מורם מעם

תולדותיו ופרקי חייו של
הרה"ק
רבי **אברהם** זי"ע
מפאריסוב
מהאריות בקאצק, גור ואלכסנדר
אשר נקרא בפי כל
"ר' אברהמ'לי פארסווער"

מורם מעם

תולדותיו ופרקי חייו

של

הרה"ק רבי

אברהם

דוד נפתלי ירחמיאל

מפאריסוב

בן

הרה"ק רבי יהושע אשר מפאריסוב

בן

רשבה"ג מרן היהודי הקדוש מפרשיסחא

זכותם יגן עלינו

מהאריות בקאצק, גור ואלכסנדר

אשר נקרא בפי כל

"ר' אברהמ'לי פארסאווער"

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

מאת

צבי מרדכי רבינוביץ

הוצאה מיוחדת

מרחשוון תש"פ

מאור
סיוון לוי
054-8400081

©

כל הזכויות שמורות
All Rights Reserved

נדפס בארץ ישראל
Printed in Eretz Israel

יו"ל

לרגל ולכבוד שמחת נישואי

החתן

חנוך העניך

בן הרה"ח

ר' אריה משה רבינוביץ נ"י

עב"ג הכלה

שרה

בת הרה"ח ר' זכרי'ה הלוי לוין נ"י

אור לי"ב כסלו תש"פ לפ"ק

מורם מעם

תולדותיו ופרקי חייו של

הרה"ק

רבי אברהם דוד נפתלי ירחמיל רבינוביץ זי"ע

מפאריסוב

*

שחר נעוריו

פרק א':

בית אביו ..... **טו**

אביו, הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע מזעליחוב/ מתרפא ע"י אביו/ מחלתו הקשה/ בברית הנישואין/ בלעמברג אצל הסנדלר הנסתר.

פרק ב':

עריסתו ..... **כה**

בני בנים הרי הם כבנים/ החגורה של הרבי מראדושיץ.

פרק ג':

מקים את ביתו ..... **לא**

התקשרות התנאים/ החתונה.

*

קאצק

פרק ד':

בקודש פנימה ..... **לט**

קאצק/ חסיד קוצקאי.

פרק ה':

מהאריות שבחבורה..... מה

מופלא ומיוחד/ דולה ומשקה/ אחרית דבר.

*

בית גור

פרק ו':

אצל החידושי הרי"מ..... נז

חילופי המשמרות/ שנות השבע/ דרכי חיים/ בהלקח צדיק.

פרק ז':

אצל רבי חנוך העניך מאלכסנדר..... סז

אלכסנדר/ גחלתן של צדיקים/ "דודינו מרן מאלכסנדר זי"ע"/ מרגלא בפומי'ה/ מהדק את אבנטו.

פרק ח':

אצל הרבי בעל "שפת אמת"..... עט

גדול חסידיו של מרן בעל "שפת אמת" זי"ע/ טוהר המידות/ לא לחקיינות/ מקומו הקבוע/ מעל כוחות אנוש/ בחברת הגה"צ רבי פינחס פינטשי זצ"ל מפילץ/ צרות ישראל/ קופסת הבשמים של היהודי הקדוש/ בא השמש בצהרים/ לקוטי דברים.

*

אדמו"ר בפאריסוב

פרק ט':

בין משמרות..... קא

הרבי הוא בגור!/ ראש שבטי ישראל אתה.

פרק י':

מקבל את עול ההנהגה..... קט

רבי בפאריסוב/ כחסיד לפני רבו.

פרק י"א:

רועה עדרו..... קטו

פרנסת בני ישראל/ פה קדוש.

פרק י"ב:

פה מפיק מרגליות..... קיט

פרק י"ג:

הסתלקותו..... קכז

סמל לדורות.

פרק י"ד

זרע קודש..... קלג

בנו הרה"ק רבי יהושע אשר [השני]/ הרה"ק רבי יעקב צבי [השני]/ שאר צאצאיו של רבי אברהמ'לי זי"ע.

מורם
מעם

בפתח השער

מורם מעם ומבני חבורתו היה האי גברא צדיקא ופרישא רבי אברהם מפאריסוב זי"ע או כפי שכונה בפי-כל "**ר' אברהמל'י פארסווער**".

נכד היהודי הקדוש זי"ע, מאבני הפינה ועמודי התווך בבית המדרש בגור, תלמידם של **הרבי הקדוש מקוצק זי"ע**, **מרן בעל החידושי הרי"מ זי"ע**, **הכהן הגדול מרן מאלכסנדר זי"ע**, וגדול חסידיו של **האדמו"ר הקדוש בעל השפת אמת זי"ע**.

בנם של קדושים, אחיו צדיקים מפורסמים המנהלים כל אחד את חצרו והוא וויתר על כל אלה, אולי אפילו הסתייג... בגיל צעיר למדי מיד אחרי חתונתו הגיע אל הקודש בקאצק ומיד נפתחה בפניו הדלת והוכנס פנימה. "...**ואח"כ דיבר עמי כל צרכי וכשהלכתי מחדרו נעשתי קאצקער חסיד**" - סיפר רבי אברהמ'לי. ואכן עד מהרה הפך לאחד הכפירים ומהאריות שבחבורת הרבי מקאצק. צדקתו, קדושתו והתנהגותו הפשטנית הפכוהו לסמל לדורות.

מאלפים הדברים אשר כתב אודותיו אא"ז אחיינו **רבה הראשון של בני ברק, הרב אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל**, בספרו "**זכותא דאברהם**":

> "תפארת קדושה וטהרה היתה תמיד מלווהו, השפיע על חוגו רוממות נפש וקדושה. תפארת יופי צורתו ותוארו היה מבהיק לכל רואהו והשמחה היתה נראית תמיד על פניו כידוע לכל מי שזכה להכירו. זכרונו נשאר חקוק על כל לב, כל יודעיו ומכיריו יעידון ויגידון כי כל משך שנות עבודתו בקודש זיו חכמתו ככוכב הזהיר באור יקרות. איש מופת, חכם הרזים, אביר הרועים.

מקור שמחת נפשו מצא באהבת תורה וחסידות, במדות טובות, ועבודת ה' מאהבה. שר התורה אוצר של יראת שמים וכל מדה חמודה. זיקוקין דינורא הוציא מפיו תמיד בדברותיו המחוכמות, וסיפורים נוראים מקדושי עליון זי"ע המלהיבים את הלבב ככדורי אש יתמלטו מפיו הקדוש מתוקים כדבש ונופת צופים. ורוח אלוקים, רוח התורה והקדושה מרחפת עליו תמיד"

חסידי פולין שבדור ההוא לא הרבו בתארים, גם התואר ר' (רעב) היה שמור רק ליחידי סגולה שבדור ובודדים הוכתרו בו. **ר' אברהמל'י זצ"ל, היה אחד מהם.**

ביראת **הרוממות** באתי לנסות ולשרטט קווים לתולדותיו ולתקופתו ממרחקים: מרחק הזמן של קרוב למאה ושמונה שנים מיום הסתלקותו, וממרחק התקופה תקופת דור דעה, דור קדושים אשר בארץ.

קשה הייתה עבודת איסוף החומר לאחר כ"כ הרבה שנים בדור אחרון אשר לא ידע את רבי אברהם. חסד ה' אשר הותיר לנו לפליטה את ספרו החשוב "זכותא דאברהם" של אחיינו ותלמידו, אא"ז **הרב הצדיק רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל - רבה הראשון של בני ברק**. ספר מלא אמרות ועובדות ממקור ראשון, ממנו אבן פינה לספר כולו.

מקור נוסף ומאלף, המה ספריו המיוחדים של האי ספרא רבה **הרב החסיד רבי יהודה לייב (לייבל) לווין זצ"ל**, אשר הותיר אחריו תיאורים וסיפורים מרתקים מהם צוטט רבות בספרנו המוגש לפניכם.

גם "ספר פוריסוב" וקטעים מהעתונות החרדית של אותן תקופות, תרמו את חלקם להשלמת התמונה.

הספר חולק למדורים בהתאם לתקופות השונות בחיי רבינו לנוחות הקוראים בלבד.

שגיאות מי יבין, אין הדפוס יוצא מידי שגיאות ואין הספר יוצא מידי טעויות. ואני מבקש כאן סליחה מאד"ז על כל הטעויות והשגיאות שנפלו בספר זה.

התודה **והברכה** לאאמו"ר הרה"ח **ר' יעקב רבינוביץ שליט"א** שליווני בעידוד ובעצה ואשר מפיו שמעתי עובדות וסיפורים רבים. יהא רעווא קדם שמיא שיתברך בכל מילי דמיטב בבריאות הגוף ובאריכות ימים וזכותו הגדולה של דודינו-זקיננו תעמוד לו ולזרעו עד עולם.

אפיריון נמטי' לש"ב הרה"ח **הרב אריה מרדכי רבינוביץ** נ"י יו"ר "**מכון בית פאריסוב**" אשר נטל על עצמו את עבודת הקודש להזכיר נשכחות - בית פאריסוב המפואר, למען ידע דור אחרון, על העזרה הרבה והחומר הרב שהעשיר ספר זה. יתברך גם הוא ובני משפחתו ויו"ח בשפע ברכה והצלחה וזכות רבינו הגדול תעמוד לו לעדי עד.

אחרון חביב, כבוד אחי היקר, ראשון לכל דבר שבקדושה הרה"ח ר' **אריה משה רבינוביץ** נ"י ויזרח, אשר נדבו לבו לזכות את הרבים למען ידעו דורות אחרונים להוציא ספר זה לאור לרגל השמחה אשר שרויה במעונו בנישואי בנו נ"י.

ישלם ה' לו כפועל גמולו הטוב, הוא בני משפחתו וכל יו"ח - אמן, וזכות הצדיקים תעמוד לו לעד.

ז' מרחשון התש"פ, העיר ביתר ת"ו.
צבי מרדכי רבינוביץ.

מורם
מעם

שחר נעוריו

מורם
מעם

פרק א

בית אביו

אביו, הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע מזעליחוב

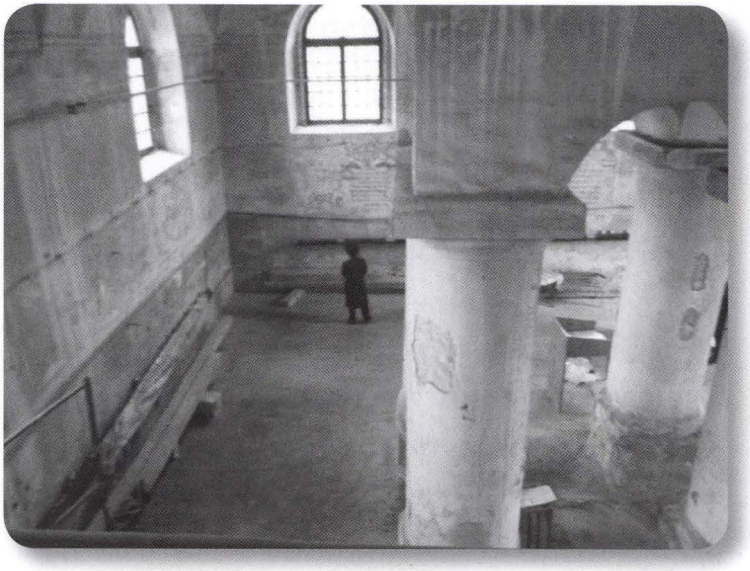
שלושה בנים ובת היו לו **לרשכבה"ג מרן רבי יעקב יצחק הקרוי בפי כל: "היהודי הקדוש מפרשיסחא"**; בנו בכורו **הרה"ק הרבי רבי ירחמיאל זי"ע מפרשיסחא**, בנו השני **הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע מזעליחוב ופאריסוב**, **בנו השלישי הרה"ק רבי נחמי'ה יחיאל זי"ע מבעכוב** ובתו מרת שרה לאה ע"ה.

בנו השני, הבכור לזוגתו השניה מרת שיינדיל פריידא נולד בפרשיסחא בשנת תקס"ד, ויקרא שמו בישראל אשר ע"ש סבו רבי אשר מפשעדבורז' (למעשה הוסיף אביו עוד שם וקראו 'יעקב אשר'[א]).

מתרפא ע"י אביו

בימי ילדותו סבל פעם רבי אשר משיעול כרוני, כשבא לאביו היהודי הקדוש, אמר לו: "מה לך ולשיעול כעת, מספיק שיהיה לך לעת זקנה". ואמנם לא סבל יותר משעול עד שנתו האחרונה, ועוד פעם בא לאביו הקדוש והתלונן כי סובל מכאב שניים, הניח היהודי הקדוש את ידו על שניו ומאז לא ידע יותר מכאב זה.

א. רבינו היהודי הקדוש היה שמו בתחילה "יצחק" בלבד, אולם כשחלה פעם 'העביר' **הרבי מלובלין** את השם 'יעקב' מבנו השני של היהודי הק' שהיה נקרא 'יעקב אשר' אליו, ומאז נקרא היהודי הקדוש 'יעקב יצחק' (**הרה"ק בעל "עטרה לראש צדיק" מפוריסוב** - בנו של הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע-כותב בהקדמה לספרו "עטרה לראש צדיק" שהוא דור שלישי ברציפות-בן אחר בן שנקרא 'יעקב').

פנים בית הכנסת העתיק בבעכוב כפי שהוא נראה בימינו [צולם תשע"ט]

מחלתו הקשה

זוגתו האחרונה של **מרן הקדוש הרבי זי"ע מלובלין** לא זכתה להפקד בזש"ק, בצערה היתה מבקשת בכל פעם מבעלה הקדוש שיתפלל עבורה, כאשר חלף הזמן והיא עדיין לא נפקדה פנתה שוב אל הרבי ואמרה לו: הרי בברכתך ובהבטחתך נושעים אלפי אחינו בני ישראל ולמה רק לי העניה אינך רוצה להבטיח שאושע בבנים? לכן לא אזוז מכאן עד שתבטיחני, כך עמדה אצל הרבי ולא רצתה לזוז, אמר לה ה"חוזה": אין לי עצה עבורך, כל מה שיכלתי כבר עשיתי, ולכן עצתי האחרונה היא שתלכי ותבקשי מהיהודי הקדוש-רק הוא יכול לעזור לך.

הימים ימי המלשינות נגד היהודי הקדוש אצל הרבי מלובלין, גם הרבנית לא טמנה ידה בצלחת והיתה עוזרת להם. לכן בבואה אל היהודי בכתה והתחננה על נפשה כי

יברך אותה בבנים וגם אמרה לו שבאה בשליחות בעלה הקדוש. ענה לה ה"יהודי": אם את מבטיחה שלא תתני ידך יותר למלשינות אזי את מובטחת בבן זכר. הבטיחה הרבנית כי לא תתן ידה יותר למחלוקת וגם שלא תתן לשום אדם שבא אל החוזה לדבר סרה ביהודי הקדוש להכנס אל הקודש, והלכה לדרכה.

ברכת צדיק התקיימה ולתקופת השנה נפקדה בבן זכר ואכן את הבטחתה שמרה נפשה ולא נתנה לאף אחד לדבר לפני הרבי על היהודי הקדוש, ברם לאחר זמן והילד הלך וגדל קרה פעם שבאו אנשים מכובדים לדבר סרה על היהודי לפני הרבי הקדוש מלובלין, הרבנית שכבר 'נתקררה' קצת הצטרפה אליהם והוסיפה גם משל עצמה כהנה וכהנה. מיד באותה העת נשמע הקול בבית הרבי כי הילד נפל למשכב והינו חולה אנוש.

מיהרה איפוא הרבנית אל היהודי הקדוש ומיד בדרכה על מפתן ביתו, שְאַלָה: מדוע לא קיימת את הבטחתך?

לובלין היהודית

הפעם אני מוחל לך והילד יבריא, אבל תזהרי שדבר כזה לא ישנה כי אז לא אוכל בשום אופן לעזור לך!

הרבנית שבה הביתה ומצאה את בנה בריא, אולם כשעברה עוד תקופה והילד היה כבר כבן ארבע שנים הגיעו עוד הפעם אנשים לדבר סרה ביהודי הקדוש, דבריהם החמורים הציתו שוב את אש המחלוקת והיא שלא יכלה שוב לשלוט ברוחה הוציאה דיבתה רעה על היהודי הקדוש. כמובן שמיד נפל הילד ונחלה אנושות. אמר לה הרבי: תלכי שוב אל ה"יהודי" אולי יתפייס גם הפעם.

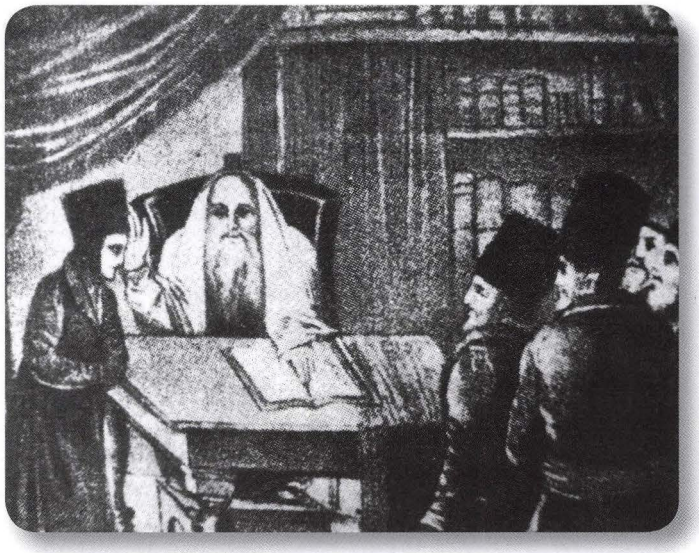
באה שוב הרבנית אל היהודי הקדוש ובכתה והתחננה לפניו, אולם היהודי קצרה ידו מלהושיע כאשר הזהיר אותה בפעם הקודמת והילד נפטר לבית עולמו ר"ל.

באותה עת הגיע השמועה ליהודי הקדוש מביתו כי בנו השני אשר, חלה מאוד וסכנה נשקפת לחייו, הבין "היהודי" מיד כי הקפדת הרבי מלובלין גרמה את הדבר הזה ומיהר לשוב לביתו, בבואו הביתה מצא כבר את בנו גוסס ר"ל.

היהודי הקדוש ותלמידו **הרה"ק רבי פרץ הכהן זי"ע** עמדו על יד מיטת הילד החולה וכבר התכונן האב הגדול לברך "ברוך דיין האמת". באותו רגע פתח רבי פרץ חומש שהיה מונח שם על השולחן, ונפתח בפסוק "ונתת אל הארן את העדות **אשר** אתן אליך". קרא רבי פרץ את הפסוק בהדגישו **אשר** (כשם הילד) אתן אילך! כששמע היהודי הקדוש את דברי תלמידו התחזק ואמר: הנני נותן כל אשר לי, הבית וכל כליו מחוט ועד שרוך נעל או אותם הדברים בעצמם או את שווה ערכם לעניים, וכמו שבדרך הטבע אדם לא מבטיח את כל אשר לו ונשאר ללא כלום-כך גם יהיה עם הילד שאף על פי שבדרך הטבע גוסס לא יחזור לחיים, הוא יבריא.

מצבו של אשר'ל הילד הלך והיטיב מיום ליום, אולם

החלמתו לא היתה שלימה כי לא יכל לעמוד על רגליו כמקודם והיה נופל מרוב חולשה. שלח "היהודי" את הילד לידידו **הרה"ק המגיד רבי ישראל זי"ע מקוזניץ** והמגיד ביקש ממנו כי ישאיר את הילד אצלו והוא ידאג לו.

תמונה המיוחסת להרה"ק המגיד זי"ע מקוז'ניץ

נשאר ר' אשר'ל אצל המגיד והיה ישן איתו במיטתו ולקחו כל יום עמו למקוה עד שהעמידו על רגליו והחלים לגמרי כמו כן הוסיף לשמו את השם יהושע ומני אז נקרא הילד "**יהושע אשר**". כשהחזירו לבית אביו, אמר המגיד: "המקוואות שלי העמידו את אשר שלכם על רגליו".

בברית הנשואין

בהגיעו לפרקו נלקח כחתן אצל **הרה"ק מוה"ר נפתלי הערץ הלבערשטאטר זצ"ל** עבור בתו הצדקת מרת לאציא ע"ה. רבי נפתלי הערץ היה מיוחס גדול, בן אחר בן **להרה"ק**

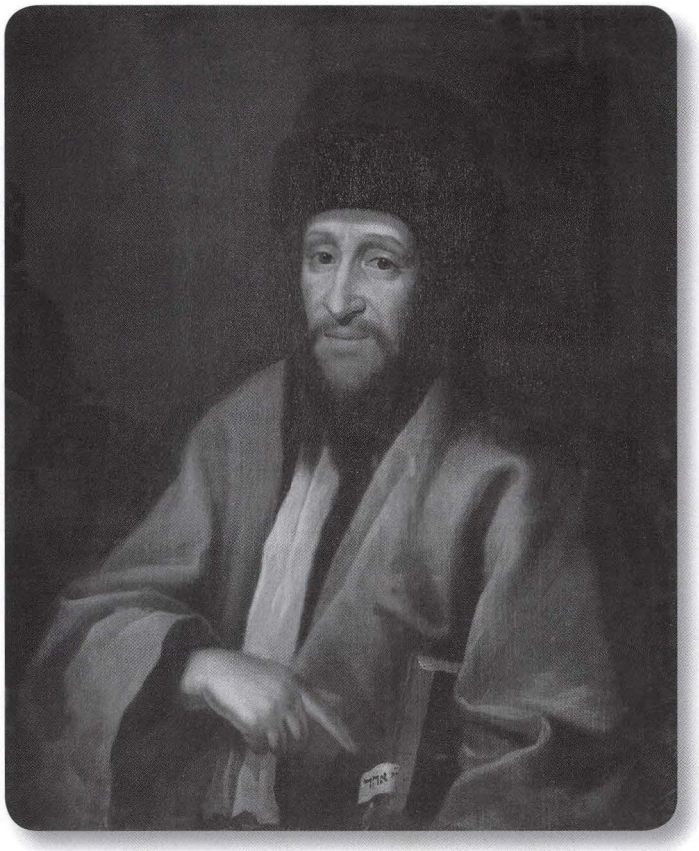

אהל המגיד הגדול מקוזניץ לאחר שנפגע בימי מלחמת העולם השניה

רבי צבי הלבערשטאטר בעל "כוס ישועות", ונכד **הגה"ק הרב יחיאל מרגליות מהורודנא** תלמיד **הבעש"ט הקדוש**, כמו כן היה נכד **להגה"ק רבי נפתלי כ"ץ זי"ע** שנקרא על שמו, וגם היה מגזע **רבינו בעל הט"ז והרבי רבי העשיל והחכם צבי**, זכותם יגן עלינו.

רבי נפתלי הערץ רם היחס שהיה מתלמידי היהודי הקדוש והתגורר בלעמברג שבגליציה היה גם עשיר גדול ולכן סיכמו המחותנים כי החתונה תערך אצלו בלעמברג והוא שהיה גם קרובם של כל גדולי גליציה יכין חתונה כדבעי עם כל גדולי הדור-דבר שכמעט לא שמעו ממנו קודם לכן.

כאשר שמעו מתנגדי היהודי הקדוש את הדבר נחמץ לבם כי שמא יצליח היהודי הקודש להטות את כל גדולי גליציה אליו, אמרו ועשו, באו לובלינה ובתאונות רבות

רבינו "החכם צבי" הגה"ק רבי צבי הערש אשכנזי זי"ע
ציור

ומשונות הצליחו לשכנע את הרבי כי לא יתן בשום אופן שהחתונה תתקיים כמתוכנן בלעמברגר.

היהודי הקדוש ביקש ממחותנו כי ישלח אליו את הרבנית המחותנת עם בתה הכלה כדי שילכו כולם יחד אל רבו החוזה להתברך מפיו הקדוש. המחותן הסכים והיהודי הק', המחותנת והכלה באו לובלינה. החתן בעצמו כבר שהה שם קודם לכן.

בהכנסם אל הקודש פנימה פנה הרבי אל היהודי ופקד עליו לערוך את החתונה תיכף ומיד בקוז'ניץ ללא כל שהיות, המחותן הגדול אבי החתן לא הספיק אפי' ליידע את מחותנו על המתרחש-כי כך תכננו מתנגדי היהודי בחששם שמא יביא המחותן עמו את כל גדולי גליציה לפולין וישבש את תכניתם -ובלית ברירה כי חזקה עליהם מצוות הרבי מלובלין, נסעו לקוז'ניץ וערכו שם את החתונה ללא הרב המחותן...

בלעמברג אצל הסנדלר הנסתר

מיד לאחר ה"שבע ברכות" ציווה היהודי הקדוש לבנו לנסוע ללעמברג לחמיו. כשנפרדו ביקש רבי אשר'ל מאביו "דמי פרידה" (לעצגעלד) לו ולביתו. ענהו אביו הקדוש: אגלה לך סוד ששוה יותר מפז ומפנינים - רק אם תדע איך להתנהג עם הדבר. הנה בשכנות לחותנך מתגורר סנדלר אחד והוא מל"ו צדיקים נסתרים - **רק דע איך להתנהג עמו!**

נסע החתן הטרי הרה"ק רבי יהושע אשר לבית חמיו בלעמברג וניסה להתחקות בזהירות אחרי הסנדלר אותו גילה לו אביו הקדוש.

בתחבולה ביקש רבי אשר מנאוות ביתו כי תזמין זוג נעליים אצל הסנדלר, רצו בני הבית שהיו אמידים להזמין את הסנדל הביתה אבל רבי אשר ניסה לשכנעם שהוא בעצמו ילך אליו לבצע את ההזמנה, לבסוף גברה דעתם על דעתו והסנדלר בא אל לבית רבי נפתלי הערץ ולקח מהרבנית את מידת הנעליים.

רבי אשר אשר חפץ היה להתקרב אל אותו סנדלר עשה עצמו כמי שאינו מאמין ואינו סומך על הסנדלר וכל יום בדרכו לבית המדרש עם הטלית והתפילין נכנס בדרך אל הסנדלר לבדוק את התקדמותו בעבודה.

כך נהג משך שלושה ימים רצופים, ביום הרביעי קבל מאת הסנדלר נעל אחת וכשבא למחרת מצא את בית הסנדלר ריק מאדם ומחפצים. הצטער מאוד הרה"ק רבי אשר על הדבר ועל שהחמיץ את ההזדמנות להתחבר לצדיק זה ושאל את בעל הדירה מה קרה? סיפר לו בעל-הבית כי אתמול ביום רביעי בחצות הלילה בא אליו הסנדלר, עשה איתו את החשבון עבור שכר-דירה ושילם הכל, לאחר מכן ראה שהעמיס את חפציו הדלים על עגלה ונסע מכאן ולא שאל בעל הבית אותו להיכן הוא נוסע. הצטער רבי אשר מאוד על הדבר שלא עלה בידו ולא מצא את ה"סנדלר" הזה יותר.

ציון קדשו המשוקם של הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע בפאריסוב

שחר נעוריו

בית הכנסת של מרן היהודי הקדוש
בפרשיסחא כפי שהוא נראה כיום

פרק ב

עריסתו

בני בנים הרי הם כבנים

כבר כמה שנים לאחר חתונתו ועדיין אין **להרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע מפוריסוב** ילדים, בא איפוא אל אביו רשכבה"ג **מרן היהודי הקדוש** זי"ע ובקש ממנו כי יברכו ויתפלל עליו. ענהו אביו הקדוש: היות ואני צריך להביא עוד ארבע בנים לעולם, ואני כבר לא שייך לדבר הזה, לכן אני נותן לך אותם במתנה...

באותה שנה החל הרה"ק רבי אשר להפקד בבנים, וארבעה בנים נולדו לו ארזים אשר נטע בישראל: בנו בכורו **הרה"ק רבי יעקב צבי זי"ע מפוריסוב**[ב], **הרה"ק רבי אריה מרדכי זי"ע**[ג] אשר עלה ירושלימה, **רבינו רבי אברהם דוד**

ב. **הרה"ק רבי יעקב צבי רבינוביץ זי"ע מפאריסוב**, תלמידם המובהק של: **הרה"ק מראדושיץ רבי ישכר בער זי"ע**, **הרה"ק רבי אליעזר מקוזניץ זי"ע** שמינה אותו להנהיג עדה, דודו **הרה"ק רבי נחמי'ה זי"ע מביחוב** ושארו **הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצה זי"ע**. הרבה בתעניות וקהל חסידיו נאמד באלפים. נסתלק לשמי רום ביום ב' טבת תרמ"ט, תורותיו בספר "**עטרה לראש צדיק**".

ג. **הרה"ק רבי אריה מרדכי רבינוביץ זי"ע מפאריסוב-ירושלים** נולד בשנת תקצ"ג, למרות שאחיו האדמו"רים הועידו אותו לכהן כרב אב"ד בנובומינסק הסמוכה לוורשא חזר בו לאחר תקופה קצרה ולא רצה להמשיך לשאת בעול הרבנות... עקב סיפור מופלא שהיה לו עם **הרה"ק מקוזמיר רבי יחזקאל זי"ע** עלה בחודש אלול תרל"ד לירושלים עיה"ק בה התיישב ואליו התקבצו כל חסידי העיר. היה למדן חריף ובקי גדול איש אשכולות במלא מובן המילה, נחשב בירושלים לחכימא דיהודאי והסתלק לשמי רום ביום ג' תמוז תרמ"ה באופן מופלא והוא רק כבן נ"ב שנה ומנוחתו כבוד במרומי הר הזיתים.

נפתלי ירחמיאל[ד] אשר נולד בערך בשנת תר"ג בזעליחוב שבפולין לאביו, ולאמו מרת לאציא נ"ע נכדת **הגה"ק בעל "כוס ישועות"** ונכדת **הגה"ק הר"ר יחיאל מרגליות תלמיד הבעש"ט זי"ע**. וצעיר הבנים **הרה"ק רבי שלום מאיר זי"ע בעל "נהר שלום" מקאלושין.**[ה]

הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל - רבה הראשון של בני ברק שסיפר מעשה זה, אמר כי דודו זקינו רבי אברהמל'י מפוריסוב שסיפר את הסיפור הוסיף ואמר כי ארבעת האחים החשיבו את עצמם כבניו של היהודי הקדוש.[ו]

החגורה של הרבי מראדושיץ

סיפור נוסף באותו ענין מובא מאת **הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלושין** שסיפר כי לסבתו הרבנית לאציא ע"ה היו סיבוכים רבים בהריונה והיתה מפילה תמיד. נסע זקנו רבי אשר אל **הרה"ק רבי דוב בער מראדושיץ זי"ע** עם אשתו הרבנית והתאוננו לפניו מאוד על צרתם. לקח הסבא

ד. **הרה"ק רבי אברהם דוד נפתלי ירחמיאל רבינוביץ זי"ע מפאריסוב** - אודותיו ספר זה. את שמותיו: "נפתלי ירחמיאל" קראו אביו, ירחמיאל כנראה ע"ש אחיו הרבי רבי ירחמיאל - דוד רבינו, ונפתלי ע"ש חותנו הרה"ק רבי נפתלי הירץ האלבערשטאט - סבו של רבי אברהם. כמו כן יש לציין כי ראשי התיבות של שמו **א**ברהם **ד**וד **נ**פתלי **י**רחמיאל הם כשם אדנות, ואולי גם לכך התכוון אביו הקדוש.

ה. **הרה"ק רבי מאיר שלום רבינוביץ זי"ע מקאלושין**, חתן אחיו **הרה"ק רבי יעקב צבי מפאריסוב**. תלמידו המובהק של חותנו ונסע גם כחסיד לנעכשיז אל **הרה"ק רבי יצחק זי"ע**. שימש ברבנות הערים: פאריסוב, גראווילין וקאלושין. בתרמ"ט החל להנהיג את עדתו בקאלושין ונסתלק לשמי רום ביום י' בטבת תרס"ג. תורותיו בספר "נהר שלום".

ו. ידוע כי למרות שבפולין לא אמרו נכדים "קדיש" אחר זקינהם ביום היארצייט, בכל אופן ארבעת האחים בני הרה"ק רבי יהושע אשר היו אומרים קדיש ביום י"ט תשרי- יארצייט היהודי הקדוש זי"ע..

עריסתו

קדישא ממגירת שולחנו חגורה אחת מחגורותיו ונתן לרבי אשר ואמר: הא לך חגורה הזו ותן לה ותהיה חגורה בה כל ימי הריונה, וכשתגיע לחודש התשיעי ותתחיל להרגיש חבלי לידה תסיר את החגורה ותלד לחיים ולשלום. וכשם שא"א שהשמים יגיעו לארץ, כך אי-אפשר בשום אופן שתפיל הוולד בעת שתשא את החגורה הזאת עליה. וכן היה. החגורה הזאת נתפרסמה בכל הסביבה והיו הרבה נשים שנושעו על ידה.

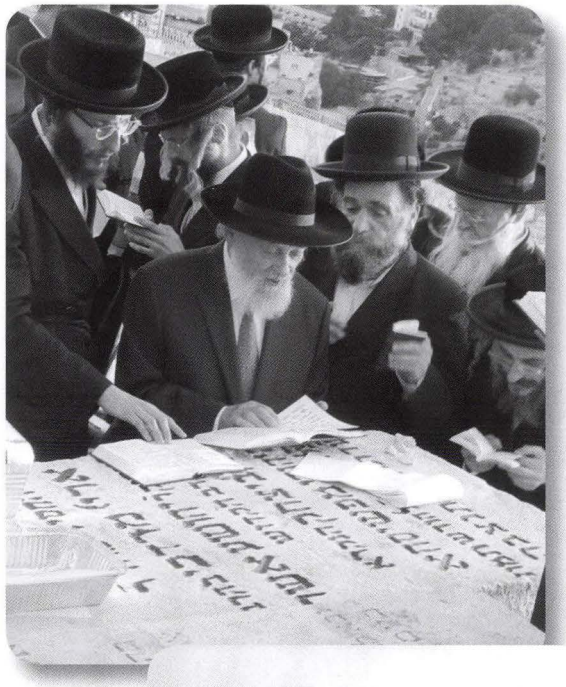
פעם אחת נכנס גביר אחד אל הרה"ק רבי יהושע אשר מפוריסוב ותמורת ערבון גדול לקח את החגורה עבור בתו המעוברת. הכל הלך כשורה, אולם כשהגיעה עתה ללדת אחזו אותה צירי לידה משך כמה ימים ולא יכלה לילד, יסוריה וצעקותיה של היולדת עלו עד לב השמים. מיד רתם העשיר את מרכבתו ונסע במהירות לפוריסוב, שאלו הרבי: האם הורדתם את החגורה ממנה כשהתחילו הצירים? ענה העשיר, לא. סע מיד, צווהו הרבי ותסיר ממנה את החגורה ואז תוכל ללדת לחיים ולשלום. הרי הרבי מראדושיץ אמר "כי כשם שהשמים לא יגיעו לארץ, כך לא תפיל המעוברת", ואיך אתה רוצה שבתך תלד והחגורה עליה!? והעיד הרה"ק מקאלושין שהוא עוד ראה את החגורה הזאת.

הגה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל -
רבה הראשון של בני ברק

בן הרה"צ רבי יעקב אהרן זצ"ל מאוסטרובה
ונכד הרה"ק רבי אריה מרדכי רבינוביץ זי"ע
אשר מנו"כ בירושלים עיה"ק.

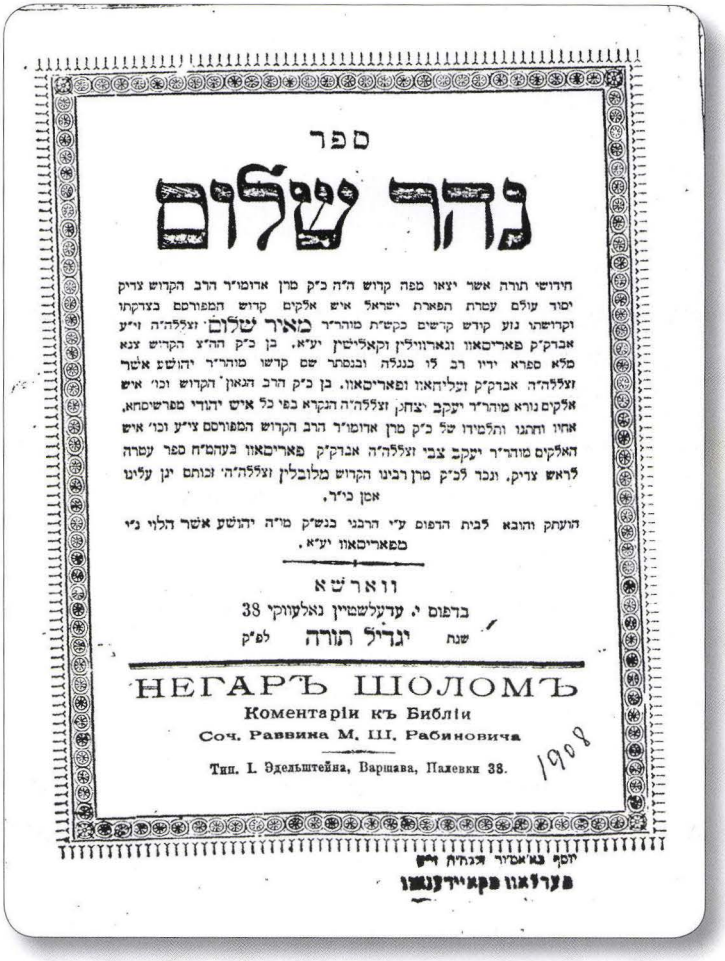
תלמיד דודו זקינו הרה"ק רבי אברהמל'י
מפאריסוב ומחבר הספר "זכותא דאברהם"

העליה לציונו המשופץ של הרה"ק רבי אריה מרדכי מפוריסוב זי"ע שבהר הזיתים ד' תמוז תשע"ח.

בתמונה העליונה נראה נכד נכדו, אאמו"ר הרה"ח ר' יעקב רבינוביץ שליט"א.

ספר

נהר שלום

תידושי תורה אשר יצאו מפה קדוש ה"ה כ"ק מרן אדמו"ר הרב הקדוש צדיק יסוד עולם עטרת תפארת ישראל איש אלקים קדוש המפורסם בצדקתו וקדושתו נוצ קודש קדשים כקש"ת מוהר"ר **מאיר שלום** זצללה"ה זי"ע אבדק"ק פאריסאוו ונאראוויללין וקאליסין יע"א. בן כ"ק ההי"צ הקדוש צנא מלא ספרא ידיו רב לו בנגלה ובנסתר שם קדשו מוהר"ר יהושע אשר זצללה"ה אבדק"ק וקליחאוו ופאריסאוו. בן כ"ק הרב הגאון הקדוש וכו' איש אלקים נורא מוהר"ר יעקב יצחק זצללה"ה הנקרא בפי כל איש יהודי מפרשיסחא, אחיו ותלמידו של כ"ק מרן אדמו"ר הרב הקדוש המפורסם צי"ע וכו' איש האלקים מוהר"ר יעקב צבי זצללה"ה אבדק"ק פאריסאוו בעהמ"ח ספר עטרה לראש צדיק, ונכד לכ"ק מרן רבינו הקדוש מלובלין זצללה"ה וכותם ינן עליו אמן כי"ר.

הועתק והובא לבית הדפוס ע"י הרבני בנש"ק מו"ה יהושע אשר הלוי נ"י מפאריסאוו יע"א.

וואר ש א

בדפוס י. עדעלשטיין נאלעווקי 38

שנת **יגדיל תורה** לפ"ק

НЕГАРЪ ШОЛОМЪ

Коментарiи къ Библiи

Соч. Раввина М. Ш. Рабиновича

Тип. I. Эдельштейна, Варшава, Палевки 38. 1908

יוסף בא"אמיר הגבה"ח זי"ע

מערלאוו פאריידנאוו

שער הספר "נהר שלום"

להרה"ק רבי מאיר שלום זי"ע

מפאריסוב

פרק ג

מקים את ביתו

התקשרות התנאים

ערב שבת קודש בעיירה רישאש שליד לומאז', כולם ממהרים, כיכר העיירה אחוזה תזזית: אחרוני התושבים עוד מחפשים לקנות דבר מה עבור השבת המתקרבת, בעלי הדוכנים מקפלים את דוכניהם, העגלונים ובעלי העגלות מאכסנים את עגלותיהם ונותנים מנוחה לסוסים - הכיכר מתחילה להתרוקן וריח השבת נישא באוויר.

בתוך כך מגיעה למרכז העיירה עגלה סגורה רתומה לשני סוסים עייפים, העגלה נעצרת במרכז הכיכר. בתוכה ישוב "צדיק", רבי של חסידים, דבוק בשרעפיו, מעשן את מקטרתו הארוכה ("לילקע ציבאך") ומנותק מכל הסובב אותו. הגבאי שנלווה אל הצדיק יורד מהמרכבה ומנסה לחפש עבור רבו ועבורו מקום אירוח שיוכלו לשבות שם את שבתם.

עגלה סגורה רתומה לשני סוסים עייפים

חיש מהר פשטה השמועה בעיירה כי שוב הגיע "צדיק":
-בטח יעשה "מופתים" ועוד ידרוש "פדיונות" רטנו כולם...
-שימשיך הלאה לכוון היער אולי שם יארחו אותו כיאות...
-שבענו מה"צדיקים" שעוברים כל פעם בעיירתינו, צריך לעשות סוף לתופעה הזו.

כזה היה הילך הרוחות ברישאש שרוב תושביה היו "מתנגדים".[ז]

הצדיק רבי יהושע אשר רבינוביץ מפאריסוב, בנו השני של ה"יהודי הקדוש" המשיך לשבת רגוע בתוך המרכבה תוך כדי העלת תמרות עשן, מחשבתו נמצאת במקומות אחרים הרחק מעבר לרישאש ומתנגדיה, אולם גם הוא נפשו עגמה עליו שהרי השבת מתקרבת ואיך יוכל לכבדה כראוי? מחוץ לעגלה מתרוצץ הגבאי כאובד עצות.

איש נגיד וחסיד היה ברישאש ור' שלמה זילברשטיין שמו, יום ששי אחר-הצהרים עסוק הוא בהכנות אחרונות לכבוד שבת המלכה, אם זה בהכנת הדגים או בטבילה במקווה כדרכם של חסידים, שנים מקרא ואחד תרגום ועוד כהנה וכהנה. המולת הרחוב לא מענינת אותו הרבה ובפרט לא ביום ששי בפניא דמעלי שבתא... ברם הרעש ביום ששי זה צליל אחר היה לו, משהו לא טוב מתרחש כאן. ואכן לאחר בירור קצר כשנודע לר' שלמה במה מדובר עזב את הכל ורץ לכיכר העיירה, שם נגלה לפניו המחזה המביש.

שלום עליך מורי ורבי, אתם והגבאי מוזמנים לשבות במחיצתי, הבית ערוך ומוכן, גם מקום לעגלה ולסוסים. אני

ז. למרות שבאותן שנים מלאה כבר פולין בחסידים ואפשר לומר שפולין היהודית בכללה "נכבשה" ע"י תנועת החסידות בכלל וע"י התנועה הרעננה שבה - פשיסחא - בפרט, בכל זאת היו עדיין ערים ועיירות שרוב תושביהן היו "מתנגדים" במוצהר. כזו הייתה גם רישאש שבראשה עמד רבה הגה"ק רבי דוד וינגרטן זצ"ל.

ה"ללוקע ציבער" של היהודי הק' מפשיסחא עשויה ספיוליט וכסף.

"זקני, החידושי הרי"מ זצ"ל אמר שכשהיהודי הקדוש זיע"א עישן את הלילקע ציבער **כיוון אז את הכוונות של הכהן הגדול בעת שהקטיר את הקטורת ביום הכיפורים**.

משמע מכך שלכהן הגדול היו כוונות שונות בהקטרת הקטורת בכל ימי השנה מיום הכיפורים".

[הרה"ק מרן אדמו"ר בעל "פני מנחם" מגור בדברים שאמר לכותב שורות אלו ביום ז' מרחשון תשנ"ו]

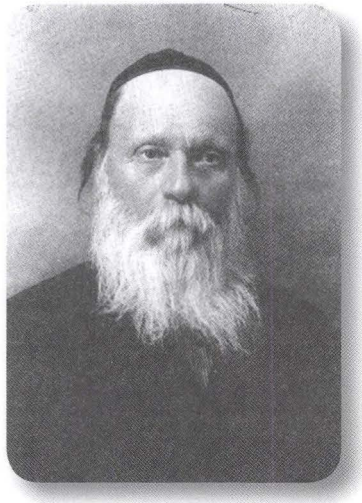
אדאג למנין בביתי וגם תוכלו לערוך אצלי את ה"שולחנות". נו, השעה כבר מאוחרת צריך למהר. אומר מעט ועושה הרבה היה ר' שלמה, השבת עברה על הרבי מפאריסוב בשמחה והרחבה, הכל היה כדבעי בגשמיות ורוחניות, הסעודות, דברי התורה, התפילות וה"שולחנות".[ח]

שעה ארוכה לאחר צאת השבת כשסיים הרבי את סעודת "מלוה המלכה" נכנסו הנגיד המארח ר' שלמה ואשתו מרת בילא אל חדרו של רבי יהושע אשר, ביד אחת החזיק הגביר "פתקא" ובידו האחרת "פדיון". איזו צרה מתרגשת על בני הזוג האצילי הזה? הרהר הצדיק. בפתחו את הפתקא מצא כי לבני הזוג בת יחידה ומבקשים הם שהוא הרבי יברך אותם שישיאו אותה לבחור הגון ירא-שמים, חסיד ותלמיד-חכם. יש לנו ב"ה הרבה כסף, ניתן להם נידוניה גדולה ושנים ארוכות של "קעסט" על שולחננו, כך שנוכל לדאוג לזוג שישבו בנחת על התורה ועל העבודה, סיימו ר' שלמה וזוגתו.

פנה הצדיק אל מארחיו: יכול להיות שכבר נתמלאה בקשתכם, יש לי בן נחמד כליל המעלות ושמו אברהמל'י, יתכן שזה שידוך הגון עבורו ועבור בתכם, תחשבו על הדבר. אין לנו מה לחשוב החזיר ר' שלמה, אנו מסכימים מיד להצעה זו. לא נתקררה דעתו של ר' שלמה עד שיצא לחדרו והביא משם ארגז מלא כסף וזהב ועוד אלף 'אדומים' זהב טהור, כל זה וכל אשר לי זה עבור ילדינו!

ח. מאז אותה שבת בה שהה הרה"ק רבי יהושע אשר מפאריסוב בעיירה, נהפך לבם של תושביה והתחילו להתקרב אט אט לחסידות עד שהפכו בראש רבם לחסידים גמורים. הגה"ק רבי דוד התקרב לקאצק והפך לאחד מהאריות שבחבורה ובנו הגה"ח רבי אהרן יוסף וינגרטן מדייני לאדז' היה "החברותא" של החידושי הרי"מ זי"ע וממקימי כולל פולין באה"ק, בניו הקימו את המוסד הידוע "בית היתומות וינגרטן" הידוע בירושלים.

וכך עוד באותו מוצאי-שבת נערכו ה"תנאים" ורבי אבהרמל'י שכה רבים רצו בו - ואפילו הרבי מקאצק שיגר שליח וביקש לקחתו לחתן לבתו[ט]- נלקח כחתן אצל רבי שלמה מרישאש.

איש החסד הרה"ח רבי דוד ווינגרטן זצ"ל, נכד רבה של רישאש ומקים בית היתומות בירושלים.

החתונה

עברו שנים, בינתיים בכ"ה אייר תרי"ב הסתלק הצדיק מפוריסוב, הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע לגנזי מרומים, ובשנת תרי"ז (לערך) בהיותו כבן ארבע עשרה שנים הקים החתן היתום רבי אברהם דוד נפתלי ירחמיאל את ביתו. החתונה התקיימה ברישאש ואולי הייתה זו "תשובת המשקל", משום שחתונה כזו לא ראתה רישאש המתנגדת ואולי גם לא תראה.

כמה ימים לפני החתונה החלו להראות "עגלות הצב" של האדמור"ים השונים ברחובות העיירה, אדמו"ר, אדמו"ר גבאיו והנלווים אליו. ליל החתונה הגיע ופחד גדול נפל על כולם עת הכריזו כי "היהודי הקדוש" (שהיה כבר לאחר הסתלקותו) נמצא כאן...[י] סעודת החתונה נערכה אצל הגביר המחותן ר' שלמה, שולחנות ארוכים וערוכים

ט. ראה להלן פרק ד' את שסיפר רבה של בני ברק הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל, בספרו: "זכותא דאברהם" אודות דבר זה.

י. מעניינים במיוחד הדברים הבאים אותם מביא הסופר החסידי הנודע, הרה"ח רבי יועץ קים קדיש מפרישטיק ז"ל בספרו "תפארת

נצבו בטרקלין הגדול, את ראש השולחן עיטרו מלבד החתן והמחותן עשרות צדיקים כולם לובשי לבן, נכדי וצאצאי היהודי הקדוש, כשמסביב קהל גדול של חסידים ואוהדים.

אולם את החתן הצעיר צדה דווקא דמותו של חסיד עני ומרופט היושב בשולי השולחן האחרון ומשקיט את רעבונו, משום מה דווקא הילך זה משך את לבו ועמו בחר להתחבר.

היהודי" אות ע"ג: "הרב הגאון מורינו הרב דוד ז"ל האבד"ק חארזיל סיפר לי כי בעת היותו אבד"ק ראשאש, הייתה חתונת הרב הצדיק וכו' מורינו הרב אברהם מפאריסוב שליט"א [זי"ע] עם בת הר"ש משם, ואמר כי היהודי זי"ע הבטיח להיות על שמחת בניו ועשה הכנה לזה. וגם הוא ישב על השמחה ונפל פחד ואימה על כל המסובים שם".

קאצק

בית הרבי בקאצק

פרק ד

בקודש פנימה

לאחר החתונה וככלות שבעת ימי המשתה, התחקה האברך הצעיר רבי אברהם אחר החסיד העני שישב בחתונתו בקצה השולחן ובאמת מצא בו את אשר ביקש - ויהיו השניים "לחברותא".

אותו חסיד היה מסתופף בצל קודשו של **הרבי הקדוש מקאצק** ולא ארכו הימים עד ששני החברים: האברך הצעיר נכדו של היהודי הקדוש, והחסיד עשו את דרכם לקאצק. והיה רבי אברומל'ע אומר: "**החסיד הזה הביאני לקאצק שלא בידיעה מביתי...**"

קאצק

תור ארוך של חסידים צבאו על דלתו של **מרן מקאצק**[א] עת הגיעו בערך בשנת תרי"ז שני החברים מרישאש, וסיפר רבי אברהם: בבואי לקאצק היה שם "עולם גדול" שהמתינו לפתיחת דלתו של מרן לקבלת "שלום" וגם אני הייתי בתוכם. לאחר שנפתחה הדלת התחיל פייבל משמש לצעוק בקול רם: "**מען זאהל אדורך לאזען דעם**

א. לאחר הסתלקותו של **הרבי רבי בונם זי"ע** בי"ב אלול תקפ"ז התפצלה דרכו לשני ראשים. האחד היה בנו **הרבי הקדוש רבי אברהם משה זי"ע** שאתו הלכו רוב רובם של התלמידים בראשותו של זקן תלמידיו **הרה"ק הסב"ק רבי יצחק זי"ע מווארקי**. והשני היה **הרה"ק רבי מנחם מענדיל זי"ע מטומושוב** וחלק מתלמידי הרבי רבי בונם בראשם הלך **הרה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע מווארשא** - לימים **הרבי בעל "חידושי הרי"מ" מגור**.

שונה הייתה דרכם בפירוש **בית היוצר שבפשיסחא**, ביטוי לכך אנו מוצאים ב"ויכוח" שהיה פעם בין שני ידידי אמת, **הרה"ק מקאצק**

רישאשער יונגערמאן, דעם יודס' הקדוש אייניקיל" - פנו מקום להאברך מרישאש, נכדו של היהודי הקדוש להיכנס. וכשנכנסתי לקודש פנימה וקיבלתי "שלום" אמר הרבי בקול: "**האסטו ווידער אגרויסען מיוחס**" - שוב יש לנו

והרה"ק מווארקי כשאמר רבי יצחק לרבי מנחם מענדיל: שנינו נוסעים לאותו היעד, רק החילוק בינינו הוא שאתם נוסעים ברכבת ישירה שכל העולה בתחנת המוצא עושה זאת על דעת להגיע ליעד **ללא תחנות ביניים**. ואילו אני - המשיך הרבי מווארקי - נוסע ברכבת מאסף, **כל אחד יכול לעלות ולרדת מתי שהוא רוצה לפי כוחו והבנתו**, יעלה, ירד, יעלה - הרכבת ממשיכה לדרכה וליעדה.

ואכן אש קודש בערה ברבי מקאצק, שאיפת חייו הייתה להקים חבורה של עובדי ה' שלא יצטרכו כלום, **רק לעלות עמו הגגה ולצעוק "ה' הוא האלוקים"**. השפעתו האדירה על כל סביבותיו התגלתה עוד בהיותו תלמיד בפשיסחא אצל הרר"ב: פעם היו התלמידים בפשיסחא בדחקות ממונית קשה **והרה"ק רבי פייבל מגריצא** פנה אל ידידו רבי מנחם מענדל ואמר לו: אולי כדאי לשגר שליח לגבירה תמר'ל ברקסון שתשלח לנו קצת כסף, השיב לו הרבי מקאצק: מה, כסף? פע... ! והעיד הרה"ק רבי פייבל שכמה ימים אח"כ עוד לא יכל להסתכל בצורת מטבע מרוב גועל נפש!

אם כי בתחילת הדרך התלכדו סביבו בני עליה קדושים וטהורים שחפצם היחיד היה עבודת ה' יתברך, הרי שבמשך הזמן הלכו והצטרפו גם "בעלי בתים" וסתם חסידים שרצו לינוק משפע הקדושה והטהרה ולהתחמם לאור המדורה הגדולה. וכך הלכה חסידות קאצק הלוך וגדול עד שבכל עריה של פולין המרכזית צצו בתי חסידים דקאצק.

הרבי שמזמן כבר נמצא בעולמות עליונים מצא את עצמו משיב פרה בחמור, פרנסה ועסקי פריצים בצרכי ישראל המרובים, והלא הוא רצה להתנתק יחד עם קומץ חסידיו מכל אלה, מטרתו הייתה **לחנך דור דעה** אנשים שיבינו ויתבוננו במה ולמי הם עושים ושלא יקיימו את התורה והמצוות כמצות אנשים מלומדה! הוא היה אומר: לפני תפילתי מהרהר אני, מדוע מתפללים? התשובה, שכך תקנו חז"ל. אבל מדוע תקנו כך חז"ל? התשובה, כי כך כתוב בתורה ואת התורה נתן הקב"ה, וא"כ מתבוננן אני בגדלות הבורא ואח"כ הנני ניגש לתפילה...

החסידים "הפשוטים" - שכנראה לא היו כ"כ "פשוטים" לא הרפו ולמרות כל מאמצי הרבי שניסה לדחותם בכל דרך, לא עזבוהו אלא

כאן מיוחס גדול! והלכתי לאכסנייתי. אח"כ בא אלי פייבל משמש וקרא לי אל הקודש פנימה, ואז שאל אותי הרבי מקאצק מהיכן אני, והשבתי לו: מעיר רישאש. ושאל אותי מה אתה עושה שם? והשבתי לו שאני לומד גמרא ותוס', ושאל אותי אתה לומד גמ' ותוס'? והשבתי: כן, אני לומד גמ' ותוס'. **כך שאלני שמונה פעמים וכן השבתי לו**. ובכל פעם ששאלני "אתה לומד גמרא ותוספות", הרגשתי שנותן בי הבנה חדשה.[ב] אח"כ דיבר עמי כל צרכי וכשהלכתי מחדרו נעשתי "**קאצקער חסיד**".

חסיד קוצקאי

"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו", ופירש רש"י: "**מה שמועה שמע ובא**, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק".

להיפך, היו הם מוכנים "לשבת" בקאצק **ימים ושבועות** עד שהרבי יאות להפרד מהם, שהרי ללא ברכת הפרידה הם לא נוסעים הביתה למרות ענייניהם ועסקיהם המרובים והדחופים המחכים להם שם. ומסופר שפעם אחת כשהזמן נמשך והמוני החסידים לא נסעו לביתם, נכנס **הרה"ק מגור בעל "חידושי הרי"מ"** לבית המדרש, התיישב על כיסא וציווה לכולם להיפרד ממנו...

כל אותה העת המשיך מרן מקאצק לחתור לשאיפתו הגדולה ולכל צורב ומבקש ה' באמת הייתה דלתו פתוחה לרווחה, רבים מתלמידיו הגדולים ביניהם רבינו ובן גילו **הרה"ק מסוכוטשוב בעל "אבני נזר"** שכתב בהקדמתו לספרו "אגלי טל" כי ממנו **למד תורת אמת**, ניאותו לאורו הגדול דווקא בתקופה זו.

ב. וכך כתב רבה של בני ברק (שם): ולכן התחיל בוער להשי"ת למסור נפשו ורוחו ונשמתו אליו. - כמו ששמעתי מחסידי קשישאי בעת שהייתי על שלחן מו"ח ז"ל, שהה"ק ר' יחיאל מאיר מגאסטאנין זצ"ל סיפר כי בפעם הראשון שבא לקאצק וקיבל שלום אצל הרבי, וכאשר פשט לו ידו הקדושה הרגיש כי פתח לו מעייני החכמה עד כסא הכבוד, והיה יכול לכתוב הרבה דפים סתרי תורה בכל יום מלבד בנגלה, אך מה היה לו לכתוב אחר אשר ידע כי אין זאת משלו כלום.

לכאורה צריך להבין, מה עושה כאן המילה "**ובא**"? היה לו לרש"י לכתוב "מה שמועה שמע" ודיו? אלא, היה מתרץ רבי אברהמל'י: בדיוק כפי שהיה אצל הרבי מקאצק בעת שנעשה רבי והתחיל לנהל את עדת החסידים, שהיו הרבה חסידים גדולים **ששמעו באזניהם** איך שקוראים אותם מביתם שיבואו להסתופף בצל קדשו לקאצק. כך גם יתרו **שמע שמועה זו שיבוא** ולכן כתב רש"י מה שמועה שמע "ובא". והיה רבינו מסיים: "**ונראה כי מי שלא טעם טעם עולם הזה הרבה, יש לו הכוח לשמוע אם קוראין אותו. אבל מי שטעם טעם הרבה מעולם הזה, אינו יכול לשמוע כשקוראין אותו...**"

בקאצק לא האמינו מיד לשום חסיד בפעמים הראשונות לבואו עד שלא ניסוהו עשר פעמים למרות שראו אצלו מעלות ומדות טובות, אבל את רבי אברהמל'י ששמע את השמועה ובא, קיבלו מיד והחזיקוהו לבעל מדרגה גבוהה כבר בפעם הראשונה למרות גילו הצעיר[ג].

רבינו לא היה בבחינת "פנים חדשות" בקאצק ועוד קודם לכן רצה הרבי לקחת את רבי אברהם לחתן. וכך כותב אחיינו רבה של בני ברק:[ד] "בעת שהציעו להרבי מקאצק נכבדות עבור בתו עם **הרה"ק מהר"א מפוריסוב**, ואביו **הרבי ר' יהושע אשר זצ"ל** דרש שהרבי מקאצק יתן סכום גדול, והרבנית נכנסה להרבי ובקשה שיתחייב את הסכום הדרוש

ג. וכותב עוד רבה של בני ברק (שם): ובעת שהייתי על שולחן מו"ח הגה"צ זצ"ל בקאצק, שמעתי מחסידי קשישאי כי בקאצק לא האמינו תיכף לשום חסיד הבא שמה בפעמים הראשונים אע"פ שראו ממנו מעלות ומדות טובות, עד שבחנו וניסו אותו עשר פעמים. אבל על דו"ז מרן הה"ק הנ"ל החזיקו אותו שם לבעל מדריגה גבוהה בפעם הראשונה מיד, **אף שהיה צעיר לימים**.

ד. הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל.

כדי שיבוא הדבר לידי גמר. אז אמר הרבי מקאצק: אם אביו חושב שאני יכול לפזר כ"כ הרבה כסף, זאת אין בכוחי. ולהרבנית אמר: את רוצה חתן את אברהמל'י, אני אתן לך חתן ששמו ג"כ אברהמל'י -הוא **הגה"ק מהר"א מסוכוטשוב בעל "אבני נזר" זצלה"ה**, ואח"כ כשבא מרן מפוריסוב זצ"ל בפעם הראשונה לקאצק אמר הרבי להרבנית: את חפצת אותו לחתן, ואני לקחתי אותו לבן, כי תלמידו הרי הוא כבנו".

הציונים הקדושים בקאצק,
תמונה מלפני השיקום.

פרק ה

מהאריות שבחבורה

עשוי ללא חת ויצוק כצור, היה **האברך הקוצקאי הצעיר רבי אברהמל'י**. גם בעת שנאלץ לחפש לעצמו דרכי פרנסה במשרות רבניות שונות, לא ויתר על קוצו של יוד מדרכו בקודש.

מופלא ומיוחד

וכך חרוטים הדברים ע"י **הרה"ח ר' יהודה לייב לוין ז"ל** בספרו "**בית קוצק**" (עמוד קנ"ז):

"מופלא ומיוחד במינו בין בני משפחתו, אביו ואחיו-אדמו"רים גדולים אשר רבים נוהרים אחריהם, והוא-חסיד קוצקאי חריף, סמל של קוצקאיות. גאון, קדוש עליון, חכם מופלא שמעטים דוגמתו ואישיות הקורנת הוד של קדושה היודע משום מה רדיפות ללא שיעור. אמרו החסידים: בדמי ימיו נסתלק **היהודי הקדוש**, בעל הנשמה הגבוהה ביותר המוכרחה לסבול מנגישות ורדיפות, היות ולא הספיק לספוג את מנת הרדיפות שיועדה לו, סבלו זאת בניו ובני בניו במקומו.

ירד רבי אברהם משלחן חותנו ונתמנה לרב בעיר-חדש (ניישטאט), קשה לדעת היכן היה אז הרב הצעיר, בשמים או על פני האדמה. ימים ולילות עסוק הוא בעבודתו, פניו בוערים כלפידים, כולו אש קודש, מי יהין לגשת אל הקודש ולהפסיקו מעבודתו. מרבה הוא בנסיעות לקאצק, וכמעט ואינו מתענין במילי דמתא.

מתאספים אנשי העיר ומחליטים כי להם דרוש רב ולא מלאך, משגרים לרבם שליח כי יודיעו שאין לו לחזור העירה. רבי אברהם אינו חוזר לעיר-חדש, מקבל את הרבנות בסטשוב העיירה ומתיישב שם.

הפעם הוא משנה ממנהגו, מתעניין בעניני העיר ומתייצב בשער, **תקיף הוא עם האמת שלו ואינו נושא פני איש**, אומר לחסל כנופיה של בעלי זרוע השלטת במקום ומטילה אימה על בני העיר. אלה מתארגנים, אוספים לחבורתם כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש ומכריזים מלחמת חורמה ברב, מבדים בדותות ומעלילים עלילות ומרבים להסית את המוני העם נגד הרב המחמיר. לצידם עומדים אנשי השלטון, רודפי בצע שקבלו את שלהם וכך מאלצים את הרב לצאת עם בני ביתו את המקום, שכורי נצחון הם רודפים אחרי העגלה ורוגמים אותה באבנים.

בינתיים פורצת אש בעיירה וסטשוב כולה עלתה בלהבות, המבוגרים מבין אנשי העיר נוטשים את עגלת הרב וממהרים לכבות את הדליקה, אבל נערי המקום ממשיכים לרוץ אחרי העגלה, מתמידים לסקלה באבנים. ורבי אברהמל'י יושב ומעשן את מקטרתו, כולו אחוז שרעפים כמנהגו, ממשיך בעבודתו כאילו כל זה אינו נוגע לו. ולנער עקשן, הממשיך לרוץ אחרי העגלה ולזרוק אבנים יותר מכל אחר, נענה לבסוף ואומר: קיימת כבר מצוות הלוויה אחרי עגלתי, **אבל אחרי עגלתך מי ישרך רגלו...** וחשוך בנים -אמרו החסידים- נשאר האיש עד יום מותו...

אמר רבי אברהמל'י לקבל את הרבנות במלאווה העיר ואף דרש שם בשבת ומיד פרצה מחלוקת במקום.

הוא קיבל את משרת הרבנות בפוריסוב, מקום כהונת אביו ומקום מושב אחיו הבכור, **האדמו"ר רבי יעקב צבי**. אבל גם שם ידע סבל ותלאות, אם כי הדבר לא הפריע לקדוש זה, העשוי חלמיש להמשיך בדרכו.

ואנשים שעקבו אחריו, נדהמו להתנהגותו וכוח עבודתו, ישן ג' שעות במעת לעת, בנעוריו הלך לישון בשעה מוקדמת ובחצות כבר היה ער, למד בהתמדה, בנשימה אחת עד לאור הבוקר ואז, לקח את המקטורת, התחיל להסתובב אנה ואנה בבית מדרשו תפוס בשרעפיו שעות ארוכות, ויש בימי הקיץ הסתובב כי"ב שעות ברציפות. התפלאו אנשים לדעת מהיכן הכוח הזה, לעמוד על רגליו שעות מרובות אחרי לילה כמעט ללא שינה מבלי שאוכל כל שהוא יבוא לפיו, פרט לכוס תה. לפנות ערב ופניו החלו בוערים, פשטו צורה ולבשו צורה, עיניו משוטטות בעולמות העליונים עד כי לא הכירוהו כמעט. **מלא התעוררות ניגש בשעות היום המאוחרות לתפילת השחרית שלו**".[ה]

ה. על עניין זה של אחור התפילה, כותב רבה של בני ברק: "...דרכו בקודש היה להתפלל באיחור הזמן ותמיד ביחידות, והיה רגיל לומר, אמרי קודש: כי באמת זמן התפילה צריך להיות בבוקר כמבואר בשו"ע, **אך זאת נאמר לאיש הישר בכל דרכיו והוא מתנהג הכל עפ"י ש"ע**. והמשיל דבריו בדרך משל כדרכו בקודש: אנשי הצבא מלמדים להם איך ילכו והאיך יתפסו כלי מלחמה בידם והאיך יתנהגו בהליכתם, שם ירוצו במהירות, ולדרך זה ילכו בנחת הכל בסדר נכון וישר. אבל בזמן שבאו למלחמה אזי אין ביכולתם להשגיח על הסדר שלמדו בשעת שלום כי אז צריך כל אחד להציל עצמו שלא יהיה נהרג מהשונא, ואז אינו יכול לעמוד אף לרפאות הפצעים שירא שאם יעמוד במקום אחד יפצעו אותו מחדש, ע"כ באיזה אופן אשר ביכולתו להציל עצמו הוא מציל את נפשו ובורח מהשונא ואף שלא בהסדר אשר למד עצמו תמיד. כן זמן התפילה של הש"ע הוא **לאדם הישר אשר לא צריך ללחום עוד** אזי יכול לילך בדרך ישר ושלום, **אבל אני אנכי עומד במלחמה עם השונא ולמען**

דולה ומשקה

למרות גילו הצעיר ולמרות שהסתופף בצל האילן הגדול בקאצק רק כשנתיים ימים, הפך רבי אברהם לאחד ממעתיקי שמועתה. נביא כאן בלשונם כמה פרפראות ששרדו ממנו:[1]

איך החסידים מפחדים מהתפארות

סיפר: איך החסידים מפחדים מהתפארות, שהיה מכיר חסיד אחד שהיה נפלא במדת הענוה עד להפליא, והרבה חסידים ביודעם זאת הלכו סביבו ללמוד ממנו את מדת הענווה שלו, וקודם נסיעתו מהם פתאום שאל להם: "איך נראית לכם מדת הענווה שלי", כולם נשארו בתמיה על המחזה הזה ולא הבינו כי עשה זאת כירא ה' למען אחר שיסע מהם שלא ידברו ממנו ולא יהללוהו בעד מדותיו וענוותנותו, לכן שאל להם במתכוון את השאלה ההיא, וזאת היא דרך החסידים.

ושמעתי מ**חידושי הרי"מ זצ"ל** שסיפר, כי פ"א בהיותו בקודש פנימה אצל **רבו בקאצק זצ"ל** אמר לו רבו: אתמול ביאר לי אברך אחד פירוש בתוס' גיטין וכיוון לאמיתות כוונת בעלי התוס', כאשר יצא ה"חידושי הרי"מ" מבית רבו להאכסניא שלו בא אליו **הה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטנין זצ"ל**, וסיפר לו ה"חידושי הרי"מ" את דברי רבו והפירוש בתוס' בשם האברך, ואיך הרבי משבח את האברך הזה שכוון לכוונת התוס'. **ואם כי באמת האברך הזה היה הה"ק מגוסטנין בעצמו** אשר שמע ממנו הרבי הפירוש בהתוס' ושבחו, עכ"ז עשה עצמו הה"ק מגוסטנין כאילו לא ידע מזה ושתק!

שלא אסתכן עצמי בהמלחמה, ובאיזה אופן שביכולתי להציל את נפשי מיד השונא, אני מחויב להציל עצמי".

1. מתוך הספר "זכותא דאברהם".

ומזה נוכל לידע את גודל מעלת השפלות והעניוות רוח, כי לא רצה לקחת עטרה ולומר כי הוא בעל המאמר של כוונת התוס'.

קבלת השבת

שמעתי ממורי ורבי **ה"חידושי הרי"מ" זצלה"ה** שאמר בשם **הרבי מקאצק זצ"ל**, בזה הלשון: "איך וייס נישט וואס זיי ווילען פין מיר. האבען אגאנצע וואך טיט יעדערע וואס עהר וויל, אין אז עס קימט שבת קודש טיט עהר זיך אהן די שווארצע קאפאטע אין די שווארצע גארטל אין דאס שווארצע שטריימעל, אין איז שוין אמחותן מיט דעם לכה דודי. איך זאג, כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת" [אינני יודע מה הם רוצים ממני, כל השבוע עושים מה שרוצים, וכשבאה שבת לובש כל אחד את הקפוטה השחורה ואת הגרטל השחור עם השטריימל והוא כבר "מחותן" עם ה"לכה דודי". אני אומר כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת].

ועל זה אמר מורי ורבי **ה"חידושי הרי"מ" זצ"ל**: "איך זאג, אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו, אז מען גייט דעפריר מיט האירו ברקיו תבל - שיינט דער שבת אין עהם אריין. אין ווידער אז מען גייט טאקע מיט בושה, מען שעמט זיך, מען זאגט: וואס פאר אמחותן בין איך מיט דעם הייליגען שבת. נעמט דער שבת איהם צי מיט דיא בושה" [אני אומר, אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו, אם הולכים קודם עם האירו ברקיו תבל - מאירה עליו השבת. וכן, אם באים בבושה ומתביישים ואומרים: איזה מחותן אני עם השבת הקדושה, מקבלת השבת אותו עם הבושה].

ואני אומר: "אז עס קימט שבת אין איוד בארעכינט זיך פין אגאנצע וואך אין עהר זעהט אז עס איז נישט אזוי וויא עס בעדארף צי זיין, פונדעסטוועגין זאל עהר נישט ווערין אבגיפאלין. נאר ערשט זאל זאגען מה דהוה הוה, נאר פין

אצינד אהן וועל איך מיר נעמין צי עבודת השי"ת". [כשבאה השבת ויהודי מתבונן על כל השבוע ורואה שלא היה כפי שצריך, בכל אופן שלא יפול ברוחו רק יגיד מה דהוה הוה, רק מעכשיו אקח את עצמי לעבודת ה'] כנאמר בזמירות לשבת קודש: "שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל", אזוי וויא ביי [כמו ב..] מתן תורה שהיו ישראל מקודם במצרים במדריגה נמוכה אף על פי כן אמרו גם כן מה דהוי הוה, אכן מעכשיו נקבל עלינו עול מלכות שמים. כן כשמגיע יום השבת קודש צריך כל אדם לומר: מה דהוה הוה ולקבל עליו על להבא, והבן.

מכאובי הרשע

פ"א הגיד בשם **הרבי מקאצק זצלה"ה**, כי האתנחתא בפסוק "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד" וגו', כתוב על "בה'". והפירוש הוא: רבים מכאובים לרשע, והמכאוב היותר גדול אצלו באם שרואה שיש מי שבוטח בה', ודפח"ח.

עיקר בריאת האדם

ידועה הקושיה על הפסוק "איה הבל אחיך": האם לא ידע ח"ו הקב"ה אי הבל. ורש"י ז"ל פירש, "להכנס עמו בדברי נחת אולי ישוב .. נעשה כגונב דעת העליונה".

אולם, הייתכן שקין לא ידע שא"א לגנוב דעת המקום? ואמר על זה **מרן מפוריסוב**: כל אדם לא נברא, אלא לגלות את אלקותו ית"ש בעולם הזה. וסיפר מעשה **שהה"ק ר' יעקלי מראדזימין זצ"ל** היה פעם אחת אצל **הרבי מקאצק ז"ל** ושאל אותו הרבי מקאצק: יעקב, אוף וואס איז אמענטש באשאפין גיוואריין, [מדוע אדם נברא]? והשיב לו: אדם נברא בעולם לתקן הנשמה שלו. על זה אמר לו הרבי מקאצק זצ"ל בקול רם: יעקב, וכי כך למדנו אצל רבינו מפשיסחא זצ"ל, אך אדם נברא בעולם צי הייבען דעם הימעל [לרומם את השמים].

וע"ז סיים דו"ז מרן זצ"ל, ששניהם אמת כמו שנאמר בזמירות לשבת קודש "נשמת כל חי" ואח"כ "וגם נעריצך". ואמר: בין כך ובין כך הננו רואים שעיקר הבריאה של בני אדם היא רק לגלות אלקותו ית"ש בעולם הזה, ובמכילתא איתא שעשרת הדברות היו חמשה כנגד חמשה, א"כ ממילא "לא תרצח" כנגד "אנכי". וזה מרמז שמי שהורג אדם ר"ל הוא ממעט בזה הדיבור של "אנכי" ח"ו. וזה אמר השי"ת לקין: אי הבל אחיך - היכן העבדות של אחיך הבל, כי עי"ז שהרגת את הבל גרמת למעט את הדיבור של "אנכי" ח"ו. וע"ז השיב קין: השומר אחי "אנכי" ובזה שהרגתי אותו נתמעט הדיבור של אנכי, זה לא ידעתי, והבן.

לברית הבט ואל תפן ליצר

סיפר בשם **הה"ק מגאסטנין זצ"ל**: שפ"א היתה חתונה בקאצק וכבדו את רבינו הקדוש **הרבי ר' העניך מאלכסנדר ז"ל** שיאמר בדחנות, והלך על השולחן לאמור ועמדתי אצל השולחן סמוך לו למען אשמע דברי קדשו. הנה, פניו היו בוערים כלפידי אש ואמר סתרי תורה ומגלה רזין דרזין ופיהו פתח בחכמה ואמר בשם איזה קדוש: "הער נא חתן לעבין, איך וועל דיר אויסזאגען אסוד פינעם מלך'ס אוצר, **לברית הבט ואל תפן ליצר**" [שמע נא חתן יקר, אני רוצה לגלות לך סוד מאוצרות המלך, לברית הבט ואל תפן ליצר], והאריך בדברים קדושים. ואני הייתי מרגיש ומבין על דבריו, ופתאום הביט עלי ונפל עלי פחד ואימה עד אשר לא הייתי יכול עוד לסבול הפחד ממנו, זי"ע.

נסיעה לצדיק

סיפר: כי **הה"ק רבי יענקלי מראדזימין זצלה"ה** בעת שהיה רב ואב"ד בעיר ריטציוואל היה זמן רב שהתפללו בביתו, ושאלו על זה, והשיב כי מן העת שהיה אצלו **הרבי רבי בונם זצ"ל** שנסע דרך ריטציוואל וסר לביתו על איזה

רגעים, ובבואו אל ביתו אמר בקול רם: "מה טובו אהליך יעקב" וע"י דיבורי קודש של הרבי זצ"ל התחיל תיכף להרגיש שהאויר בביתו יש בו קדושת בית הכנסת, ומאז התחיל להתפלל תמיד בחדר הזה כי יש בו קדושת בית הכנסת.

והאריך בסיפורים: כי **הה"ק מקאצק והה"ק מראדזימין זצלה"ה** הלכו פעם אחת לפשיסחא להרבי רבי בונם זי"ע על חנוכה, ואחר החנוכה החליטו להשאר אצל רבם כל החורף, וכסף מזומן לצורך פרנסתם לא היה להם אך לכל אחד היה פעלציל [מעיל פרווה] לילך בו בימות החורף, ושל הה"ק מקאצק היה שוה שמונה זהובים ושל הה"ק מראדזימין היה רק שוה ארבעה זהובים, והחליטו למכור מקודם אשר היה שוה שמונה זהובים ושל הה"ק מראדזימין ילכו בו בשותפות כל החורף, ומכסף הזה היתה פרנסתם כל החורף.

ואחר חג הפסח החליטו להיות עוד הקיץ, ומכרו הפעלציל השני שהיה שוה ארבעה זהובים ומזה היתה פרנסתם כל הקיץ, והיו שם בימים הנוראים וחג הסוכות. ובשמחת תורה אחר הנהגת הרבי מפשיסחא את השלחן הטהור **רקדו הם שניהם ארבע שעות רצופות מהארץ על השלחן ומהשלחן על הארץ**. וסיים, **הלואי שיהיה לי חלק ברקידה זו עמהם**, זי"ע.

אין זה "דרך ארץ"[ז]

ותדבר מרים ואהרן במשה וגו' וישמע ה' (במדבר י"ב א-ב) הרב רבי אברהם'לי מפאריסוב ז"ל אמר בשם הרבי מקוצק ז"ל שאמר: משמע שאיש אחר לא שמע, כי דברו ביניהם,

ז. מתוך הספר: "לקוטי יהודה" להרה"ח ר' יהודה אריה לייב היינה ז"ל שמצטט מספר "כתר היהודי".

וז"ש ותדבר מרים ואהרן וגו' וישמע ה'. ומ"מ היה אצלם זה לחטא.

ודיקדק למה היה החטא גדול כל כך, אולי היה רצונם לידע הטעם של משה רבינו ע"ה? והשיב לו החידושי הרי"מ ז"ל שהחטא היה בזה כי היה ביכולתם לשאול למשה רבינו ע"ה את טעמו בזה, ולא היה להם להקשות ולדבר בזה שלא בפניו.

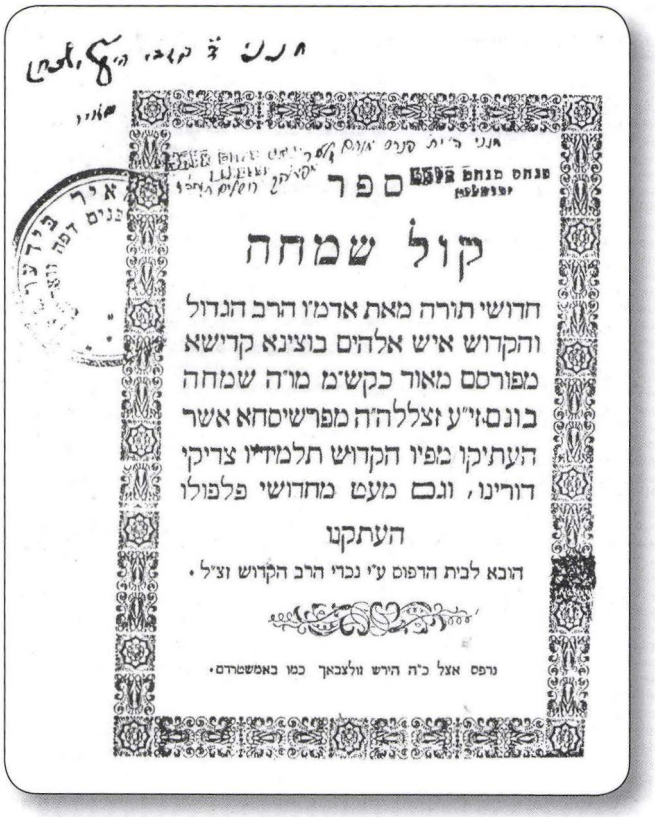
ואז השיב לו הרבי מקוצק ז"ל שאין הדרך ארץ לשאול להרבי את הטעם.

אחרית דבר

כשנתיים ימים -כותב הרי"ל לוין ז"ל בספרו "בית קוצק"- נסע רבי אברהמל'י לקאצק וכבן ט"ז היה עת בו נסתלק לעולמו השרף הזה. וכבר אז, למרות גילו נחשב כאחד האריות שבחבורת קאצק. נכבד מקומו היה בעיני הרבי וגדולי החסידים שבהערצה וביראת הכבוד התייחסו לאברך הצעיר, המתבלט כקדוש עליון בסביבה זו אשר רבים בה ענקי הרוח.

מורם
מעם

בית גור

ספר

קול שמחה

חדושי תורה מאת אדמו"ר הרב הגדול והקדוש איש אלהים בוצינא קדישא מפורסם מאור כקש"מ מו"ה שמחה בונם זי"ע זצללה"ה מפרשיסחא אשר העתיקו מפיו הקדוש תלמידיו צדיקי דורינו, וגם מעט מחדושי פלפולו

העתקו

הובא לבית הדפוס ע"י נכדו הרב הקדוש וצ"ל.

נדפס אצל כ"ה הירש גולצבאך כמו באמשטרדם.

שער הספר הקדוש "קול שמחה" דפוס ראשון עם חתימת יד קדשו של מרן בעל "חידושי הרי"מ" [בפינה השמאלית העליונה] - מספרייתו של הרה"ק מגור בעל "פני מנחם" זי"ע.

פרק ו

אצל החידושי הרי"מ

חילופי המשמרות

כ"ב שבט תרי"ט, דרכי קוצק אבילות, הרבי שהאיר את שמיה במשך כשלושים ושתים שנה נסתלק לשמי רום. מסתיימים ימי האבל והרגשת היתמות בעדה הקדושה והגדולה הולכת וגוברת, בני העליה שבחבורה שמים עיניהם ב**הרה"ק הרי"מ מוורשא** ומפצירים בו לקבל עליו את עול ההנהגה, הוא מצידו אינו מעונין בכך ועולה על עגלתו לשוב לביתו שבוורשא. שלשה מצטרפים אליו בנסיעה זו: **הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זי"ע, הרה"ק רבי ברוך מסטושין זי"ע** ו**הרה"ק רבי שמואל משיניווא זי"ע** בעל "**רמתיים צופים**".

שקט כבד שורר בעגלה, שום הגה לא נשמע מפיו של הרי"מ וכן שאר הנוסעים לא ההינו לפצות את פיהם, רק כשהגיעו לעיירה בראכוב הסמוכה לוורשא פנה רבי יצחק מאיר ליושבים לידו בשאלה: איזה מקום ימצאו להם החסידים כעת?!

רבי שמואל פוסק על אתר: **לי יש כבר רבי!**

מנסה איפוא מאורן של ישראל את "מזלו" אצל רבי ברוך: הרי אתה איש מבין ובר דעת, אולי תיסע ללובאוויטש (אל **הרה"ק בעל ה"צמח צדק" זי"ע**) ותבדוק אם יש שם מקום עבורינו? אולם גם רבי ברוך עונה בנחרצות:"למה לי לנדוד למרחקים, הן יש לי רבי כאן, ואנחנו כולנו נבוא אליכם".

ואילו אני, -השיב להם הרי"מ - הייתי חושב לנסוע

לפרושניץ (אל הרבי **רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע** שישב שם אותה עת) יודע אני בוודאות שאפשר למסור בידיו הנהגת עשרים אלף חסידים! או אז אמר הרב הצדיק רבי ברוך מסטושין: "...לא עת צניעות עתה, 'העולם' באים אליכם ואין עצה אחרת אלא שתקבלו אותנו!"

וכך בלחץ האלפים הצובאים עליו בוורשא מתרצה לבסוף הרי"מ לקבל על עצמו את עול ההנהגה, בזאת מתחילה תקופה חדשה ופירוש חדש לבית פשיסחא וקוצק-פירוש גור.[א]

שנות השבע

"שבע שנות השבע" - כך כונו שבע שנות הנהגתו של **מרן מגור בעל "חידושי הרי"מ" זי"ע** שהנהיג את העדה הגדולה מאחרי הסתלקותו של **הרה"ק מקאצק זי"ע** ועד הסתלקותו לגנזי מרומים ביום כ"ג אדר תרכ"ו. אם לכל התלמידים הגדולים והחסידים הרבים כך, על אחת כמה וכמה שהדבר היה נכון למיוחד שבתלמידים, האברך הצעיר מהאריות שבחבורת קאצק שבתרי"ט טרם מלאו לו עשרים, הלא הוא **רבינו רבי אברהמל'י זי"ע**. דבוק הוא ברבו הרי"מ ומגדולי תלמידיו, גם רבו מחזיר לו אהבה וחיבה רבה.

ביטויים מפליגים יצאו מפיו של הרה"ק רבי אברהם אודות מורו ורבו המובהק, וכך תיאר: "מורי ורבי ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל, דבריו הקדושים היו מתוקים וערבים ללב (זיינע הייליגע ווערטער זענין גיווען זיס אין האבין זיך גלייקט אין הארץ). פ"א אמר לי: ואהבת את ה' אלוקיך **בכל לבבך**, לכאורה היה צריך לומר **עם לבבך**, אלא שבכל

א. על פי "מאיר עיני הגולה" וכן "מאור הגולה" להרי"ל לוין ז"ל

לבבך הכוונה: אין גאנצען הארץ זאהל מעהר נישט זיין נאר אהבת ה' [שכל **הלב** יהיה מלא רק באהבת ה']".

בית המדרש הראשון וביתו של בעל "חידושי הרי"מ" זי"ע ברחוב הברזל בוורשא

[מתוך הספר "ימי מגורי"]

פעם שאל את רבו: ההנהגה בקאצק הייתה באימה ויראה עד שהעצמות היו מתפרקות מרוב פחד, רטט וזיעה... ומדוע כאן ההנהגה היא במתינות, באהבה ובאורך רוח - עד שנדמה לחסידים שהם עומדים לפני אח מסור ונאמן ולא לפני רבם שמוראו עליהם?!

על כך השיב לו החידושי הרי"מ: "נאמר 'מקרב אחיך תשים עליך מלך' רק מקרב האחווה תוכל לצמוח הנהגה!"

בכל פעם עת נוסע רבי אברהם לרבו שבגור היה נכנס לשיעורו הקבוע שלמד ברבים, פעם אחת בעת השיעור והרבי עסק אז בדיני ברכת חתנים -שבע ברכות, הפסיק

באמצע משטף שיעורו ואמר: ראו בני ישראל היקרים איזה "עין טובה" היתה לחכמינו, אדם פשוט מתחתן או מחתן את בנו הפשוט, הקרואים אנשים פשוטים וחכמינו ז"ל קבעו לומר "שמח תשמח רעים האהובים", היש לך עין טובה גדולה מזו?... ועוד היה רגיל לומר בשמו: שאם אדם לוקה במדה זו ואין לו עין טובה לאחרים-לא יתכן כי תהיה לו עין טובה לעצמו. ומרגלא בפומיה תדיר: "אצלו למדתי מדת עין טובה".

עוד סיפר מרן מפוריסוב: פעם אחת הרגשתי נפול ומנותק, מועקתי גברה הלוך וגבור עד שנחלתי ממש. הדבר היה ביום ג' לסדר וארא, קמתי ונסעתי לוורשא. בבואי אל מורי ורבי מרן החידושי הרי"מ זצלה"ה הבנתי שאני חולה באמת, היות כי תמיד כשבאתי לפניו היתה דרכו בקודש בעת קבלת "שלום" לספר לי איזה מעשה או ד"ת מזקני **היהודי הקדוש זי"ע**, אך בפעם הזאת ב"קבלת שלום" לא אמר לי כלום, והרגשתי רק הלכה וכבדה וקוויתי מאוד לשמוע ממנו בליל שבת קודש דבר שיחזק אותי.

בליל שבת עמדתי וחיכיתי לשמוע איזה ד"ת מפיו הקדוש, והנה עמד לידי אברך אחד ואמר לי כי כמה שבועות שהרבי אינו אומר "תורה", וגם כעת הנה הרבי הולך לחדרו. מרוב מרירות שהדברים גרמו לי הגעתי כמעט עד דכדוכה של נפש והיתה לי הקפדה גדולה על האברך הזה, מדוע הוא מבשר לי דברים כאלו אשר נוגעים לחיי ונפשי, ובאמת הרבי קם ונכנס לחדרו.

פתאום יצא מורי ורבי זצלה"ה בחזרה לבית המדרש ואמר בנוסח קוצק בקול רם: "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה" (שמות ו' ט') יונגע לייט מיינין אז זיי זענין וויט חלילה פין רעבין אין פין השי"ת (אברכים חושבים

שהם רחוקים חלילה מהרבי ומהשי"ת), "ווי העמודים" (שמות ל"ח י') זיי זענין באמת אונגיהעקילט אין אנגיקניפט אין זייער רעבין (אבל הם באמת תלויים וקשורים חזק ברבם), "וחשוקיהם כסף" (שם) אין זיי האבען חשק אין רצון צי עבודת השי"ת (ויש להם חשק, רצון וכיסופים לעבודת השי"ת), וחזר אדמו"ר זצ"ל לחדרו. בדברים אלו החייני הרבי והרגשתי כי כל דבריו הקדושים הללו היו רק למעני, לחזק את רוחי...

בעת הפרידה (גיזעגינען) אמר לי בשם זקני **היהודי הקדוש זי"ע**, שהיה משבח את דברי חז"ל הקדושים שאמרו בהרבה מקומות "אמר הקב"ה" באותו לשון כמו שאמרו בשם תנא. וכעין זה מצינו באבות (פ"ג משנה י') "אם עמלת בתורה יש לי שכר הרבה ליתן לך" היינו כי חז"ל הקדושים דיברו בלשון שנשמע מפי הקב"ה.

דרכי חיים

הדרכות ודרכי חיים רבים נותרו לנו לפליטה ממה ששמע רבי אברהמל'י ממורו ורבו החידושי הרי"מ, הרי כמה מהם:[ב]

הוו מתונים בדין

סיפר רבינו: מורי ורבי החידושי הרי"מ זצל"ה סיפר ש**הרה"ק בעל "אור המאיר" זצלה"ה** העביר פעם שוחט מתפקידו בקהילתו לאחר שמצא פגמים בעבודתו והכריז ששחיטתו אסורה. השוחט שהיה בעל משפחה ובאחת

ב. נצנוצי אור אלה אשר שמע **הרה"ק מפוריסוב** ממורו ורבו המובהק בעל "**חידושי הרי"מ" זי"ע**. הינם מתוך ספרו של הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ רבה של בני ברק "**זכותא דאברהם**". מחמת חביבות, אופי ויפי הלשון המקורית הדברים מובאים ככתבם כמעט ללא שינויים.

נגדע מטה לחמו, הורה היתר לעצמו שרב העיר אסר את שחיטתו רק כאן בעיר מגוריו אבל אין לו שום מניעה לצאת לערים ועיירות אחרות לשחוט שם ולהרוויח את פרנסתו. אמר ועשה, יצא את העיר והגיע לכפר הסמוך שם שאל את אחד האיכרים האם יש לו מה לשחוט, הכפרי ענה שחבל מאוד שבא רק עכשיו כי בבוקר היה כאן השוחט הקהילתי ושחט את כל הנצרך.

יצא השוחט את הכפר והמשיך הלאה בדרכים הארוכות כדי למצוא מה להרויח, בדרך התנפלו עליו רוצחים ששרצו אז בדרכים ורצו להרגו, אז הוציא את סכיני השחיטה מכיסו והראה להם שגם הוא רוצח! הרוצחים השתכנעו מהמצגת היפה וצירפו אותו לקבוצתם ועי"ז נשאר בחיים. מתחילה חשב השו"ב בלבו שכיוון שהוא אינו הורג חלילה שום אדם וכן אינו גוזל כסף ורק הם רוצחים וגוזלים, והרי אין שליח לדבר עבירה ולכן הוא פטור. לאט, לאט התחיל השו"ב לשעבר להיטמע בחברת השודדים, למד ממעשיהם ונעשה כמותם. עברו ימים והגזלן היהודי קנה לעצמו כברת ארץ ביער גדול ליד פרשת דרכים, בנה לעצמו בית עם חצר ומרתף גדולים וכל מי שנסע בדרך זו העביר לביתו שדדו והרגו, ומזה היתה פרנסתו.

פ"א נסע הה"ק בעל "אור המאיר" זצל"ה בדרכו ללובלין והיה עש"ק בבוקר ופגע בו הרוצח הזה והכניסו לביתו להרוג אותו, ואז ביקש הה"ק הנ"ל ממנו שירשה לו ליטול את ידיו ויקרא ק"ש וברכת התורה, ויוכל לעשות עמו כל מה שירצה אח"כ כי הוא בידו וברשותו. והגזלן מילא את בקשתו בזה. וכאשר התחיל הרה"ק בעל אור המאיר לומר "אלוקי נשמה שנתת בי" בתנועה שלו שהיה רגיל, הכיר בו הרוצח שהוא הרב שלו כי הוא היה בן בית אצל ה"אור המאיר" בעת שהיה שו"ב בקהילתו, והתעלף. וה"אור

המאיר" יצק עליו מים עד שהוטב לו ואז גילה הרוצח שהוא היה השוחט שלו, ואחר שהעביר אותו יצא לחפש ולמצוא איזה פרנסה, ומתוך שנתפס לרוצחים נעשה בעצמו רוצח. וביקש ממנו שיסדר לו דרך תשובה, וקיבל ה"אור המאיר" אותו והעלהו לעגלתו ולקח אותו ללובלין שם אצל **הרבי הקדוש מלובלין** נעשה "יושב" ובעל תשובה גמור. ואז אמר ה"אור המאיר" ז"ל, שצריכים להיות מתונים ושלא להעביר במהירות שום שו"ב, ורק לראות בהשתדלות עפ"י דין תה"ק את מעשיו וכדומה. ובזה סיים ה"חידושי הרי"מ" זצלה"ה: מזה יכולים ללמוד כיצד צריכים להיות נזהר בדבר זה.

השולחן אשר לפני ה'

ממשיך רבינו ומספר: "מורי ורבי **ה"חידושי הרי"ם" זצל"ה** היה נוהג לנהל את השולחן הטהור בש"ק בבגדי משי לבן וכן בי"ב חלות ואמירת תורה, ואחריו **מו"ר הרבי מאלכסנדר זצל"ה** נתן לעצמו עצה לנהל את השולחן בבגדי משי לבן ובלי הי"ב חלות באומרו כי "א יוד" [יהודי] עם שני חלות הוא י"ב חלות, ואח"כ **מו"ר השפ"א זצל"ה** נתן עצה לעצמו בלי בגדי משי לבן ובלי י"ב חלות ושלא לישב בראש השולחן רק באמצע, ונהג השלחן הטהור רק באמירת תורה. ואני נתתי עצה לעצמי לנהל את השולחן הטהור גם בלי אמירת תורה".[ג]

ג. ממשיך רבה של בני ברק בספרו "זכותא דאברהם": ...ודרכו בקודש כשהיה הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב יושב אצל השולחן הטהור היו שפתותיו נעות וקול דממה ישמע. ונראה לי דרכו שהדברים שאמר יהיו לפני השי"ת, וזו כוונת הזמירות "ואלין מיליא יהון לרקיעיא" וכמו שאמר דניאל (ז'): "ומלן לצד עלאה ימלל". והגיד, כי הרבי מאלכסנדר זי"ע אמר שבעת שיבוא המשיח בב"א אז יהיה נראה לעין כל מה שפעלו הצדיקים בעניין הנהגת שולחנם (וואס די טישען האבען אויף גיטיהען).

הקדושה - מקור הטעם

ועוד סיפר: מורי ורבי **ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל** סיפר כי זקיני היהודי הקדוש זי"ע, כשהיה רעב היה אוכל כל מה שבידו ולא הבחין מה שאכל. וסיפר, שפעם אחת באו לפני המגיד הקדוש הרבי רבי בער זי"ע אורחים קדושים, וכאשר שהמגיד הקדוש היה עני ולא מצא בביתו לכבדם אלא בשיורי משקה "קאווי" (קפה) שלו, ואמרו הקדושים הנ"ל שמעולם לא הרגישו טעם משובח מכל מיני מעדנים שבעולם כמו בקאווי זו, זי"ע.

והנה יוסף הצדיק לא אכל שום מאכל מבושל חלילה ורק לחם לחוד, וכתיב אח"כ ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, מחמת הרוחני שבמאכל. והיו בהלחם כל הטעמים המשובחים כמו כל מיני מעדנים שבעולם, כן שלחו מהשמים טעם לשבת בהלחם, ומחמת זה היה נראה יפה תואר ויפה מראה. וכן היה אצל זקיני היהודי הקדוש זי"ע שנשלח לו מהשמים בכל מה שהיה אוכל כל הטעמים והמעדנים שבעולם...

אזמר בשבחין

מרגלא בפומי'ה של רבינו לומר בשם מו"ר ה"חידושי הרי"ם" זי"ע על הגמ' (שבת י:) לך והודיעם שהוא לשון עתיד, דהיינו שבכל עש"ק סמוך לשבת הולך מרע"ה בעצמו לכל איש מישראל להודיעו ששבת היום, ואפילו אם יהיה איש סגור ומסוגר ג"כ יהיה מרגיש שקדושת שבת באה בכניסת שבת קודש.

ואמר עוד על "**אזמר בשבחין למיעל גו פתחין**", כי "**שבת קודש היא גיטער יוד**" [רבי] שעומדים השמשים לפני הפתח ואין מניחים להכנס, והעצה לזה להיות מוכן ולעמוד ולבקש שתפתח הדלת. וזה אזמר בשבחין, פי' לבקש ולהתפלל: רבש"ע, פתח לי הדלת לקדושת שבת. ועי"ז יכנס

בגופו, בנשמתו, ובביתו, **למיעל גו פתחין** לקדושת השבת. כדאיתא בזוה"ק: כד עייל שבתא איהי אתיחדת ואתפרשת מסט"א, פי' כי כפי השיעור והערך שאיש הישראלי נכנס לתוך השבת ומחזיק מקום בקדושת השבת, כפי אותו שיעור עצמו - איהי אתיחדת ואתפרשת מסט"א.

ואמר עוד בשמו: הרי"מ מגור שדבריו היו מתוקים, אמר אלי פעם: לכאורה היה ראוי שייכתב בתורה "ואהבת... עם לבבל", מדוע נאמר "בכל לבבך"?

אלא הכוונה היא שצריך לאהוב את ה' בכל הלב, שבכל לבבך לא יימצא מאומה זולת אהבת ה'...

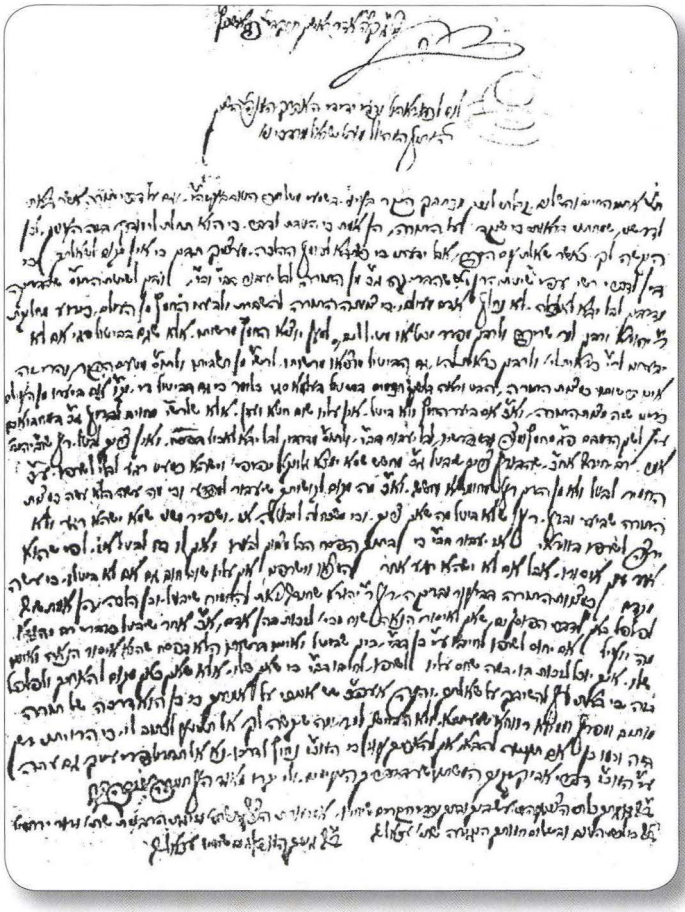
היודע שלא מגיע לו

אמר פעם רבינו בשם רבו המובהק: "וחנותי את אשא אחון" וגו' פירוש, למי שהחנינה נחשבת אצלו כחנינה - היינו במתנת חינם, שיודע שלא מגיע לו.

בהלקח צדיק

כך עברו להם ביעף שבע שנות השבע עד אותו יום מר ונמהר כ"ג אדר תרכ"ו, יום בו ארון האלוקים הוא **מרן הרה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע**, הרבי הראשון מגור, פטרונה וגאונה של יהדות פולין שהאיר עיניהם של ישראל בחשכת הגלות - נלקח.

אורחות וורשא והעיירה גור דוממות ושוממות.

כתב יד קדשו של הרה"ק רבי חנוך העניך זי"ע מאלכסנדר

[מתוך "חשבה לטובה" מהדורה חדשה]

פרק ז

אצל הרבי רבי חנוך העניך מאלכסנדר

אלכסנדר

לוקח רבי אברהמל'י - והוא אז אברך כבן עשרים ושלש - את "מקלו ותרמילו" לאלכסנדר, אל **הרבי רבי חנוך העניך זי"ע** שנאות להנהיג את העדה הקדושה ומתבטל כולו לרבי החדש. לחברו ורעו באותם ימים - מי שנודע אח"כ **כהרה"ק מגור בעל "שפת אמת" זי"ע** - ששאלו:[ד] "אולי ניסע מכאן לנעשכיז או לרבי אחר", הוא עונה: "המשנה בראש השנה (ר"ה פרק ד' משנה ה') אומרת: ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום, שלא יהיו העדים הולכין אלא למקום הוועד. כלומר, שאפילו שראש בית דין הלך למקום אחר ובו תלוי קידוש החודש, בכל זאת העדים באים לבית הדין אפילו בלעדיו וסנהדרין יקדשוהו בלא ראש בית דין. **כאן מקום הוועד של כל חסידי גור, תלמידי אדמו"ר בעל חידושי הרי"מ זצלה"ה!**".[ה]

ד. רבות התלבט אז הרבי השפת אמת את מי לקבל על עצמו כ"רבי". "רבים מאנ"ש נוסעים להרב רבי העניך נ"י, ואנכי לא ידעתי את האיש ואת שיחו. איש נכבד וחסיד היה נחשב בעינינו - אבל לרבי ומנהיג הדור לא ידענו ולא שמענו, וגם ההיפוך לא שמענו..." כותב הוא לרבי ברוך ומבקש את עצתו. לאחר מכן לקראת ראש השנה קם ונסע לאלכסנדר, ועדיין לא היה בטוח בעצמו עד שפגש ברעו וחברו רבי אברהמ'לי מפאריסוב.

ה. ואכן קיבל מרן השפ"א את מרותו של הרבי רבי חנוך העניך שכבדו והעריכו מאוד. ומסופר שבראש השנה הושיבו לידו בעת עריכת השולחן וכשהגישו את הסעודה עירב הרבי את השיריים שלו עם מה שנשאר בצלחתו של רבי ארי'ה לייב הצעיר... אולם השפת אמת לא רצה בכבוד מסוג זה ואכל בעצמו את הכל. אמר לו הרבי מאלכסנדר: "כלום אין אדם שראוי לאכול מהשיריים שלך?"

כמעשהו בקוצק ובגור כך מעשהו באלכסנדר - דבק רבי אברהם זצ"ל ברבו בכל נימי נפשו ומעריצו ללא גבול. וכך הוא מתאר את גודל מדת הענווה שהיתה אצל הרבי מאלכסנדר זי"ע: מצוה לפרסם וכל אחד צריך לדעת את גודל ענוונותו התמימה של מורי ורבי הרבי רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע, כי בעת שהתחיל לנהל את עדת החסידים ובאו אליו החסידים ואנשי מעשה הגדולים בפעם הראשונה, אמר להם "אם אני הייתי צעיר לימים -איונגערמאן- לא הייתי נוסע לאיש כמוני". והחסידים השיבו לו: אדרבה, למי ניסע אם לא לאיש צדיק אשר יאמר כן, ומאמין בעצמו שהוא כן. אז השיב להם: "אנא אמינא כי שטיא בחדא מילתא לא מסרך, ולא יאריך הזמן ותכירו בי ותסעו לדרככם ולא תבואו עוד". והיטב ידוע שמרגלא בפומיה זצ"ל שלא אמר בשום פעם על עצמו "אני", שלא החשיב את עצמו לכלום שיהיה יכול לומר "אני", כי מה אני, והכל הוא מהשי"ת.[1]

גחלתן של צדיקים

באלכסנדר, אצל הכהן הגדול מאחיו החל לצאת טבעו של רבי אברהמל'י כאיש קדוש אשר דבריו נשמעים ועושים רושם גם במתיבתא דרקיעא. וסיפר רבה של בני ברק **הגה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל** ששמע פעם **מהגה"צ מוה"ר חנוך צבי הכהן לעוין זצ"ל**,[2] כי שמע מרבינו

1. מספרים כי פעם נטפל אחד הלמדנים בביאליסטוק אל הרב החסיד הידוע רבי אלעזר זצ"ל ואמר לו: תראה מה ההבדל בינינו, שנינו קמים מוקדם, אצלי היום מסודר לימוד, תפילה בזמנה וכו', ואילו אצלך.... ענהו רבי אלעזר: נכון, אתה קם בבוקר ואתה יודע מי אתה ומיהו רבונו של עולם ואתה אומר לו "מודה אני"... ואילו כשרק מתחיל אני לומר "מודה אני" וחושב מי זה בכלל "אני" ומהי רוממות הבורא ב"ה - עד שאני יכול להמשיך כבר עבר רובו של יום....

2. נינו של הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר, רבה של בענדין וחתנו של מרן מגור הרה"ק בעל "שפת אמת" זי"ע.

רחוב באלכסנדר

מפוריסוב שפעם אחת היה באלכסנדר באחד מראשי החודשים והיות שאחר כדרכו בקודש בתפילתו, הגיע לשלחנו הטהור של הרבי באמצע הסעודה לאחר אכילת הדגים.

המשמש ששמר כנראה על "הסדר", לא רצה בשום אופן להכניס את האברך רבי אברהם למקומו ליד השולחן בשלב זה של הטיש כשכבר הגיע הזמן להגיש את המרק. רבינו נאלץ איפוא להדחף ולהגיע למקומו בכוחות עצמו...

המשיך המשמש במלאכתו ועמד בפתח עם קערות המרק כדי לחלקם כדרכו ימים ימימה, אלא שכאן קרה דבר שהדהים את כולם: כך כשהוא עומד עם צלחות המרק בידו, ללא כל התרעה מוקדמת ולמרות שהיה בדרך כלל אדם בריא, נתקף לפתע במחלת הנפילה ל"ע (אפילפסיה), נפל מלוא קומתו על הרצפה כשכל הצלחות עם המרק המהביל מתנפצות אף הן!

הרעש והמהומה שנוצרו היטו את תשומת לבו של הרבי הרה"ק רבי חנוך העניך שהבין מיד בשל מי כל הרעש הזה ופנה אל חסידו הנאמן: "כבר מספיק ודי, ובאם שלא יחזור לבריאותו לא יהיה לי משמש". נענה רבי אברהמל'י לבקשת רבו והשיב: המשמש יחזור מיד לבריאותו ויוכל למלא את תפקידיו, ברם לא לגמרי תוסר ממנו, פעם אחת בחודש בשעה שאינו משמש את הרבי תתמיד המחלה לתקוף אותו.

אחר, אמר הרה"ק רבי אברהם כמה מילים בלחישה ומיד קם המשמש וחזר לעבודתו כמקודם. אולם פעם אחת בחודש היה נתקף במחלת הנפילה עד יומו האחרון ויהי לפלא.

"דודינו מרן מאלכסדר זי"ע"

גם קשר משפחתי איחד בין הרה"ק רבי אברהם לבין מורו ורבו הרבי מאלכסנדר, הרה"ק רבי חנוך העניך נשא בזיווג שני את אחותו של רבי אברהמל'י בת הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע מפוריסוב בן היהודי הקדוש. והיה רבינו מספר כי מרגלא בפומי'ה של הרה"ק מאלכסנדר לספר שתקופת מה לאחר נשואיהם הגיע חמיו הרבי רבי יהושע אשר לבקרם, תוך כדי הביקור פנה רבי אשר לחתנו ואמר: "תן לי פדיון ואבטיח לך שיהיה לך בן זכר עוד השנה!". "בכל מקרה, גם ללא הפדיון יהיה לי בן זכר" - השיב הרבי רבי חנוך העניך בדרך צחות לחמיו הקדוש. הסוף היה שלא היו לרבי מאלכסדר שום ילדים מאשתו זו, והתחרט תמיד על דבריו שגרמו זאת.

וסיפר הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל: **אבי הגה"צ רבי יעקב אהרן רבה של אוסטרובה** זצ"ל בכל פעם שהיה מזכיר את הרה"ק הכהן הגדול מאלכסנדר זי"ע, היה מכנהו "**דודינו הרבי הקדוש מאלכסנדר**", ופעם כששאלתי

אותו לסיבת הדבר, השיב לי שהרבי מאלכסנדר ביקש שיקראו לו תמיד "דודינו" שדרך כך ישאר מחובר תמיד למשפחתנו.[ח]

מרגלא בפומי'ה

כל ימיו הרבה רבי אברהם זצ"ל מפוריסוב להביא ולצטט את תורותיו, אמרותיו ודבריו של רבו זה, נביא כאן אחדים מהם:[ט]

"שבט מוסר מהשמים"

פעם אחת ישב **הרבי ר' בונים זי"ע** והשתומם והתפלא מאוד על המבואר בשו"ע (יור"ד סי' רמ"ג) שאין דין ת"ח בזמן הזה, "היתכן כזאת? רבותי שהסתופפתי בצל קדשם הרבי מלובלין והיהודי הקדוש זי"ע, אשר הכרתי את גודל אור תורתם וקדושתם אינם בגדר תלמדי חכמים? זה לא יתכן!"

ובישבו כך משתומם ברעיונותיו הקדושים הללו באה פתאום בתו הקטנה של **הרה"ק רבי ירחמיאל זי"ע** בנו הגדול של **היהודי הקדוש** וספר "שבט מוסר" בידה ומסרה הספר להרבי ר' בונים. הרר"ב שקיבל את הספר שם לב שדף אחד כופף פנימה לסימן לעיין בו, עיין הרבי בעמוד המצוין ומצא שכתוב שם שיש בזמן הזה ג"כ דין תלמיד חכם ושקטו רעיונותיו הקדושים ושמח מאוד, אולם היה הדבר לפלא בעיניו מה שהרגיש תיכף הקדוש הרבי ר' ירחמיאל מרעיונותיו. אחר עבור איזה ימים נפגשו הרבי ר' בונים עם הרבי ר' ירחמיאל, ושאל הרבי ר' בונים להרבי ר' ירחמיאל על דבר הספר "שבט מוסר" ששלח לו ומה ראה על ככה, והשיב לו הרבי ר' ירחמיאל כי לא שלח כלל אליו שום ספר.

ח. זקני, בנו השלישי של הרב א"מ רבינוביץ אכן נקרא "חנוך העניך" ע"ש הרה"ק מאלכסנדר וכנ"ל.

ט. מתוך הספר "זכותא דאברהם".

וקראו לבתו הילדה ואמרה: איש זקן אחד נתן לה הספר הנ"ל וציווה לי לילך להרבי ר' בונים וליתן לו ספר הזה. ענה הרבי ר' בונים, שמע מניה מזה שאליהו הנביא זל"ט נתנו לה, אולם מהיכן יש בנמצא לאליהו הנביא זל"ט ספר "שבט מוסר" הלא בודאי לא לקח מאחרים, שמע מניה שה"שבט מוסר" הזה הוא מן השמים. וסיים הרבי הקדוש מאלכסנדר זצ"ל שהוא בעצמו ראה ה"שבט מוסר" הזה ולמד בו.

ברכת צדיק

הרב ר' יחיאל פישל בהה"ק מאלכסנדר זצ"ל סיפר, שפעם אחת באה הרבנית אשת **הה"ק ה"שפת אמת" זצ"ל** מגור לאביו מרן מאלכסנדר והזכירה את בעלה השפ"א שיש לו על המצח מחלת עור וסובל מזה הרבה, וקשה מאוד לראפותה. והשיב לה הרבי מאלכסנדר זצ"ל, כי גם הוא היה סובל ממחלה זו על מצחו וכעת מצחו נקי, כי נתרפא. ונסעה בחזרה לביתה וסיפרה לבעלה השפ"א זצ"ל, ואמר לה שהיה אתמול פליאה בעיניו שפתאום נתרפא לו ונעשה נקי. ואז אמר לה מדוע לא הזכרת לפניו שאינני שומע כל כך טוב והיה מברך אותי שאשמע מהיום והלאה, ובוודאי הייתי מתרפא תיכף גם על זה. ומזה יכולים ללמוד ולראות את גודל אמונת הצדיקים שהיה אצל ה"שפת אמת" זצ"ל, שאם היה מברך אותו בוודאי היה נרפא והיה שומע היטב.

חכם להורות

תמיד היה מפליא את החכמה של מו"ר מרן הקדוש מאלכסנדר זצלה"ה, כי בעת שנתקבל לרב ואב"ד בא אליו בעה"ב אחד במוצש"ק בשאלה כי ההבדלה נפלה לתוך הרוטב (מרק), ושאל הרבי מאלכסנדר כמה היה בהרוטב וכמה היתה ההבדלה והכשיר.

וכשהלך הבעה"ב ממנו היה אחד מהמופלגים שם ולא הבין השאלה, כי מה ענין הבדלה לרוטב? והשיב לו בדרך

שחוק כי הבעה"ב הזה עושה הבדלה על כוס חלב, והוא חושב שהרב דמתא צריך לידע המנהג שלו, לכן הוא שאל בלשון הבדלה. וסיים: כן צריך כל רב להשתמש בשכל הישר ובחכמה את עיניני ההוראה שבאים לפניו.

כיבה השמש

הרבי [רבי חנוך העניך] מאלכסנדר זצ"ל דיבר בקודשו, ומרגלא בפומיה לומר: כי היהודי הקדוש זי"ע אמר שבסעודה שלישית של ש"ק הוא זמן תשובה לרבים. והרבי ר' בונם זצ"ל השפיע התלהבות גדולה ורשפי אש קודש בסעודה השלישית של שבת קודש, עד שהיה דומה ליום הכפורים.

ואמר: כי במדרש איתא על הפסוק **כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ**, (בראשית כ"ח י"א): "רבנן אמרי: כיבא השמש, מלמד, שהשקיע הקב"ה גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעה. משל לאוהבו של מלך, שבא אצלו לפרקים. אמר המלך: כיבו את הנרות, כיבו הפנסין, שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצינעה. כך, השקיע הקדוש ברוך הוא גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעה".

ונודע כי סעודה שלישית של שבת קודש מרומז על יעקב אבינו ע"ה, ואז היא רעווא דרעווין והשכינה הקדושה מתאחדת עם בני ישראל בצינעה.

"לשנה הבאה בירושלים" והכפרי

סיפר רבינו כי מורו ורבו מאלכסנדר הגיד מליצה טובה עבור כלל ישראל מכפרי אחד שבליל פסח לאחר הסדר צעק בקול רם "לשנה הבאה בירושלים", ובאותו הזמן הלך האדון של הכפר לטיול ושמע קול הצעקה. למחר שאל את היהודי הכפרי מה הפירוש של המלות שצעקת

אתמול בלילה, והיהודי ענה לו פירוש המלים, אמר האדון הערל להיהודי הלז: זכור תזכור, אם לא תהיה לשנה הבאה בירושלים אזי אעניש אותך.

כאשר הגיע חג הפסח לשנה הבאה מובן שהיה כמו אשתקד ושאל אותו האדון הנ"ל הלא אשתקד ג"כ אמרת לשנה הבאה בירושלים ולא נתקיימו דבריך ולמה אמרת היום ג"כ, אזי ענה אותו היהודי הכפרי הנ"ל שבשנה הבאה יהיו היהודים יותר טובים משנה שעברה ואזי בוודאי יגאל אותם השי"ת, ונהיה לשנה הבאה בירושלים.

וכאשר הגיע עוד חג הפסח השלישי אזי קודם אמירת "לשנה הבאה בירושלים" אמר אותו כפרי: רבש"ע, חרפה ובושה הוא לי לומר זאת נגד האדון הגוי הזה, ואיזה תירוץ יוכל אני לאמור לו עוד, לכן רבש"ע למען שלא יהיה חילול השם רחם נא על עמך ישראל שהמה מפוזרים בכל קצווי ארץ ולא נגאלו עדיין, שתשים קץ לגלותינו ותגאלינו במהרה, ואני מאמין באמונה שלימה שנהיה לשנה הבאה בירושלים.

"ויחל"

עוד סיפר רבינו כי רבו מאלכסנדר ז"ל הלך בדרכו לקאצק והיה בכפר אחד, ואותו היום היה עשרה בטבת ושמע כי יהיה מנין למנחה ורצה לשמוע קריאת "ויחל" והמתין שם. לעת ערב נאספו הקהל והבעל קורא התחיל לחפש בתורה קריאת ויחל זמן רב עד שמצא לקרות: "ויכל יעקב לצוות את בניו".

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה (ויקרא כ"ה י')

מורי ורבי מאלכסנדר זצלה"ה, אמר על הקושיה דמה קדושה יש בפירות שביעית הלא מותר לעשות בהם כל דבר. ותירץ, כי התורה אמרה לאכלה ולא לסחורה, ואיתא

בגמרא (נדרים): "לא צריכא דאזמניה", מבורר משם דאם מזמין אדם את חבירו לסעודה אף שיש לו רשות לאכול, מ"מ מיקרי שלו יע"ש. וממילא הכא שהתורה אמרה "לאכלה" ולא לסחורה הרי זה כאילו מזמין הקב"ה את ישראל לסעודה ועדיין לא יצאו הפירות מרשותו של הקב"ה והרי הם שלו, ולפיכך חלה עליהם קדושה.

כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים (דברים ד' ז')

במדרש: מעשה שהלכו הרבה אנשים בספינה וכשהגיעו לנמל והוצרכו שילך אחד מהם להעיר לקנות להם צרכם, והיה יהודי אחד בינהם והסכימו כולם שילך היהודי, וכשהשיב להם היהודי שלא יכול לילך כי אינו בקי ויודע במקום הזה, אמרו לו: וכי יש יהודי אכסנאי, בכל מקום שהולך אלקיו עמו. ואמר מו"ר הרבי מאלכסנדר ז"ל, פירוש: וכי יש יהודי אכסנאי, כי איך שייך לו לומר בכאן איני אכסנאי דמשמע דבמקום אחר הוא לא אכסנאי רק תושב שם, והאמת לא כן הוא דבכל מקום שהוא בעולם הזה הוא אכסנאי ומה לו בכאן או במקום אחר, ובכל מקום שאתה הולך אלקיך עמך.

אַף חֹבֵב עַמִּים כָּל קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ (דברים ל"ג ג')

ברש"י: דבר אחר, אף חבב עמים, אף בשעת חבתם של אמות העולם שהראית להם פנים שוחקות ומסרת את ישראל בידם.

פירש רבינו זי"ע: אעפ"י שבני ישראל ביד אה"ע ושולט עליהם "האף", אעפ"כ "כל קדושיו בידך" כמ"ש מו"ר מאלכסנדר זצ"ל: לך אף לך, (הגדה ש"פ) היינו שגם האף הוא ג"כ לך, שגם אחר ה"אף" דבוקים ישראל בהשי"ת, כי מאמינים שהכל הוא לטובה. וכמ"ש "וחרה אף" אע"פ שחרה האף ה' בכם, אינו סר כביכול השגחתו מבני ישראל ומרחם עליהם. וע"ז נאמר "אודך ביום ההוא כי אנפת בי"

פי': שנותן הודאה לשעבר אף שהתאנף בי ה' לפי שעה, אבל היה זאת למען להטיבו באחריתו.

מהדק את אבנטו

עברו כמעט ארבע שנים והנה חלה הרבי את מחלתו ממנה לא קם, בשבת האחרונה לחיי הרבי - סיפר רבינו רבי אברהמל'י - עת כבר שכב הרבי זי"ע על ערש דווי, התאספנו כולנו לאלכסנדר, ידעתי כי זה אשר יכובד ב"ששי" אותו רואה האדמו"ר כממלא מקומו. שלשה באו בחשבון: **האדמו"ר בעל "שפת אמת" מגור, האדמו"ר בעל "אבני נזר" מסוכוטשוב** ואני, היה לי יסוד להניח שעלי מתכוון הרבי, בטרם קראו ל"ששי" סדרתי את אבנטי לעלות לתורה, והנה, קראו את האדמו"ר מגור, **המשכתי לסדר את אבנטי והכנעתי עצמי לפניו...**[1]

ביום ח"י אדר ב' תר"ל ניכנס רבינו לחדרו של רבו החולה. הרבי רבי חנוך העניך שהיה רגיל לבדח את דעת חסידיו ולספר להם סיפורים משמחים, עשה כך גם עתה וסיפר לרבי אברהם: מעשה בקוזאק שבא אל חסיד אחד ואמר לו: "חאזיאין" - אדון בשפה הרוסית. החסיד לא הבין ואשתו שאף היא לא ידעה רוסית, פירשה לבעלה את דברי הקוזאק: הוא אומר לך שאתה חזן ומבקש שתשיר לפניו. פתח החסיד את פיו והתחיל לזמר "בני היכלא", התרגז הקוזאק והתחיל להכותו...

אמרה לו אשתו: אתה רואה שהוא אינו רוצה ניגון זה, רוצה הוא ניגון אחר...

---

1. "בית קוצק" להרה"ח ר' ריי"ל לוין ז"ל.

ובמילים אלה הוציא רבי חנוך העניך את נשמתו וכשבת צחוק מרחפת על שפתיו עלה לישיבה של מעלה.

מסתיימת תקופת אלכסנדר ומתחילה אצל רבי אברהמלי תקופה חדשה רווית הוד, מסכת גור אצל האדמו"ר בעל "שפת אמת" זצלה"ה.

ציון קדשו של הרבי רבי חנוך העניך זי"ע בבית החיים [השומם] באלכסנדר

בית המדרש [משמאל] ובית הרבי [מימין] בעיירה גור

פרק ח

אצל הרבי בעל "שפת אמת"

גדול חסידיו של מרן בעל "שפת אמת" זי"ע

שלושים וחמש שנים נסע **רבי אברהם מפוריסוב זצ"ל**, מהאריות שבחבורת קוצק, מגדולי תלמידי החידושי הרי"מ ומרן מאלכסנדר, בביטול והכנעה כחסיד אל רעו משכבר ובן גילו **האדמו"ר הקדוש - השפ"א זי"ע**.

בפעם הראשונה לבואו לגור אל ה"שפת אמת" כחסיד, אמר לו האדמו"ר: גם אתה באת?, טוב, קצת אני אלמד ממך וקצת אתה תלמד ממני... בשנים אלו הפך רבי אברהמל'י לחלק בלתי נפרד מבית מדרשו של השפ"א, היה מרבה בנסיעות ובשהיות ארוכות בגור, וכאמור הכל בהכנעה ובביטול גמור, וכאשר הלך להפרד מרבו התייצב בתור בין שאר החסידים, אלה שעמדו לפניו פינו מקומם ביראת הרוממות, והוא ניגש לדלת באימה ולעתים חזר על עקביו מלא פחד, חסיד אמיתי, חסיד שלם.

עד כדי כך דבק ברבו, ששמעוהו אומר שמעולם לא עלה על לבו שרבו מרן בעל שפת-אמת אינו בעצמו משיח, או לכל הפחות **שהוא יביא את משיח צדקנו...**[יא]

בכבוד מלכים קבלוהו בגור, בהערצה ללא גבול התייחסו אליו המוני החסידים, ראו בו מלאך עליון, מגדולי הדור, והוא עצמו למאומה נחשב בעיניו.

היה פעם שרבי אברהמל'י איחר להגיע אל ה"שלחן", אנשים נאלצו לפנות לו מקום כדי שיוכל לגשת והדבר גרם

יא. קובץ "נחלת צבי" בשם שיח שרפי קודש חלק ה' אות י"ז.

לרעש, כשהתישב אמר לו השפ"א (ששמר תמיד על סדר): כשמלאכים יורדים לעולם הזה, אף הם צריכים להתאים עצמם לסדרי העולם...

פעם אחרת, באחד מימי הקיץ יצאו הני שני קדושים הרבי מגור וחסידו הגדול לטייל קצת באוויר הפתוח. אותו היום היה יום חם במיוחד ורבי אברהם אמר לרבי: "חם מאוד כעת". השיבו בעל השפת אמת: אדם צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים "כשור לעול וכחמור למשא" (גמ' ע"ז ה:), וחמור אומרים חז"ל (שבת נג.) אפילו בתקופת תמוז קרירא לי'ה...

טוהר המידות

סיפורים רבים סופרו ונקשרו ברבי אברהמל'י בתקופה זו: פעם אחת בתקופת ראשית הנהגתו של מרן השפ"א היה זקנינו רבה של לאשיץ **הגה"ח רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל**[יב] (בן **הגה"ח הנגיד רבי בונם אייבשיץ זצ"ל**) יחד עם רבי אברהמל'י בגור, והיה הדבר בר"ח שבט בלילות החורף הארוכים, אחר תפילת ערבית לקח הרה"ק רבי אברהם זצ"ל גמרא ללמוד, ודרכו היתה תמיד להגביה את מלבושו בעת שישב ללמוד על הכסא או על הספסל כדי שלא לישב עליו, כן עשה גם עתה וישב ללמוד.

לאחר כמה שעות בא איש עני וזקן ונשכב לישון על הספסל כי היה עייף, העני נרדם כשראשו נשען על קצה מלבושו של רבי אברהמל'י, אחר השעה אחת עשרה בלילה הלך הרב מלאשיץ לאכסנייתו.

כשהאיר היום בא רבי יהונתן זצ"ל לבית המדרש ומצא את רבי אברהם שעדיין יושב ולומד באותו מקום, באותה תנוחה. שאל הרב מלאשיץ לרבי אברהמל'י: "כבוד תורתו

יב. חמיו של זקנינו הרה"צ רבי ארי'ה מרדכי רבינוביץ זצ"ל.

נעשה פתאום מתמיד גדול כ"כ, לשבת ללמוד כל הלילה"? השיב לו רבי אברהם בתמימות: "מה יכולתי לעשות, הזקן הזה הניח את ראשו על קצה מלבושי ולא רציתי להקיצו משנתו, לכן בעל כרחי נעשתי מתמיד"!

בית מדרשו של מרן אדמו"ר בעל "שפת אמת" זי"ע - מבט מבפנים

ואם באהבת ישראל עסקינן ילמד אותנו הסיפור הבא עד היכן הדברים מגיעים:

פ"א היה רבי אברהמל'י באוסטרובצי ביום י"ז בתמוז כדי לאסוף כסף עבור חסיד אחד שהיה דבר דחוף מאוד, בצהרי היום נכנס לנגיד אחד מאנ"ש כדי לקבל ממנו נדבה.

למרות שהיה זה יום צום מצא רבי אברהמל'י את הנגיד הנ"ל יושב ואוכל ארוחת צהרים. אי-אפשר לתאר את הבושה אשר כסתה את פני האיש, מרוב בושה ומרירות כמעט שכוח הדיבור ניטל מפיו.

"**גם אני לא צם היום**" אמר לו רבי אברהם על אתר, הנגיד ניתר ממקומו מרוב שמחה כי התאושש לשמע הדברים ורץ להביא קצת "מזונות" ויי"ש.

כדי לחזק ולהרגיע את לבו הנשבר אכל עמו מרן מפוריסוב למרות התענית, כדברי חז"ל הקדושים: "**כל המקיים נפש אחת מישראל**" וכו', -מחיי צי זיין א יוד ער זאהל נישט זיין ציבראכין, מעג מען מפקיר זיין עולם הבא - **כדי להחיות יהודי שלא יהא נשבר בלבו, רשאי אדם אף להפקיר את חלקו לעוה"ב.**

אח"כ בבוא רבי אברהמל'י לבית החסידים לתפילת מנחה ציווה שלא יתנו לו עליה היות כי לא צם היום.

לא לחקיינות

כפי שכבר הוזכר לעיל היה רגיל רבי אברהמל'י ללכת בבית המדרש אנה ואנה, לפעמים שעות רבות - אפילו חצאי ימים! אולם לא היה יכול לסבול את אלו שרצו לחקותו, ופעם אחת כשפגש אברך עושה דרכו בבית המדרש אנה ואנה, פנה אליו ואמר: כשהיית כאן והלכת לשם הבינותי כי חשבת **ששם** יותר טוב, חזרת משם לכאן וגם אז ירדתי לסוף דעתך כי גמרת אומר **שכאן** בכל זאת טוב יותר, ועתה כשנוכחת כל זאת למה אתה הולך שוב פעם **לשם**...

מקומו הקבוע

דרכו בקודש הייתה ללמוד תמיד את שיעוריו בבית המדרש יחד עם החסידים ולא באכסניא, וזאת למרות שלפעמים הדוחק בבית המדרש היה גדול ולא נשאר מקום ליד השולחנות ולמד בישיבה על מדרגות הבימה בין כולם. ופ"א בעת שהיה בבית המדרש שאלו אחד הרבנים הגדולים היכן אכסנייתו, השיב לו רבי אברהמל'י "במקום הזה".

"במקום הזה!"

פנים בית המדרש בגור - תמונה מלפני החורבן בה נראה גם ארון הקודש

מעל לכוחות אנוש

אכן, "המקום הזה" בית מדרשו של **מרן השפ"א** שבגור היה מקומו הקבוע של רבינו, שם הוסיף עילוי אחר עילוי ושם בילה את רוב שעות היממה. וכה סיפר הרה"ח ר' חיים שלמה רוזנבום ז"ל לזקננו רבה של בני ברק זצ"ל:

במוצאי יו"ט של שבועות תר"ל לאחר שנפרדתי ממורי ורבי **הרה"ק רבי שמחה בונם זי"ע מוואַרקי** (הוא

הרבי הקדוש מאוטבוצק) שמתי פעמי יחד עם חברי ועוד קבוצת חסידי ווארקי לדרכי חזרה הביתה, הנסיעה התנהלה אז עדיין בעגלות רתומות לסוסים כי מסילות הברזל טרם נסללו. נסענו, ובעברנו דרך העיירה גורא קלאווריא שבפאתי עיר הבירה וורשא התקלקלה העגלה ולא יכולנו להמשיך הלאה. היה זה לפנות בוקר כשעתיים לפני שהאיר היום והעגלון הודיע לנו כי ידרש לו כל היום למחרת לתיקון העגלה ורק בערב הבא נוכל להמשיך בדרכנו. ירדנו מהעגלה ואני וחברי הלכנו לאכסניה ללגום כוס תה חם.

היות והייתי בגור חפצתי לזכות ולראות את הרבי החדש **ששמו כבר יצא בכל המדינה**. צעדתי בחשיכה לכוון בית המדרש ולפתע סמוך ליעדי הבחנתי בצללית אדם שנראה כרב מכובד עושה את דרכו, לא היה לי שום ספק - זהו **הרבי מרן השפת אמת...** שמחתי מאוד והתחלתי לעקוב אחריו בשקט שלא ירגיש, פניו היו מועדות למקווה הטהרה שם חיכיתי לו עד שיצא וכשיצא המשכתי ללכת בעקבותיו. כשהגענו לבית המדרש, נעצר הרבי ליד הפתח והוציא מכיסו מטפחת בה הבריק את נעליו היטב, נטל את ידיו וניכנס פנימה. המשכתי במשימתי והרבי שלא שם לב אלי התחיל לומר ברכות התורה ודברי תפילה בקול ערב ומתוק מדבש שלא אשכחנו לעולם, אחר לקח גמרא והתחיל ללמוד.

בינתיים האיר היום, התפללתי שחרית כוותיקין, אחר חזרתי לאכסניה לסעוד פת שחרית עם חברי ונשכבנו לישון כי היינו עייפים מאוד מימי החג העמוסים ומטורח הדרך. בשש בערב יצאתי שוב לכוון בית מדרשו של השפ"א כדי להתפלל מנחה ושוב מצאתי את הרבי שראיתי לפנות בוקר הולך בבית המדרש אנה ואנה מעשן את הלולקע

בית המדרש של רבותינו הקדושים בווארקי - מבט מבפנים [מבנה עץ]

ציבעך שלו וכולו דביקות בבורא עולם. לתומי חשבתי כי גם הוא מתכונן לתפילת המנחה ומה נדהמתי לראות אותו מתעטף בטלית ומניח תפילין, המחזה הזה היה כולו חידוש אפילו לחסיד ווארקי כמוני.

לא יכולתי להתאפק יותר ונגשתי לאחד החסידים הזקנים שישבו שם ושאלתי: מי זה הרבי הזה? למשמע שאלתי הפנה הישיש את מבטו אלי כאומר למוד אותי מראש ועד כף רגל... "**מה, אינך יודע, אתה לא מכיר את הרב מפוריסוב?**" התפעלתי מאוד והמעשה הזה נכרת בזכרוני

ואיני יכול לשכחו; כוח כזה של אדם שיעמוד מלפנות בוקר ויעבוד את עבודתו בקודש עד אחר שעה שבע לעת ערב בימי הקיץ בלי אכילה, שתיה ושינה. אין זה כוח של בשר ודם!

בחברת הגאון הצדיק רבי פינחס (פינטשי) זצ"ל מפילץ

ממצוקי ארץ, מגדולי החסידים ועמודי התווך בגור היה **הגה"ק רבי פינחס אליהו רוטנברג זצ"ל** רבה של פילץ ואחיינו של **מרן החידושי הרי"ם זי"ע מגור**. חריף מילדות אשר נודע גם כמתמיד גדול. בהיותו כבן שש הביא אותו אביו הרה"צ רבי יעקב יוסף אחיו הצעיר של הרי"מ מגור אל **הרבי רבי בונם זי"ע** לפשיסחא כדי שיזכה לברכתו. מאורותיו של הרבי כבר כהו אותה עת, וכשעבר הילד יחד עם כולם לקבל "שלום" שאלו הרבי: ילד, מדוע אינך נותן לי שלום? הילד החריף לא התבלבל והשיב מיד: אם הרבי לא רואה, מנין לו שלא נתתי לו שלום?... נהנה מאוד הרר"ב מחריפותו של תינוק בית רבן זה. אולם רבי פינטשי בעצמו תלה את איבוד מאור עיניו באחרית ימיו, בחוצפתו זו מול רבן של ישראל.

טבעי איפוא ששני עמודי תווך אלה ר' אברומל'י ור' פינטשי ששניהם בשם "רעֶב" יכונו, ימצאו שפה משותפת ויהיו לחברים למרות שכשני עשורים הפרידו ביניהם.

לא מיד התרצה רבי פינחס אליהו לקבל את מרותו של בן - בן דודו הרבי הצעיר, והגיע לגור רק לקראת יומא דהילולא של מורו ורבו דודו הרי"מ זי"ע. פעם אחת בכ"ג אדר פנה אליו רבינו רבי אברהמל'י: פינטשי, הלא למדן אתה, תאמר לי היכן מוכח שאין לנהוג כך ולבוא רק ליומא דהילולא?! - הלא גם אתה למדן, השיב רבי פינטשי, תגיד לי אתה מנין?

נענה אליו רבינו ואמר: כתוב בתורה אצל משה רבנו

ע"ה: "ולא ידע איש את קבורתו", ובאמת, מדוע? למה הסתירה התורה את מקום ציונו של משה רבינו? אלא, התשובה היא: שאם מקום קבורתו היה ידוע, היו בני ישראל נוסעים אליו רק ביום היארצייט **ולא היו מסתופפים בצלו של ממשיך דרכו**, זאת רצתה התורה למנוע. ומכאן ראיה שצריכים לחסות בצלו של הממשיך ולבוא הנה לגור תמימים כסדרם... סיים הרה"ק רבי אברהמל'. צדקת בדבריך - נענה לו ידידו הקשיש הגה"ק רבי פינטשי.

פעם אחרת הסתובב רבי פינחס אליהו בבית המדרש בגור תוך שהוא שופך קיטונות חרופים ובזיונות על עצמו - דברים שלא נאמרים אפילו על אחד הריקים... הקול נשמע עד לפינתו של רבי אברהמל'י שנזעק אליו מיד; "אברך", אל תדבר דברים כאלה על רבי פינטשי שלנו, אצלנו הוא מוחזק לאדם חשוב מאוד ואם ישמעו האברכים הצעירים שלנו (היונגעלייט) איך אתה מדבר על רבי פינטשי שלנו, הם ישברו את עצמותך [זיי וועלין דיר די ביינער צי ברעכין]. וגם המשיך הרב מפוריסוב: אם אני הייתי מדבר כך עליך בוודאי שהיית מקפיד, ולכן באיזו רשות אתה מדבר כך על עצמך? אמת, נגער רבי פינטשי והשיב לידידו הטוב; אם איש אחר היה מדבר כך עלי, הייתי נהפך לשונאו. אבל כשהנני מדבר דברים כאלו לעצמי, הרי אני חבר של עצמי...

על גודל תמימותו וצדקותו של רבי פינטשי מפילץ סיפר פעם **הרה"ק רבי נחמי'ה אלתר זי"ע הי"ד** בנו של מרן השפת אמת: פעם אחת באתי להתארח לקראת שב"ק אצל שאר-בשרי הגה"צ רבי פינטשי בפילץ. הגעתי ביום חמישי לפנות ערב ולאחר שסעדנו יחד ושמעתי ממנו את שיחות

קדשו, הלכתי לישון בחדר הסמוך שייעד לי. עודני בחדרי והנני שומע את מארחי הצדיק הולך בדירתו אנה ואנה ומתפלל לה': "רבש"ע, יהי רצון שהקוגל של שב"ק יצליח [דער קוגעל זאל זיין גראטען, עהר זאל זיין גיט] כי יש לי אורח יקר מאוד לשבת". ואח"כ המשיך; "כד עייל שבתא, רבש"ע, שקדושת השבת תיכנס בגופי ובביתי ובמאכלים, שיהיה בהם טעם של קדושת השבת..." כך שמעתיו כמה שעות בתפילתו אל תוך הלילה.

צרות ישראל

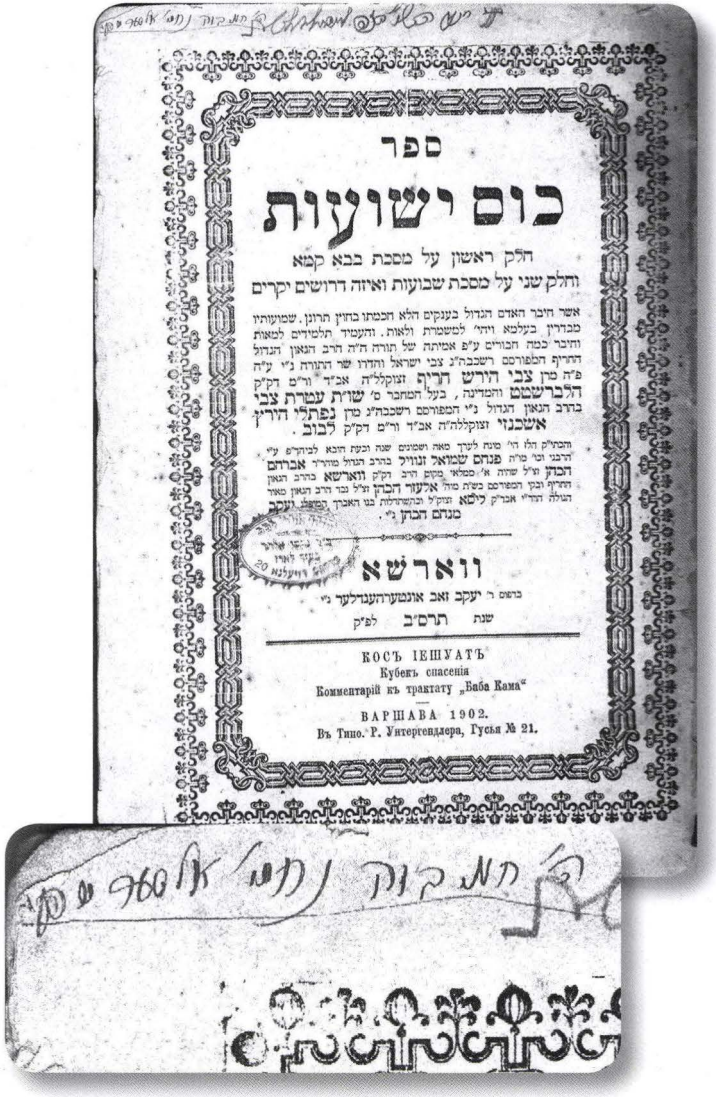
כך עברו להם הימים, השבועות, החודשים והשנים המבורכות במחיצת ובהנהגת **הרבי ה"שפת אמת"**. עם פרוס שנת תרס"ה לא חלם איש על העומד להתרחש, הרבי היה עדיין צעיר יחסית בשנתו הנ"ח, בריא בדרך כלל ובשיא הנהגתו, גם אל "הרמזים" הרבים - שהתבררו אח"כ - לא שם איש אל לב.

אותה שנה נודעה כאחת השנים הקשות ביותר לבני גולת אריאל שבמזרח אירופה, מלחמת רוסיה-יפאן השתוללה במלוא עוזה וממשלת הצאר הרוסי החליטה לגייס גם את הצעירים היהודים לשורות הצבא הנלחם בחזית מנצ'וריה ובסביבות סין.

אלפי יהודים צעירים נלקחו, חויילו ונשלחו לחזית, רבים מהם נפלו חללים ורבים אחרים נפצעו והפכו לבעלי מום, הגזירה הקיפה גם את פולין "הקונגרסאית" שהייתה אז תחת שלטון הרוסים.

המצב האומלל וצרת הרבים והיחידים שברה את לבו של הרבי שרבים מחסידיו האברכים הצעירים [יונגעלייט] לחמו בחזית הרחוקה.

כל קוויטל, כל מכתב גזלו ממנו את בריאותו וכפי שהוא

ספר

כום ישועות

חלק ראשון על מסכת בבא קמא

וחלק שני על מסכת שבועות ואיזה דרושים יקרים

וארשא

שנת תרס"ב לפ"ק

КОСЪ ІЕШУАТЪ

Кубекъ спасенія

Комментарій къ трактату „Баба Кама"

ВАРШАВА 1902.

Въ Типо.-Р. Унтергендлера, Гусья № 21.

חתימת יד קדשו של הרה"ק רבי נחמי'ה אלתר זי"ע הי"ד על גבי ספר "כוס ישועות" שנתן במתנה לתלמידו זקנינו הרה"ח ר' חנוך העניך רבינוביץ ז"ל, מבחירי המחזור הראשון של ישיבת "שפת אמת" בירושלים.

עצמו התבטא: "מגיעים אלי הרבה מכתבים מהמגוייסים האומללים, ואיך לב לא יתפלץ למקרא בקשתם היחידה: שיזכו לבוא לקבר ישראל!"

צומות ותעניות היו מנת חלקו בהם עינה את עצמו לכפרת הדור, "איני מאמין שאוכל לעמוד [אויסהאלטען] בכך" אמר למקורביו הנבהלים, ולא רק לדאגת חייהם וגופם חרד הרבי השפ"א מגור, **גם עתידם הרוחני הטרידו והבהילו.**

קופסת הבשמים של היהודי הקדוש

קופסת בשמים קטנה ומיוחדת היתה לזקיננו רבן של כל בני הגולה - **היהודי הקדוש זיע"א מפשיסחא** שנסתלק בחג הסוכות תקע"ה, קופסה זו היתה קטנה ודמתה לאגס.

היהודי הקדוש נתן את הקופסה בתור ירושה לתלמידו וממשיך דרכו **הרבי רבי בונם מפשיסחא זיע"א**, הרבי רבי בונם החשיב מאוד את קופסת הבשמים הזאת ואת סגולותיה וכשמסרה בירושה לתלמידו **הרבי מקוצק זיע"א** אמר לו: "**כי בקופסה זו טמונה ה'יראת שמים'!**" הרבי מקוצק חיבב מאוד את המתנה שקיבל מרבו והיה מחזיק אותה תמיד בקפוטה של שבת-קודש.

לאחר הסתלקות השרף מקוצק לא יכלו צאצאיו היורשים להגיע להסכמה בינהם מי מהם יקבל את הקופסה החשובה, בראות חתנו המפורסם של האדמו"ר מקוצק - **הרב הקדוש רבי אברהם מסוכוטשוב בעל "אבני נזר" זיע"א** כי אין מוצא, הציע לגיסיו לעשות "גורל" ומי שיזכה, יזכה. קיבלו הגיסים את ההצעה וערכו גורל, הגאון הצדיק רבי בעריש וולף רפפורט זצ"ל חתן השרף מקוצק ושהיה רבה של העיירה קוצק זכה בקופסת הבשמים המיוחדת.

אצל השפת אמת

נטלה השכינה את מקלה ותרמילה מקוצק ונדדה לעיירה גור הסמוכה לוורשה בירת פולין - אל הגאון הקדוש, מי שהתפרסם בכל תפוצות ישראל כ"**החידושי הרי"מ**" זי"ע.

התרגשות רבה פקדה את העיירה הקטנה גורא קלווריא, האדמו"ר שכבר לא היה צעיר ושהיה מפורסם לאחד מגדולי ישראל - התחיל לנהל את העדה הקדושה והגדולה, מי לא בא "לקבל שלום" מהרבי החדש, כולם, רבנים ותלמידי חכמים, נגידים ושועי ארץ, צורבים וחריפי מח. כולם, כולם באו להסתופף בצלו של האדמו"ר הגדול שהנהיגם מעתה שבע שנים (תרי"ט - תרכ"ו).

בין הבאים היה גם רבה של קוצק וחתנו של האדמו"ר זצ"ל - **רבי בעריש וולף רפפורט**, בהגיע תורו לתת שלום לרבי החידושי הרי"מ, הוציא מכיסו את קופסת הבשמים שקיבל כאמור בירושה מחמיו ונתנה במתנה לרבו מגור. התרגש מאוד מרן החידושי הרי"מ ופנה אל הנגידים והעשירים שהיו שם ואמר: "הרב מקוצק הביא לי מתנה שאינכם יכולים לשלם בעדה כל הון שבעולם"!

הקופסה עברה בירושה לאחר מכן לנכדו וממשיך דרכו **מרן בעל "השפת אמת" זיע"א** שגם הוא החזיקה בקביעות בבגד השבת ורק בעת ההבדלה במוצאי שבת היה מוציאה בזהירות, מריח בה ומחזירה מיד למקומה - בכיס הקפוטה של שבת.

פעם אחת נסע השפת אמת למנוחה ורפואה באיזורי מעיינות המרפא המפורסמים שמעבר לגבול פולין, כמובן שלקח עמו גם את הקופסה שהיתה כאמור באופן קבוע בבגד השבת. בדרך חזרה אחרי שהרבי עם כל מלוויו עברו את הגבול חזרה לפולין ונפנו לנוח קצת באחת האכסנייות שבסביבה, שם הרבי לב כי מכסה הקופסה הקטנה נאבד

וחסר, הצטער מאוד הצדיק על האובדן ושלח את משמשו חזרה לעבר הגבול אולי ימצא את האבידה.

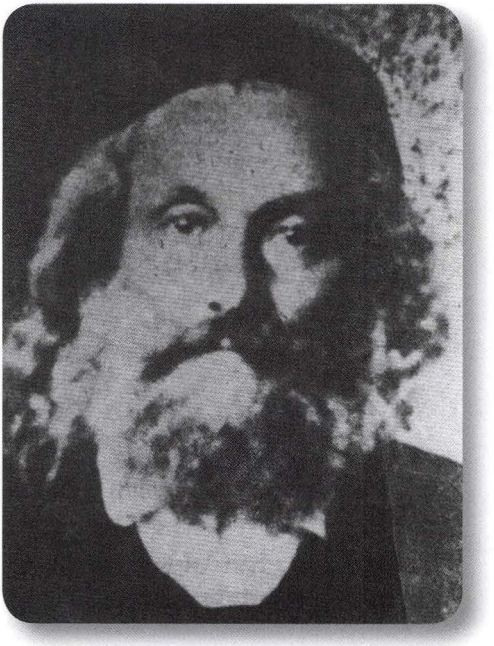
המשמש עשה כאשר צווה והלך את כל הדרך חזרה, מתבונן לאיטו הנה והנה אולי ימצא את המכסה האבוד - ויש לזכור כי מדובר במכסה קטן לאורך דרך ארוכה. פתאום בא ממולו גוי אחד ושאלו מה הוא מחפש, ענה המשמש: איך אתה יכול לעזור לי, אני מחפש כאן בדרך מכסה קטן של קופסת בשמים. כששמע הגוי כן הוציא מיד מכיסו את המכסה ושאל את המשמש אם זה מה שהוא מחפש, השמש המשתאה השיב בחיוב וכשרצה לתגמל את הגוי הישר על עזרתו לא רצה לקבל דבר...

חזר המשמש המסור אל רבו עם האבידה בידו וסיפר את כל אשר קרהו, צחק מרן השפת אמת והיה בשמחה גדולה.

II

סגולות מיוחדות היו בקופסה זו, מסופר כי פעם אחת חלתה נכדתו של השפ"א והיא רק בת ארבע ונותחה בבטנה, לאחר הניתוח גילו הרופאים שהוא לא הצליח והילדה היתה בסכנה גדולה כי לא יכלו לחזור ולנתחה שוב. אבי הבת חתנו של השפ"א נסע לגור ותינה את צערו לפני חמיו, רבו וסב הילדה. גם הרבנית חי'ה אשת הרב הצדיק רבי משה בצלאל אלתר הי"ד באה עמו כדי לעורר את רחמי הרבי על הילדה.

כשמוע מרן השפת אמת את הענין הוציא בצעד חריג ביותר את הקופסה ממקומה בבגד השבת ונתנה להרבנית ואמר לה: תני לילדה להריח מקופסה זו והשי"ת יעזור וישלח לה רפואה שלימה, לאחר מכן אל תשכחי להחזיר לי את הקופסה בהקדם האפשרי. חזרו האב וגיסתו אל הילדה החולה, עשו כמצוות השפת אמת ונתנו לה להריח מהקופסה והיא אכן חזרה לבריאותה ואיתנה.

הרה"ק רבי נחמי'ה אלתר זי"ע הי"ד
ראש הישיבה הראשון של ישיבת
"שפת אמת" בירושלים

בא השמש בצהרים

לא עמד לו לרבן של ישראל גופו הטהור וביום כ"ד טבת באותה שנה נתקף במחלת השיתוק - מחלה שהייתה אז נדירה וחשוכת מרפא.

כמה ימים לפני הסתלקותו ביקש האדמו"ר החולה כי יתנו לו להריח מקופסת הבשמים של היהודי הקדוש - אולי בסגולה זו ירפא.

נגשו בני הבית אל ארון הבגדים על מנת להוציא את הקופסה מקפוטת השבת שם היתה מונחת תמיד. אולם למרבה הפתעתם לא מצאוה, חיפשו בכל הבית ובכל מקום אפשרי והקופסה לא נמצאה. כמה ימים לאחר מכן אור

ליום ה' שבט תרס"ה נצחו אראלים את מצוקים ונשבה ארון האלוקים - מרן השפת אמת זיע"א למגינת לב כולם.

והנה כמה ימים אח"כ נמצאה הקופסה, פשוט היא נפלה לתוך הקפוטה דרך חור קטן שהיה בכיס בו היתה מונחת...

אחרי ה"שבעה" עת ישבו בני השפ"א לחלק את הירושה בינהם עשו הערכה של כל החפצים והכספים שנשארו ובנו של השפ"א **הרב הקדוש רבי נחמי'לי** זכה בקופסה זו תמורת חמשת אלפים רובל כסף!

כידוע היה רבי נחמי'ה כמה שנים בירושלים וכיהן כאן **כראש הישיבה הראשון של ישיבת "שפת אמת"** שנוסדה אז בעיר[יג]. באותה תקופה היה רגיל להשאיל את הקופסה לאנשים חולים ולנשים שהקשו ללדת כדי שיזכו ברפואה שלימה...

באותם ימים לקתה גור בכפלים, גם החסיד הקדוש והנאמן **רבינו הרה"ק רבי אברהמל'י** שכב על ערש דוי, מחלת טיפוס הבהרות פקדתו, חדשים רבים קדח מחום ונחלש מאוד. בני ביתו ומקורביו שמרו עליו יומם וליל וחששו רבות לחייו, אם בגלל מחלתו הקשה, אם בגלל חולשתו הרבה.

ימים ושבועות שכב הרב ועיניו עצומות ולא הוציא הגה מפיו, עמלו בני הבית לבל יודע לו שמץ דבר ממחלתו האנושה של הרבי בעל השפ"א, גם ביום שלישי ד' שבט עת בו הגיעה הידיעה לפוריסוב כי הוטב קצת לאדמו"ר, לא מסרו אנשי הבית את הידיעה לרב, כן העלימו ממנו את המברקים הדחופים שנשלחו מגור בהם נתבקש הרב להתפלל לשלומו של הרבי החולה.

יג. ברחוב דבורה הנביאה שליד "מאה שערים".

בלילה ההוא אור ליום הרביעי התעורר לפתע הרב משינתו ואמר למרות חולשתו בקול: **מהו הרעש הגדול הזה שאני שומע? מה קרה? מה שלום הרבי?..** אשתו הרבנית ובחור ששמשו הרגיעו אותו, אבל הוא סירב להרגע, פתח עיניו לרווחה ושאל שוב: **מה החשכות הזאת בעולם?**

כעבור זמן מה שוב עצם רבי אברהם את עיניו ולא דיבר מאומה, נם ולא נם. כשהגיעה כעבור שעות מספר לפוריסוב הידיעה על הסתלקותו של הרבי מגור בשעה ארבע לפנות בוקר, הסתכלו בני ביתו של הרב אחד על השני בפליאה, הנה היו עדים לתופעה מופלאה, אבל הרב שתק שוב לא שאל ואיש לא אמר לו מאומה.

לאט לאט החלים ממחלתו, התגבר וקם ממטתו ואמר לפתע למקורביו: רוצה אני לבקר עתה בגור, **לראות את הכותל המערבי לאחר החורבן...** -כזאת היתה התקשרותו ברבו.

"ה' שבט"

פעם, שאלו את רבינו: היכן נרמז יומא דהילולא "ה' שבט" בתורה? השיב רבי אברהמ'לי: זה נרמז בפסוק (ויקרא כ"ז לב): "וכל מעשר בקר וצאן, כל אשר יעבר תחת **השבט**" - השבט זהו **ה' שבט**...

והמשיך: המשך הפסוק הוא: "והעשירי יהיה קודש לה'", השפת אמת הוא העשירי בשושלת החסידות של בית גור מהבעש"ט והלאה: **א**. הבעש"ט, **ב**. הרבי רבי בער, **ג**. הרבי רבי אלימלך, **ד**. הרבי מלובלין, **ה**. היהודי הקדוש, **ו**. הרבי רבי בונם, **ז**. הרבי מקאצק, **ח**. החידושי הרי"מ, **ט**. הרבי רבי העניך, **והשפ"א הוא העשירי** - יהיה קודש לה' - היה כולו קודש לה'.

ליקוטי דברים

[מתוך הספר "זכותא דאברהם]

וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם; (בראשית י"ח, ד.)

אמרו חז"ל: כסבור שהם ערבים.

סיפר מרן מפוריסוב זצ"ל: כי כשהתחיל מו"ר **ה"שפת אמת" זצ"ל** לנהל את עדת ישורון, הנה בליל א' של סוכות בשנה הראשונה, העמיד חסיד אחד להשולחן הטהור בקבוק מי דבש ("מעד"). ואז שאל ר' זאנוויל ז"ל לאותו חסיד מדוע לא העמיד יין, והשיב ה"שפת אמת" זצ"ל: הלא היום אושפיזו של אברהם אבינו ע"ה והוא לא היה יכול לשתות יין כי סבר שהם ערביים, ושתה מי דבש. אבל אצל יצחק כתיב: "ויבא לו יין וישת".

קַח נָא... כִּי חַנַּנִי אֱלֹקִים וְכִי יֶשׁ לִי כֹּל; (בראשית ל"ג י"א)

אמר רבי אברהם: **מו"ר "השפת אמת" זצ"ל** אמר, כי הסובר בדעתו שהוא שווה קצת וראוי - ירא שמא לא יתנו משמים יותר מכפי הראוי והשווה, וממילא אין לו בטחון גמור. אבל מי שיודע שאינו מגיע לו כלום, ואינו ראוי לכלום מהבורא ית"ש, א"כ היא רק מתנת חינם שנותנים לו בחסד גמור - א"כ יוכל לבטוח גם על דברים גדולים, כי מה החילוק יש למעלה בין רב למעט.

וזה שאמר יעקב אבינו "כי חנני אלוקים" - חן היא מתנת חינם - וכי נתנו לי מן השמים בחנם גמור שאינני כדאי וראוי לזה, וממילא "וכי יש לי כל" כי למעלה אין חילוק בין מעט לרב.

וכן שמעתי ממו"ר ז"ל: "וחנותי את אשר אחון" היינו הקב"ה עושה חנינה אל מי שיהיה אצלו חן - שיודע שאינו לפי מעשיו רק מתנת חינם.

וכן "ורחמתי את אשר ארחם" היינו ג"כ שאחר שיתן

יהיה אצלו בתורת רחמים ולא לפי מעשיו. **והה"ק רבי יעקלי מראדזימין זצ"ל** פירש דברי חז"ל: "מרגלית טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותה מיד נתרפא" - דהכוונה בזה, שידוע שאברהם אבינו היה אוחז במדת החסד ומרגלית טובה היא משל על מדת החסד, וכל חולה שמסתכל בה ומבקש מצד הרחמים והחסד ומחליט בלבבו כי הוא אינו כדאי מצד מעשיו הטובים רק שיחוננוהו מאוצר מתנת חינם, מיד נתרפא.

וַיַּעַשׂ בֶּן אַהֲרֹן (במדבר ח' ג')

להגיד שבחו של אהרן שלא שינה (רש"י)

היה מרן מפוריסוב אומר: פירוש, עהר האט נישט גיטאהן די מצווה "פאר שלאפן" [הוא לא עשה את המצווה "ישן"] רק בזריזות ובהתלהבות ובשמחה.

שמעתי ממרן השפ"א זצלה"ה שאמר, כי רצונו של אדם תמיד יותר חזק ממעשה כנודע, ובאהרן היו רצונו ומעשיו שווין. לבאר קצת דבריו הקדושים: דהנה אמרו חז"ל (ברכות מ"ה) העונה אמן אל יגביה קולו יותר מן המברך, ונאמר בשמיה **דהרבי ר' זושא זי"ע** דהמברך היינו "הלב" ואל יגביה קולו יותר מן מה שיש בלבו כמבואר בחובות הלבבות דצריך שיהיה המצפון של האדם יותר מן הנגלה שלו, ועכ"פ צריך שיהיה המצפון לא פחות מן הנגלה שיהיו שווין.

עכ"פ דאם הנגלה של אדם יותר מן המצפון אז הוא שקר שאין פיו ולבו שווין, וז"ש שלא יגביה קולו יותר ממה שבלבו דא"כ הוא שקר, אבל אם המצפון שווה כהנגלה אז וודאי אמת גמור הוא. וזאת היא כוונת מרן השפ"א ז"ל, באהרן היה רצונו ומעשיו שווין. ובזה יש לפרש ומשמיעים ביראה יחד בקול, שהיראה שווה עם הקול, שהקול הוא לפי ערך היראה.

וְאָעִידָה בָּם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: (דברים ל"א כ"ח)

שח רבי אברהמ'לי, כתיב: "העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ". שמעתי **ממו"ר ה"שפת אמת" זצ"ל** שפירש: איך האב מיט אייך אויס גיציערט הימעל אין ערד, כמ"ש אתם עדי נאום ה', פי' איהר זענט מיין צירינג. - אתם תכשיטי.

בברכת שומר עמו ישראל לעד פירש: הקב"ה משמר ומצפין את עמו ישראל לעד בשביל כי הם התכשיט שלו. וכתוב שובה ישראל עד ה' אלוקיך, פירוש: טיט תשובה ליבע יודין בעוויל איהר זענט מיין צירינג [עדי עדים], איך ציעהר מיך מיט אייך. וזה ואעידה בם את השמים ואת הארץ - איך ציעהר מיט אייך אויס דעם הימעל אין ערד.

אדמו"ר בפאריסוב

פאריסאוו

פרק ט

בין משמרות

הרבי הוא בגור!

שבורים ורצוצים התהלכו רבבות חסידי גור לאחר הסתלקותו הכמעט פתאומית בדמי ימיו של הרבי **ה"שפת אמת" זי"ע**, עולמם חשך בעדם, מבוגרים כצעירים התהלכו ברחובות מוכי יגון וכאב. מה הפלא? הייתה זו משפחה ענקית שראשה, אביה ומורה דרכה הוסר לפתע מעל ראשם. בחתף, במיטב שנותיו נלקח צדיק הדור שמלבד היותו מאיר דרכם ומקור חייהם הרוחניים גם היה ידיד נפש ואב מסור לכל יחיד בפני עצמו.

בתוך המבוכה הגדולה ולמרות שרבבות החסידים שבכל אתר ואתר נתנו מיד את עיניהם להכתיר את בנו בכורו של הרבי המנוח - **מרן בעל "אמרי אמת"** - שנראה בעיניהם ראוי להנהגה בעיקר בזכות עצמו. בכל זאת, הייתה קבוצה קטנה של חסידים ואנשי שם שניסו לקבל את מרותם של **הרה"ק רבי אברהמל'י מפוריסוב והרה"ק רבי פינצ'י מפילץ**. וסיפר **הגה"ח רבי בנימין מנדלזון זצ"ל רבה של קוממיות**, כי בבואם לפוריסוב שאלם רבי אברהמל'י בנוסח פשיסחא וקוצק: "להיכן נוסעים עכשיו?" נענה אחד החסידים והשיב: 'העולם' נוסע לגור, 'המקורבים' לפילץ ואילו 'המבקשים' באו הנה... אמרו חז"ל - מיהר רבינו להגיב לתשובתם - "מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים", **ה"חכם" הוא הרבי החדש בגור!**

וכשבא אליו **הרה"ק רבי יחיאל מאיר מאוסטרובצה זי"ע** והגיש לו "פתקא" בשמו ושם אמו וגם נתן לו פדיון, שאל

אותו רבי אברהמל'י בחידוד: "מה שם הסבתא שלו, אם אמו?" לשם מה לו זאת, התפלא הרבי מאוסטרובצה, לשם מה לי שם אמו -השיבו הרבי מפוריסוב...

סיפר החסיד ר' יעקב יוסף רוטנברג ז"ל הי"ד נכד הגה"צ רבי פינצ'י מפילץ זי"ע **לזקנינו רבה של בני ברק**, כי רבי אברהם דחה את הבאים אליו בחריפות רבה: "לשם מה לקבל את ההנהגה הזו? לשם כבוד, הלוא אם אסע לאדמו"ר לגור שליט"א [מרן האמרי אמת זי"ע] אסתפק בכבוד שאנחל שם... לשם כספים? לקבל 'פדיונות' מאת החסידים? הלוא חסידי גור לא רגילים לתת פדיונות ואני אין בכוחי ללמדם לתת. ומה נשאר? רק כדי שבני יהיו 'רביים', א"כ, אם אתם לא רוצים בבני הקדוש ה"שפת אמת" זצ"ל אז בוודאי שבבני לא תחפצו... ובמילא לא כדאי כל העסק הזה!"

הוא היה אומר: מצינו בהגדה של פסח; כנגד ארבע בנים דברה תורה, אחד חכם ואחד רשע, אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול. לכאורה היה ראוי למנות דבר והיפוכו דהיינו אחד חכם ואחד תם וכנגד הרשע להעמיד צדיק? אלא, משמע מכאן שכנגד היצר הרע (הרשע) לא די בצדיק, צריך להיות חכם ופיקח.

וסיפר **הגה"ח המשגיח רבי גודל אייזנר זצ"ל** כי רבי אברהמל'י התבטא אז כלפי המבקשים להכתירו: גם אני קיבלתי מרבותי איך ללמד דרכי עבודת השם, אולם לטפל באברכים שיש למרק ולרחוץ ולטהר אותם, דבר זה מיטיבים לדעת בגור.[א]

א. גם **הגה"ק רבי צבי חנוך הכהן לוין זצ"ל** - רבה של בענדין רצה להסתופף בצלו של רבינו ואף התכונן לינסוע אליו לפאריסוב...

הגאון הקדוש רבי מאיר יחיאל האלשטוק
זי"ע מאוסטרובצא

ראש שבטי ישראל אתה[ב]

למרות שמיד הכתירה העדה הגדולה והמיותמת את בנו בכורו של השפת אמת - **הרבי רבי אברהם מרדכי**, בכל זאת הוא עצמו נמנע מלקבל בינתיים את עול ההנהגה - לפחות כפי שהדברים נראו כפשוטם כלפי חוץ.

את סדר יומו לא שינה רבי א"מ במאומה, את שיעוריו היומיים הקבועים המשיכו הוא ואחיו ללמוד בצוותא בבית אביהם השפ"א כאשר היו אתו בחיי חיותו. וסיפרו חסידים כי רבינו גילה לאחיו שכמה ימים לאחר השבעה נראה אליו אביו הרבי זי"ע בחלום ושאל **מדוע החדרים בדירתו ריקים ואף אחד לא לומד שמה?** ולכן חזרו הוא ואחיו הקדושים ללמוד שם כאשר היה עמם!

דוחה היה רבינו באותה עת את החסידים שניסו לגשת אליו עם פתקאות "קוויטלעך" לברכה וישועה, והגדילה לעשות הרבנית מרת חיה ראדא יהודית ע"ה שהייתה אומרת לרבים המתדפקים בדלת דירתו: "**לכו מכאן, לכו, אין פה רבי... הרבי הלך לבית עולמו...**" אולם אם נגע הדבר בענייני רפואה ופקוח נפש השיב מיד וכבר אז ראו את רוח ה' הפועמת בקרבו. לידיד וותיק הרה"ח ר' שלמה סירקיס ז"ל ששלח אליו באותה תקופה מכתב בדבר זוגתו החולנית, השיב רבינו: "קבלתי מכתבך... והעיקר שהשי"ת יעזור לבני-ביתו ברפואה שלמה, ואל תמנע מלהודיעני

בלילה ראה בחלומו את חמיו הרבי בעל "שפת אמת" זי"ע ולידו עומד גיסו מרן האמרי אמת זי"ע. שאל איפוא הרב מבענדין את חמיו: "מי יהיה ממלא מקומו?" הראה השפת אמת על בנו רבי אברהם מרדכי ואמר: "יוסף הוא השליט!" ואמנם **יוסף הוא השליט** שווה בגימטריא ל"**אברהם מרדכי**". [522]

ב. על פי ספרו של הרה"ח ר' אברהם מרדכי סגל נ"י "**ראש גולת אריאל**" המתאר בעט אומן תקופה חשובה זו.

ראש גולת אריאל מרן הרא"מ מגור בעל "אמרי אמת" זי"ע

בכל עת מצב בריאותה, **כי שמעתי כי ע"י ידיד יכול להיות טובה**, ובטח נודע לך כי אני ואתה ידידים נאמנים..."

ברם גם בימים אלו נצחו פעם חסיד אחד, ומעשה שהיה כך היה: אותו חסיד ניכנס אליו עם "קוויטל" וביקש את עצתו. "נשתנו הזמנים, אבא זכרונו לברכה יכול היה להשיב תשובה לכל שאלה, לא כן היום שאבא איננו..." - הגיב רבינו. שאל החסיד: כלום ייתכן הדבר שהרבי עזב את כל אנשיו סתם ככה? על זה השיבו רא"מ: "עם פטירת הצדיק הדעת שלו מתפשטת בכלל ישראל... כל אחד מקבל אז דעת לעצמו ויכול להבין מה לעשות!" כשמוע אותו חסיד כך, ענה מיד: "**באותו חלק הדעת אשר התפשט אלי, הבינותי לבוא הנה ולשאול...**" מיד השיבו האמרי אמת על שאלתו תשובה ברורה ולא דחה אותו יותר.

באחד הלילות הגיע ברכבת לגור חסיד ישיש ונתקל ברבינו ברחוב, באפילת הלילה החורפי לא הבחין החסיד עם מי הוא נפגש ושאל: היכן גר הרבי? אין לנו היום רבי בגור! השיב לו רבינו. נזף החסיד במי שהוא חשב ל"מחוצף" והמשיך בדרכו, מאוחר יותר כשהתברר לו במי נזף, חלץ את נעליו וניכנס אליו לקבל נזיפה ומחילה. חייך האמרי אמת ואמר לו: אינך ראוי לנזיפה כלל כי בעצם לא טעית בזלזולים שלך עלי - כי לפי מה שחשבת הצדק עמך...

הימים עברו והלחצים גברו, העדה הגדולה צריכה רבי ומנהיג ב"משרה מלאה", או אז נסע מרן האמרי אמת לפוריסוב שם פתח את חצרו הארי שבחבורה **הרה"ק רבי אברהמל'ה זי"ע** - לשמוע את דעתו שהחשיבה מאוד. בראות רבי אברהם את רבי אברהם מרדכי בן רבו השפ"א וממשיך דרכו ניכנס אליו והוא חבוש עדיין בכובע המצחיה הטיפוסי ה"יידישע היטל" ולא בכובע רבני כיאות, שאלו:

מה זאת? הרי תוכו כברו... - ענה רבינו. אולם מרן מפוריסוב שידע את אשר לפניו פסק לו מיד את פסוקו: "**הלא אם קטן אתה בעיניך, ראש שבטי ישראל אתה...**"

בית המדרש בפאריסוב כפי שהוא נראה בימינו.

פרק י

מקבל את עול ההנהגה

רבי בפאריסוב

כפי שכבר הזכרנו, אחר הסתלקותו של **השפ"א זי"ע** דבקו ברבי אברהם חסידים רבים והפצירו בו כי יתחיל לנהל עדה ולהפוך לאדמו"ר, אבל הוא סירב בתוקף ולא רצה לשמוע מהדבר.

אולם כל זאת לא הועיל לרבי אברהם מפוריסוב, החסידים לא הרפו ממנו ובעל כרחו קיבל על עצמו את עול ההנהגה ורבים החלו לנהור אליו ולהתבשם מאורו.

הנהגתו היתה לפי שיטת קאצק וגור, בפקחות ובשמחה -גם כאדמו"ר לא חדל מלהשמיע אימרה שנונה על חשבון עצמו, מנסה להשפיל ערכו תוך ענווה אמיתית כנה. מנשיאותי- אמר, למדתי לדעת כי קשה הכבוד מן התאווה, מעמידים קערה גדולה לפני ורוצה אני לאכול, תאווה, אבל הכבוד מחייב להשאיר שיריים, והנה גובר הכבוד על התאווה... ופעם אחרת אמר: אני אוכל, רק כדי שאנשי לא ירגישו שבעצם אני צם! - כזה היה, "רבי" בטהרתה של קאצק...

את שולחנותיו ערך ביראת הרוממות כשכולו להבה, עיניו סגורות, שפתותיו נעות וקולו לא ישמע. "תורה" לא השמיע ברבים וזאת אפילו כשהיה מיסב עם אחיו האדמו"רים בעתות שמחה או בימי הילולא, הם אמרו מדברותיהם ואילו הוא - שתק.

פעם כשהפצירו בו מאוד לומר מדבריו העמוקים, אמר:[ג]

ג. מתוך "בן לאשרי" מאת הרה"צ רבי יצחק הוברמן זצ"ל מרעננה.

אדמו"ר בפאריסוב

איתא (סנהדרין סז:) אמר לו עקיבא **מה לך אצל אגדה כלך אצל נגעים ואהלות**, הכוונה דהדין אם המת בבית נטמא הכל. וידוע דצדיק נקרא חי כדכתיב (שמואל ב' כג-כ) בניהו בן יהוידע **בן איש חי**. ואם כן כשצדיק בבית צריך להיות **הכל טהור**.

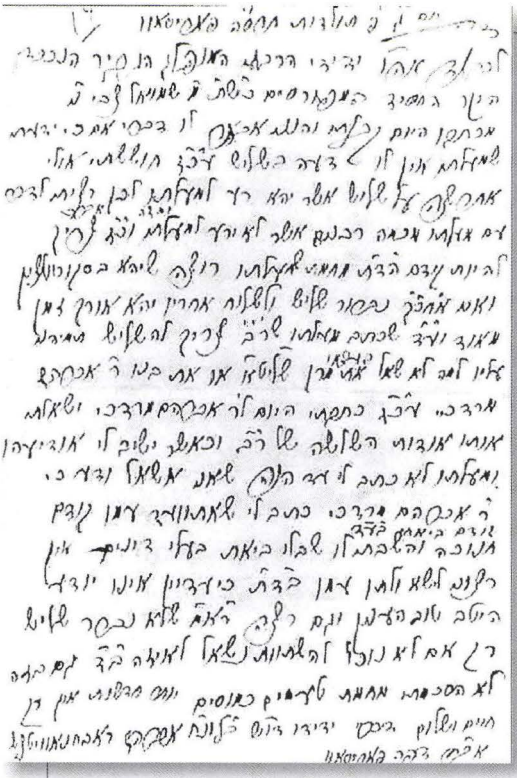
וזהו שאמר לרבי עקיבא שכל עבודתו היה לקדש שם שמים כמו שאמר (ברכות סר.) כל ימי נצטערתי על מקרא זה בכל נפשך. מה לך אגדה, היינו להגיד תורה ולהמשיך העולם. **כלך אצל נגעים שלהם ותקן אותם מקודם מנגעים ואהלות**, וטהר את אהלך שהנכנסים בו לא יהיו טמאים....

ופעם אחרת הסביר - כותב הרה"ח רבי יהודה לייב לוין ז"ל בספרו "בית קוצק": "האדמו"ר החידושי הרי"מ נהג ללבוש בשבת מלבושים לבנים, לפרוס י"ב חלות על שולחנו ולהגיד תורה. האדמו"ר מאלכסנדר לבש מלבושים לבנים, אמר דברי תורה אבל הסתפק כבר בלי י"ב חלות, אמר: יהודי וב' חלות הם ביחד י"ב... האדמו"ר בעל שפת אמת השמיע דברי תורה אבל לא לבש מלבושים לבנים והסתפק בלי י"ב חלות. ואני, מסתפק גם בלי דברי תורה, בלי י"ב חלות ובלי מלבושים לבנים..."

לימים, גילה טפח מצפונותיו בעת קבלת ההנהגה ואמר: "בכדי להיות רבי צריך ארבע תנאים: **בראש ובראשונה** אהבת ישראל. **השני**: רוח הקודש. **השלישי**: קצת מופתים **והרביעי**: שמן השמים יאמרו לו להנהיג".

אולם למרות שתיקתו היו מתפרצות מפיו מדי פעם אמרות שנונות ועמוקות שהיו לשם דבר: פעם אחת שהגיעו לשבת לפוריסוב רק שני חסידים, אזי לאחר שחסיד אחד קבל את ברכת הפרידה אמר רבי אברהם למשמשו כי יסגור הדלת למנוחה קלה היות והוא כבר

מקבל את עול ההנהגה

ב"ה

יום ג' פ' תולדות תרס"ה פאריסאוו

לכבוד אה"ו ידידי הרבני המופלג הגביר הנכבד היקר החסיד המפורסם כש"ת ר' שמואל צבי נ"י.

מכתבו היום קבלתי והנני אכתב דברי אם כי ידעתי שמעלכם אין לו דעה בשליש, עכ"ז חוששני אולי אתרצה על שליש אשר יהא רע למעלתו. לכן רציתי לדבר עם מעלתו מכמה רבנים אשר לא ירע למעלתו. וכ"ז צריך להיות קודם הד"ת מחמת שמעלתו רוצה שיהא... ואם אח"כ נברור שליש ולשלוח אחריו יהא אורך זמן מאוד.

וע"ד שכתב מעלתו שר"ב צריך להשליש, תמיהה עליו למה לא שאל בעצמו את **מרן שליט"א [השפ"א זי"ע]** או את בנו **ר' אברהם מרדכי [האמרי אמת זי"ע]** ושאלתי אותו אודות השלשה של ר"ב וכאשר ישיב לי אודיעהו.

ומעלתו לא כתב לי עד הנה שמה אשאל ודע כי ר' אברהם מרדכי כתב לי שיתוועד עמך קודם חנוכה, והשבת לו שבלי ביאת בעלי דינים אין רצונו לישא ולתן בד"ת כי עדיין אינו יודע היטב טוב העניין וגם רצה רא"ם שלא נברר שליש רק אם לא נוכל להשתוות נשאל לאיזה ב"ד. גם בזה לא הסכמת מחמת טעמים כמוסים.

יותר חדשות אין רק חיים ושלום

דברי ידידו דו"ש בלונ"ח אברהם ראבינאוויטש אב"ד דפה פאריסאוו

מכתב בכתב ידו של רבינו, המכתב בנושא כספי כלשהו בו הוא מזכיר את מורו ורבו בעל "שפת אמת" וכן את בנו מרן ה"אמרי אמת".

נפרד מ"חצי מהעולם"... ופעם אחרת בא אליו מאן דהוא שאינו יודע שמחה מה היא מרוב דאגותיו וייסוריו, ענהו: מי אמר לך שבגלל הייסורים אתה עצוב, אולי להפך, בגלל העצבות שלך באים עליך ייסורים! שמע לי רכוש קצת שמחה ואז הייסורים ייעלמו מעצמם...

סיפר הרה"ח ר' נתן לוברט ז"ל: דודי היה מחסידיו של הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זצ"ל, ופעם כשישב בשלחנו של הרבי מפוריסוב והחסידים חטפו משיירי מאכלו של הרה"ק, פנה אליו הרבי בבדיחותא ואמר: "ראה, אני אכניס את הכפית שלי לצלחת שלך, ויחטפו ממך שיירים".

דודי היה צעיר וענה: "אני אחייב את הרבי מדינא דגרמי!" והחלו לפלפל ולהתווכח באמצע השולחן [הטיש] בכללי דינא דגרמי, ובקונטרס של הרמב"ן בדיני דגרמי במשך כמה שעות.

כחסיד לפני רבו...

את האדמו"ר מגור **מרן האמרי אמת זי"ע** העריץ ללא גבול וכשביקר פעם האמרי אמת בפוריסוב-לרגל אירוסיו של אחיינו רבי יחיאל פישל לוין, בנו של **הגה"צ מבענדין** עם בת הזקונים של רבי אברהם - אמר רבי אברהמ'לי: "מעתה אני סוגר את חנותי, סוחר גדול כי בא למקום, מיד נעלם הרוכל הקטן עם סחורתו העלובה"...

והעיד הרה"ח ר' מרדכי מיירץ ז"ל בשם **רבה של קוממיות זצ"ל**, כי היה מקובל בפי זקני החסידים שהרה"ק מפאריסוב המשיל את הצדיקים מפשיסחא קאצק וגור לשבעת הרועים: היהודי הקדוש בחינת אאע"ה, הרבי רבי בונם בחינת פחד יצחק, הרבי מקאצק בחינת תתן אמת ליעקב, החידושי הרי"מ בחינת משה רבינו שר התורה,

הרבי רבי העניך מאלכסנדר כהנא קדישא, השפת אמת כמו שאמר עליו זקנו החי' הרי"מ שהוא מזרעא דיוסף, ועל האמרי אמת זצ"ל אמר שהוא בחינת דוד מלך ישראל...

"מלך ישראל..."

שואבי מים יהודים בחצר בוורשא

פרק יא

רועה עדרו

פרנסת בני ישראל

תקופה קשה במיוחד היו שבע שנות הנגתו של רבינו ורבים התדפקו על דלתותיו לעצה, לברכה ולישועה. נביא כאן כמה סיפורים ככתבם וכלשונם, דברים שהשיב לשואליו בענייני פרנסה בחמלה ובפקחות יתרה:

יסורים באהבה

פ"א בא חסיד אחד אליו והתנצל לפניו שאינו יכול לסבול הצרות השונות הסובבות אותו מכל צד בתמידות, והשיב לו אספר לך מעשה נפלא: כי היה חסיד אחד שנסתלק ונפטר לעולמו, והיה צריך ליתן דין וחשבון בבית דין של מעלה וכאשר היה חסר לו למשקל כף הזכויות יצא הפס"ד שמצרפים לו גם הייסורים הרבים שסבל, וכאשר עדיין לא הספיק, היה מחפש עוד מעט ייסורים למען להכריע בהם המאזנים לזכות. וכששמע החסיד מעשה זה נחה דעתו וקיבל הכל באהבה.

(זכותא דאברהם)

כבודו מלא עולם

הרב החסיד ר' יעקב יוסף בן הרב דוד רוטענבערג נכד **הגה"צ רבי פינטשי זצלה"ה אבד"ק פילץ זצ"ל הי"ד**, סיפר כי היה מסתופף בצל כ"ק דו"ז **מרן רבי אברהם מפוריסוב ז"ל**, ואז בימי אברכותו הזדמן לו עסק לקבל בורות סיד במקום רחוק מישוב יהודי, כמעט לגמרי בין הגויים.

בתור אברך ירא ה' לא היה לו חשק לקבל את זה, אבל פרנסה היא היתה צריכה להיות פרנסה טובה, ואז נסע לשאול את פי כ"ק דו"ז מרן זצ"ל ולשמוע עצתו. אחר שסיפר לו הכל שאל אותו מרן ז"ל אם זה מקור פרנסה טוב, והרה"ח הנ"ל השיב לו כן, רק שהוא צריך להיות כל השבוע בין הגויים.

אז מרן ז"ל נע בראשו ואמר: אוא, הוא טוב מאוד, תוכל לקבל בשתי ידים את כבוד השי"ת, והמשיך בדברי קודשו, כתוב: "**כבודו מלא עולם**" ובכן כבוד ה' נמצא בכפרי הגויים ואין שם מי לקבל זאת, **ואתה היחידי תוכל לקבל בנקל את כל כבוד ה'**. ואז שאל הרה"ח הנ"ל, מה לעשות עם העינים שמוכרחים להסתכל בגוים וגויות בזמן העבודה שזה בגדר לראות ברע, על זה ענה לו מרן ז"ל: צריכים להתפלל בכל יום בכוונה גדולה "העבר עיני מראות שוא" הפירוש אם מוכרחים להסתכל ב"שוא", **אז לפחות שלא ימצא ה"שוא" חן בעיניך**, כי מלת "מראות" אפשר לפרש "גיפעלין" [מוצא חן] כמו נראין דברי אדמון, והמבין יבין.

(זכותא דאברהם)

מאי נפקא מיני'ה

פעם בא לפניו אדם אחד וביקשו ליעצו מה לסחור, ואמר לו מה נפקא מיני'ה, כל דבר צריך הצלחה ויברכך ה' בכל אשר תעשה.

וסיפר לו שהיה מעשה אצל **הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע** שחסיד אחד מחסידיו קנה לו סוס ועגלה להרויח מחמת דוחק פרנסתו, וגם חשב שיוכל להתבודד תמיד עלי דרך בחסידותו. ופ"א נסע לפרשיסחא ג"כ בעגלה שלו ובעת שבא לקודש פנימה, שאל אותו הרה"ק מה מסחרו וסיפר לו שנעשה בעל-עגלה.

ואמר לו הרר"ב בתמהון בזה הלשון: "וואס א חמור ווילסטו ווערען" [האם אתה רוצה להפוך לחמור]? ושאל אותו החסיד אלא מה אעשה? והשיבו "קבצן" ליסע לקבץ מעות אצל החסידים.

אותו חסיד היה חכם וראה שמוכרח להיות קבצן כפי שפסק הרבי רבי בונם זי"ע, ואמר לרבו הקדוש: גם לקבצנות צריכים הצלחה... וברכו הרה"ק בהצלחה ופטרו לשלום. וכן היה, בכל מקום בואו היו עושין לו סעודות גדולות ונתנו לו נדבות הגונות עד שהיה משיא את בניו בכבוד ובנדן הגון וגם הייתה לו פרנסה בריווח...

(שיח שרפי קודש)

פה קדוש

סיפר הרה"ח ר' יוסל קלרספלד ז"ל שזכה לאריכות ימים מופלגת בבריאות עד סוף ימיו: לאבי ז"ל היתה חנות לחומרי בנין שסיפקה את סחורתה לאיזור כולו, לשם שינוע הסחורות היו לאבי גם כמה עגלות ועגלונים מגויי הסביבה. פעם אחת הגיע לעיירתינו **הרה"ק רבי אברהמל'י מפוריסוב**, אני הייתי ילד צעיר והסתתרתי בבית המדרש כדי לראותו.

כשהגיע רבי אברהם לבית המדרש פנה אל ארון הספרים ולקח לידיו ספר "מנחת חינוך" חלק א', תוך כדי דיפדוף נזרקה מפיו קריאת אכזבה "זה לא כאן", חלקו השני של הספר לא היה בנמצא בבית הכנסת שלנו. יצאתי החוצה ולקחתי את אחד מהעגלונים של אבי עם עגלתו ומיהרנו לעיירה הסמוכה והבאתי משם את הספר "מנחת חינוך" חלק ב', בדרך נקפני מצפוני על זה שלקחתי את הספר ללא רשות, אבל את הנעשה אין להשיב משום שלא היה לעגלון פנאי לעשות עוד סיבוב.

הנחתי את הספר על השולחן וברחתי מיד למחבואי, רבי אברהמל'י שהרגיש במשהו ראה את הספר והבין מיד שמישהו הביאו לו במיוחד. "מי הביא הנה את הספר הזה?" זרק את שאלתו, אני הצטנפתי עוד יותר. "מי הביא את הספר?" שאל בשניה, רעדתי מפחד. בפעם השלישית פתח הרה"ק רבי אברהמל'י ואמר כאילו לחלל בית המדרש: "לא משנה מי הביא את הספר, בכל מקרה תהיה לו אריכות ימים!"

הנה אני כיום כבר מעל תשעים שנה וב"ה בריאותי איתנה -סיים ר' יוסף את סיפורו.

פרק יב

פה מפיק מרגליות

מדברי תורתו שבדרך כלל נאמרו ביחידות, לבניו ולמקורבים לו ביותר, לא נשארו הרבה לאחר החורבן הגדול בשנות הזעם ת"ש - תש"ה. את אלה שנשארו קיבץ אא"ז הרה"צ רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל - רבה של בני ברק בספרו החשוב "זכותא דאברהם" אשר זכה לגדול בצלו במשך כמה שנים רצופות ושמע את הדברים "ממקור ראשון".

כה כתב רבה של בני ברק בתארו את דברי דודו-זקינו ורבו:

"זיקוקין דנורא הוציא מפיו תמיד במדברותיו המחוכמות, וספורים נוראים מקדושי עליון זיע"א המלהיבות הלבב ככדורי אש יתמלטו מפיו הקדוש מתוקים כדבש ונופת צופים. ורוח אלוקים, רוח התורה והקדושה מרחפת עליו תמיד. ויצק מים על ידי רבותיו ורבותינו הקששאים הקדושים זיע"א שנתנו מהודם עליו והוא כמעיין המתגבר וכבור סיד שאינו מאבד טפה...

...דבריו הבוערים כגחלי אש נכנסו ונחקקו בתוך לבבות בני ישראל ודבריו עשו רושם להלהיב לבותם באהבה וביראה ובהשתוקקות לעבודת בוראינו ית"ש וכח התחזקות ללבות נשברים לעבודת הבורא ית"ש. הן בשיחות קדושות של דברי תורה וחסידות, הן בסיפורים מצדיקים וקדושים שהיו בדורות שלפנים זיע"א, והניסים והנפלאות שנעשו על ידיהם. למען

לחזק את זיק האמונה שבלב כ"א מאחינו בני ישראל אשר עמדו אבותינו על הר סיני, ולהופיע להם רוח טהרה ויראת ה' טהורה ולהשפיע להם כט"ס."

לא באנו במסגרת ספרנו זה להעלות את דברי תורתו, אמרותיו וסיפוריו, אלא זעיר פה זעיר שם "על קצה המזלג" ולדוגמא בעלמא:

הטעם שאין מברכין "שהחיינו" על נישואין

ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו (בראשית א, כח). איתא במדרש (בר"ר ח, יג) אמר רבי אבהו נטל הקב"ה כוס של ברכה וברכן [ברכת חתנים] וכו' עי"ש.

אא"ז **האמרי אמת ז"ל** אמר בשם אביו **השפת אמת ז"ל** הטעם שאין מברכין ברכת שהחינו על נישואין, כי עיקר יצירת האדם לא נגמר רק בנישואין, ומברכין יוצר האדם על יצירה זו [במקום שהחיינו]. והוסיף עוד שהטעם שבשבת קודש אין מברכים בקידוש ברכת שהחיינו, כי חיות כל ימי המעשה הם מהשבת (וע"ע בשפת אמת פרשת אמור תרנ"א ד"ה בפסוק מועדי ה').

והרה"ק רבי אברהם מפאריסוב ז"ל תירץ שאין מברכין שהחיינו בנישואין מטעם דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא (שבת קל.).

[ליקוטי יהודה]

מידה נכונה

ודו"ז **הרה"ק רבי חנוך צבי הכהן ז"ל אבד"ק בענדין** כותב: שמעתי **מכ"ק מחותני מרן רבי אברהם מפאריסוב זצ"ל** בשם **הרה"ק רבי ישראל'טשע מרוז'ין זצ"ל** על **אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ** (בראשית ד, ז). היינו, אויב דו וועסט שפרינגען איבער די דעכער [אם תקפוץ על

ספר
זכותא דאברהם

ד"ת ואמרי קודש וסיפורים נוראים מרבותינו הקדושים שבגולה זי"ע מאת דו"ז כ"ק מרן הגאון הקדוש מרנא ורבנא הר"ר **אברהמלי** אבד"ק פאריסאוו זצלה"ה בן כ"ק הגה"ק הרבי ר' **יהושע אשר** אבד"ק פריסאוו בן כ"ק הקדוש והנורא רשכבה"ג **היהודי** הקדוש זי"ע ועכ"א מפשיסחא

אספתי אשר שמעתי והוספתי הערות בשם

נחלי אמונה

הצעיר **ארי' מרדכי רבינוביץ** אבד"ק קאסוב ואח"כ בעיר קארוב פולין והרב מבני ברק ארץ ישראל וכעת רב בירושלים בתי' וארשא והסביבה בלאאמו"ר הגה"צ מהרי"א אבד"ק אוסטראווי זצלה"ה בן הרה"צ מוה"ר א"מ זצלה"ה בהגה"ק מוה"ר י"א אבד"ק פאריסאוו בן כ"ק רכשבה"ג היהודי הקדוש זי"ע ועכ"א מפרשיסחא

ירושלים תש"ט

שער ספר "זכותא דאברהם" חלק א' מהדורה ראשונה תש"ט

הגגות] **שאת** - יהיה לך גיאות. ואם לא תיטיב - אז **לפתח חטאת רובץ**, תיכף בא יצר הרע. ומה העצה, **נע ונד תהיה בארץ** (להלן פסוק יב), פעם כך ופעם כך. (יכהן פאר)

[ליקוטי יהודה]

להיות קשור תמיד ברבש"ע

ויצא יעקב מבאר שבע (בראשית כח, י). איתא בזוהר הקדוש דמי שרוצה לירד לבור עמוק צריך מקודם לקשור עצמו בחבל חזק שלא ישתקע שם. כן ויצא יעקב מבאר שבע שנשבע להקב"ה בכל לבו וכו' עי"ש.

שמעתי בשם **הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זי"ע** על פי הזוהר הנ"ל שכן עשה יעקב אבינו בעת שיצא מבאר שבע לחו"ל, נשבע להשי"ת להיות קשור אליו בכל לבו ובקשר חזק, והלך לחרן. **ופעל כן עבור בניו שכל אדם יתנהג כן.**

[יין מלכות רב]

צדיק באמונתו יחיה

ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם (שמות ג' יג). אמר **הה"ק רבי אברהם מפאריסוב זצ"ל**, מה שאמר משה רבינו ע"ה ואמרו לי מה שמו היתכן שישאלו לו זאת, רק הכוונה כי "**שמו**" גימטריא **רצון**, והיינו כי השי"ת הבטיח להם כל הטובות ע"י התורה, היינו ארץ ישראל וכדומה. וישאלו ישראל מי יודע מה שירצה השי"ת מהם מה שאין בכוחם כלל. ואמר בדרך משל, כדרך השידוך ששואלין הצדדים זה את זה מה שיתחייב כל אחד.

והשיב להם השי"ת **אהי' אשר אהי'**, היינו שיאמינו שבכל הצרות ודוחקים הוא עמהם ומשגיח עליהם וכמו שנאמר (חבקוק ב') **וצדיק באמונתו יחיה**, כי עיקר הכל הוא אמונה

(עיין מכות דף כ"ד) בהשי"ת, ועי"ז נעשה מהכל טוב כידוע, והבן.

[שיח שרפי קודש]

איני חייב כלום

כי תשא את ראש בני ישראל (שמות ל, יב). סח **רבי חנוך צבי הכהן רבה של בענדין**: חז"ל דרשו בפסוק שלפנינו, שאמר הקב"ה למשה: חייבין לי ישראל מה שלוו הימני, אמור להם שיפרעו!

ויש לפרש דבריהם על פי המשל שנשא **האדמו"ר רבי אברהמ'לי מפאריסוב**: שיכור אחד דפק בחלון בית המרזח וקרא למוזג שיוציא לו בקבוק י"ש. "הרי חייב אני לך כבר בעד עשרה בקבוקים, תן איפוא עוד אחד" - אמר. השיבו המוכר: "**אינך חייב לי כלום ואיני רוצה להכירך!**"

והנמשל, שהיצה"ר מפתה את האדם: "כבר נתחייבת כמה וכמה, קח איפוא עוד קצת על החשבון..." והאדם צריך להשיבו בתקיפות: "אינני חייב מאומה, כבר שילמתי הכל..." הרי מה שאמרו: חייבין לי ישראל מה שלוו, אמור להם שיפרעו... שישלמו הכל...

[ממעיינות הנצח]

במעלת השמחה

...אבקשך עוד הפעם לבל תהיה בעצבות, ובאמת שמעתי בשם **הרב מפאריסוב** כי "זארגען" [=דאגה] הוא סם. וכנים דבריו, ויותר הוא מגרעת ממועיל, ובוודאי יעזור הש"י...

[שם ושארית]

כוחה של "הוראת היתר"

סיפר הגביר החסיד רבי אברהם יצחק, ששמע סיפור זה **מהרה"ק רבי אברהם זצ"ל מפאריסוב**: בעיר אחת היה ת"ח אחד דיין ומו"ץ ושמו רבי שמרי'ה. ולו היו שתי בנות בתולות שהגיעו כבר לפרקן ולא השיגה ידו להשיאן לאנשים כי היה איש עני ואביון. ובעירו גר איש עשיר ותלמיד חכם וירא שמים, ויצר לו בצרת הדיין חברו הנ"ל.

פעם אחת כאשר נפגשו יחדיו אמר העשיר אל ר' שמריה כי הוא מוכן להשיא מכספו את שתי בנותיו אבל רק בתנאי שאם הוא ימות קודם יבוא אליו מעולם האמת לספר לו איך התנהגו עמו מיום פטירתו עד לאחר גמר דינו לפני הבי"ד של מעלה. והדיין ר' שמריה נתרצה לזה ונתן לו תקיעת כף ע"ז. ותיכף קיים העשיר מוצא שפתיו והשיא את שתי בנותיו בכבוד.

ואחרי זמן נפטר רבי שמריה ויעברו י"ח חודשים ולא בא אל חברו לא בהקיץ ולא בחלום לקיים את התקיעת כף. ויקח עשרה אנשים והלך עמם על קבר חברו הנ"ל והזכיר את הנפטר שיראה לקיים את הת"כ.

בלילה התראה אליו בחלום ויספר לו כי אחרי קבורתו הרגיש רעבון גדול, ויקם מקברו ורצה ללכת לביתו, וכשבא אל השער ומצא אותו סגור עלה על הגדר ורצה לרדת משם על הארץ. וכשהגיע לארץ מצא שכל הארץ מלאה מסמרים עם החודים למעלה ורגליו ניקבו ונפצעו מהם. וכך הלך בצער גדול עד שהגיע לאם הדרך ורצה לחפש איזה דבר מאכל להחיות את נפשו הרעבה.

וכאשר התבונן שהוא מלובש בבגד מתים עמד על מקומו ולא ידע מה לעשות, פתאום ראה בצד השדה בגד אחד של נכרי ורצה ללבוש אותו. וכשלקח הבגד בידו ראה שהוא שעטנז, **וכאשר היה דיין כל ימיו חיפש ומצא תיכף**

צד היתר ללבוש אותו, ולבש את הבגד והלך לחפש אוכל. פתאום ראה נכרי אחד נוסע בעגלה וירץ אחרי העגלה ויבקש את הנכרי בבכיה שיתן לו פרוסת לחם לאכול. ויען הנכרי לחם אין עמדי רק אם תרצה שב על העגלה ותיסע עמי אל הכפר ושם אצל היהודי היושב בכפר תשיג לחם.

וכשבא אל היהודי צעק: יהודי! תן לי לחם כי רעב אנכי מאוד, תיכף ערכו לו את השולחן וכשרצה לרחוץ ידיו לאכילה לא מצא מים כי הבאר הייתה רחוקה מן הכפר, והמשרת שמביא מים נסע אל העיר. **וגם עכשיו חכמתו עמדה לו למצוא לו היתר לאכול בלי נטילת ידים**, ויקח מטפחת וכרך על ידיו וכשרצה כבר להגיש את הלחם אל פיו, נפתחה הדלת והשמש של שהעיר שהיה שם מו"ץ ניכנס וצעק בקול גדול: **האתה זה המורה צדק שלנו? ותעשה נבלה כזאת לאכול בלי נטילת ידיים?** ויכהו במקלו הכה ופצוע מכות נמרצות מאוד עד שבקושי גדול נמלט מתחת ידו וברח דרך החלון.

וכך היה לו הרבה פעמים שבכל פעם כשהצליח כבר למצוא איזה דבר מאכל שלא היה על צד שלימות ההיתר, **והוא בחכמתו מצא בו איזה צד של היתר**, וכשרצה לאכול תיכף נגלה אליו השמש הנ"ל והכה אותו מכות אכזריות מאוד.

וכך היה משוטט בעולם זמן רב והרעב אכף עליו מאוד עד מוות. פעם אחת ראה שר גדול אחד נוסע במרכבה כבודה רתומה לארבעה סוסים, וירץ אחריה עד שהשיג אותה. והפיל עצמו לפני הסוסים ותיכף עמדה המרכבה. וישאלהו השר מה מבוקשך? והשיב לו בבכיה: לחם אני רוצה כי רעב אנכי מאוד, כי לא אכלתי זה כמה ימים.

ויען השר ויאמר: אם תיסע אתי לביתי אתן לך לחם לשובע די רעבונך, רק בתנאי אם תבטיחני שתיקח את

בתי הבתולה הזקנה שלא תוכל למצוא בן זוגה מפני מום שבגופה.

אז נשאר ר' שמריה נבוך מאוד כי בא בין המיצרים שלא ידע מה לעשות, אם לשמוע לדברי השר אז יחטא לאלוקים שיטמא עצמו בנכרית, ואם יסרב לשמוע אז ימות ברעב. והרגיש בעצמו חולשה גדולה מאוד, **וגם אז מצא לו היתר מפני פקוח נפש שדוחה הכל**. והבטיח להשר לקחת את בתו ויקחהו על מרכבתו.

בדרך סיפר לו שיש לו צער גדול מהשמש של עירו שבכל פעם כשרוצה לקחת מאכל טמא לפיו, הוא בא ומכהו מכות נמרצות. ויצחק השר ויאמר: היעלה זאת על דעתך כי גם בביתי יעיז פניו לנגוע בך לרעה? הלא אהרוג אותו ברובה שלי. ויביאהו לביתו, ותיכף ערכו את השולחן וישבו לאכול וכשרצה לקחת את הכף עם המרק לתוך פיו, נפתחה הדלת והשמש רץ במטהו אליו ויחלק לו מהלומות במטהו עד אשר נפל שדוד לרגליו.

וכשהביאו אותו לפני הבית דין של מעלה, פקדו עליו הבי"ד שילך לקיים את התקיעת כף שנתן לחברו. וסיים: זהו כל הקורות אותי עד שבאתי לפני בית דין של מעלה, ויבקשהו שימחול לו את התקיעת כף.

[סיפורי נפלאות מגדולי ישראל]

פרק יג

הסתלקותו

כשנתיים וחצי לפני הסתלקותו ביקר **רבי אברהם האדמו"ר מפוריסוב** בפעם האחרונה בגור, היה זה לרגל נישואיו של רבי יצחק מאיר לוין זצ"ל (סיון תרס"ט). לפני שעזב את העיירה לחזור לביתו נכנס לבית המדרש הגדול, עמד שם רגעים מספר ואמר: "אמרו חז"ל כי כתלי ביתו של אדם מעידים עליו, כתלי ביתי אין לי לכבד, הם עלולים לגרום לי צרות, כתלי בית המדרש יש לכבד, הם יכולים לעזור..."

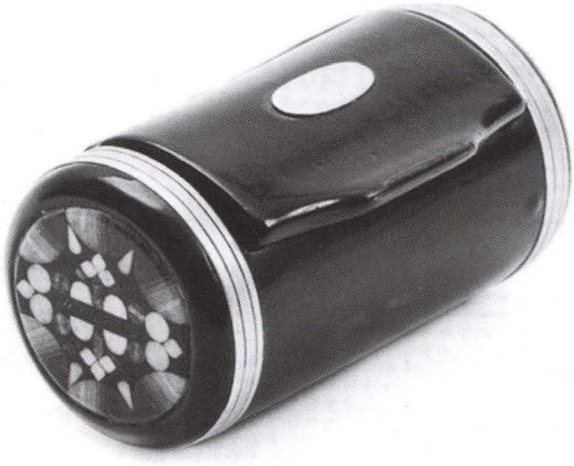
בתקופה זו התכונן כבר רבי אברהמל'י לדרכו האחרונה, ורמזיו על כך לאנשי ביתו נעשו תכופים. כשתכפה מחלתו והרגיש כי זמנו קרב קרא אליו את בת זקוניו הכלה - מרת מנוחה, שהיתה צריכה להינשא בקרוב לחתנה הרה"ח ר' אפרים פישל הכהן זצ"ל בנו של הגה"צ רבי חנוך צבי רבה של בענדין זצ"ל, בירך אותה ורקד איתה ריקוד של מצוה ואמר לה: "שוין, אבגיטאנצט" - הנה כבר רקדתי בחתונתך".

בש"ק האחרונה קודם הסתלקותו היה בנו **הרב רבי גבריאל זצ"ל הי"ד** אצלו, לאחר שבת כשנפרד מאביו התנצל לפניו כי מצבו דחוק ואין לו פרנסה, וכל הכסף שהיה לו כבר אזל. השיב לו אביו זצ"ל: אם כך הוא המצב אצלך אתן לך מתנת פרידה - "לעצט געלד", חשב בנו כי בוודאי יתן לו סכום הגון להחזיקו במצבו הדחוק, אולם אביו קם מכסאו והלך והביא לו מהארון את ה"מצה טעש" של פסח שקבל מאנשי "עיר חדש" עת התקבל לרב עליהם ונתן לו זאת

במתנה, ברור כי רבי גבריאל התאכזב קמעה מ"מתנה" זו. לאחר הסתלקות מרן מפוריסוב זי"ע באו אנשי עיר-חדש ומינו את בנו הרב ר' גבריאל הנ"ל לרב ואב"ד, - זאת היתה מתנת הפרידה שקבל מאביו טרם הסתלקותו.

עוד באותה שבת, אחר שרבנו נשא דברות קדשו בשלש סעודות, פנה לסובביו ואמר להם דברים תמוהים ביותר וכך אמר: "**כך נגזר מן השמים, עד עכשיו אני בקשתי עבורכם, כעת תבקשו עבורי**".

אמרו ראו כן תמהו על מה ירמזו דברי קדשו, אך ביום ראשון לפנות בוקר התעוררו כל בני העיירה לשמע דפיקותיו של רבי גרשון השמש, אשר עוררם לאמירת תהילים לרפואתו של רבנו. ואכן עד מהרה התוודעו כי רבנו חולה ר"ל באופן חמור. מיד שלחו לקרוא לבניו אשר בוורשא ולאדז', כן הגיעו חסידים מכל רחבי פולין. במשך כל ימי כל השבוע החמיר מצבו מיום ליום, ועל אף גדולי הרופאים אשר הביאו החסידים לא נראה שום דרך לרפואה.

קופסת הטבק של רבינו הרה"ק רבי אברהם זי"ע מפאריסוב

הסתלקותו

אור ליום השישי קרא רבנו לבנו בכורו **הרה"ק רבי יהושע אשר (השני) זיע"א**, נתן לו את מקלו וקופסת הטאבאק, וציוה לו ללבוש הז'ופיצע ממשי שלו ואבנטו. ובקול חלש אמר לו: "עס פאסט דיר צו זיין א רבי". - מתאים לך להיות "רבי".

רבנו ציוה לתקוע בשופר, ואמר "כי כבר מאוחר", החסידים עדיין המתינו לרופא הגדול אשר נקרא לבוא מווארשא. בעת זו נפרד רבנו ממקורביו.

ויהי בסביבות השעה שתים עשרה בלילה, אור ליום שישי פרשת כי-תשא, פרשת פרה י"ט אדר תער"ב, עלתה נשמתו של רבנו בקדושה וטהרה למקור מחצבתה.

פעל ישועות בקרב הארץ ונקרא לישיבה של מעלה בשנתו השבעים. הלוויתו הייתה אחת הגדולות אשר ראתה פולין היהודית והחסידית בימים ההם, אלפים הגיעו מכל רחבי המדינה רבנן ותלמידיהם.

את ארון הקודש גנזו בעיר פוריסוב באהל אבותיו הקדושים.

האהל על ציון רבותינו בפאריסוב כפי שהיה נראה לפני מלחמת העולם השניה

סמל לדורות

כה כתב עליו הרה"ח רבי יהודה לייב לוין ז"ל [בספרו בית קוצק עמ' קס"ו]:

"שבע שנים כיהן כאדמו"ר, קרוב ליובל שנים כיהן כרב בקהילות שונות, אבל בעיני מאות אלפי חסידי פולין שהעריצו אותו בלי גבול, שהתעמקו אפילו בשיחת חולין שלו, שרקמו אגדות נפלאות סביב לאישיותו, הוא היה ונשאר אחד מעמודי החסידות בפולין, אחד האריות שבחבורת קוצק הקדושה, אחד מגדולי עולם שהטביעו את חותמם על הקיבוץ החסידי הגדול ביותר בתולדות תנועה זו.

'רבי אברהמל'י' כך כינוהו בלי כל תוספות, בבחינת גדול מרבן שמו, ובכמה יראת הרוממות, אהבה וערגה בטאו חסידי פולין שם זה שאמר להם כה הרבה. שם שעורר בלב כמיהה להתעלות ולשלימות, לקדושה ולטהרה, לחסידות צרופה ולחיפוש אחרי האמת. רבי אברהמל'י לא נולד ב'חדר' קוצק, הוא היה נסיך לשושלת האדמו"רים המפורסמים מבני היהודי הקדוש, אבל הפך לסמל של קוצק וגור. 'כך עשה, כך אמר, כך התנהג רבי אברהמל'י' היתה מבחינת 'הלכה' בחסידות.

הרבי מפוריסוב לא ברח מכבוד ומפרסומת על ידי העלמו מאנשים, הוא לא התחבא במרתפים וביערות אלא אמר לברוח מתהילה וכבוד לעולם החכמה, ובאמצעות פקחות בלתי מצויה. אולם גם הנבון מרבבות לא הצליח במשימתו זו, הכבוד רדף אחריו והשיגו כרב, כארי שבחבורה או כאדמו"ר.

חסידי קוצק עמלו לבטל את היש, בחלו במיוחסים ובקשו את היחוס העצמי. רבי אברהמל'י מפוריסוב

הסתלקותו

היה אצלם מעין הוכחה יסודית -כי גם יחסן ומפורסם עתיד להגיע לשלימות, לשלוט על מדותיו ולהפוך לקדוש עליון.

ודור לדור מסרו חסידים, אב לבנו יספר על קדוש עליון זה שהאיר למעלה מיובל שנים את שמי יהדות פולין".

האהל המשוקם בבית החיים בפאריסוב

הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע בנו
וממשיך דרכו של הרה"ק רבי
אברהם זי"ע מפאריסוב

פרק יד

זרע קודש

שני בנים וחמש בנות, נכדים ונינים, זרע קודש אשר ברכו ה', מפארי יהדות פולין בדור האחרון שלפני החורבן - הותיר אחריו **רבינו הרב הקדוש רבי אברהם דוד נפתלי ירחמיאל זי"ע מפאריסוב**.

מהם ממשיכי דרכו, מהם רבנים, חסידים, תופשי תורה ואנשי מעשה. שבט שלם אשר נעקד כמעט כולו בשנות ראינו רעה בימי מלחמת העולם השניה - ארץ אל תכסי דמם!

בנו הרה"ק רבי יהושע אשר [השני]

רבי יהושע אשר נולד לאביו הרה"ק ר' אברהם מפאריסוב. נודע כת"ח גדול והוסמך לרבנות בקיעלץ, שימש עוד בחיי אביו הרה"ק רבי אברהם ברבנות בכמה עיירות, ושמו יצא לתהילה בכל הארץ.

הרבנות בפאריסוב

כבר בשעת הלווית אביו ביום י"ט אדר ב' תרע"ב, מיד לאחר ה"קדיש" הראשון הוכתר למלא את מקום אביו ברבנות לקול קריאת ברכת "מזל טוב" שהדהדה מפי יותר מאלפיים משתתפי ההלוויה.

ואכן עיקר הנהגתו היתה ברבנות, הגם שגם ניהל את העדה, ובזמנו הצטרפו אליו מאות חסידים.

רבנו היה נערץ ביותר בקרב בני דורו, אשר היה להם דרך ארץ ויראת הכבוד גדולה אליו, ולא רק מפני הדרת פניו, כי אם מחמת פיקחותו הגדולה, אשר קרנה והשפיעה

לכל סביביו. כמו כן היה ידוע גם כלמדן עצום, אך עם כל זאת היה מעורב בחיי העיר, והיתה לו שפה משותפת עם כל בני העיר למן הגדולים עד הקטנים - אשר היו ג"כ באים להתייעץ עמו וליטול עצה על כל דבר.

בית ההוראה - 'בית דין שטוב' בפאריסוב

להלן תיאור מאחד מבני העיר פאריסוב אשר זכה אף להיות משמש בקודש אצל רבנו תקופה:[ד] בית ההוראה וכפי אשר נקרא **'בית דין שטוב'** אשר ישב בו רבנו בעיר פאריסוב, היה מרוהט בארון גדול, ארון הקודש, שולחן, כסאות, וספסלים. מהתקרה השתלשלה מנורת נפט עתיקת יומין.

בבית דין שטוב, לא היו באים רק לדין תורה, או לשאול בעניני איסור והיתר. כי אם גם להתייעץ עם רבנו וליטול עצה על עניני מסחר ושידוכים, וכדו'. וגם להסיח הלב. כן לבקש ברכה לרפואה למקשה לילד וכדו'.

הרבה פעמים היה הבית דין 'שטיבל' פתוח עד השעות המאוחרות בלילה, שם היו מתקיימים האסיפות עם הפרנסים וראשי הקהל, ומשם יצאו החלטות לכל עניני העיר.

דין תורה אצל הרב

בעיר פאריסוב לא היה כזה מושג של הליכה לערכאות בכל מצב שהוא, תודות להערצה של תושבי העיר לרבנו, אשר בפיקחותו ידע לדון דין אמת לאמתה, אשר התקבל אצל כל הצדדים בהבנה.

שם התקיימו דיני תורה של שותפים בעניני השגת גבול, מריבות בין בעלי מלאכה, ואפילו מריבות בין אחים, התקיימו שם. רבים הגיעו להסדיר עניני משפחה עם עניני

ד. הובא בספר פאריסוב עמ' 34

קריגט א כתב-רבנות
אויף זיין פאטערס קבר

רער עלטסטער זוהן פון פאריסאווער צדיק קריעגט א כתב־רבנות און "סולטוב" באלד נאך דעם ערשטען קדיש נאך זיין פאטער.

וואַרשא. — אלם טמלא טקום פון פאריסאווער צדיק ר' אברהם'לע, ווען ווען טמירה עס איז שוין נעווען נע טעלרעם דורף א קייבל דעפעשע אין "פאַרנען זשורנאל", איז אויסגעקליבען נעווארען זיין עלטערער זוהן, ר' יהושע אישר, באלד נאכ'ן ערשטען קריש נאך זיין פאטער אויפ'ן בית עלמין האט טען איהם צוגעטראגען א כתב רבנות און איהם אפגענעבען סולטוב. ר' יהושע אישר איז שוין נעווען רב אין עטליבע סוילישע שטעדטלאך.

ריא לויה איז נעווען אייניג פון ריא גרעסטע און אינדרוקסאלע. איבער צוויי טויזענד פערזאן זיינען נעגאנגען נאכ'ן ארון און נעטרויערט אויף דעם גרויסען פערלוסט. צווישען ריא ווען האבען בעגליים דעם צדיק צו זיין איבינע רוה זיינען נעווען רבנים און פראמינענטע תסידים פון אנרערע שטעדט.

קטע מעתונות התקופה המתאר את הלוויתו של הרה"ק רבי אברהמ'לי מפאריסוב זי"ע והכתרת בנו הרה"ק רבי יהושע אשר כממלא מקומו.

ירושה, שלום בית, או כל דבר אחר. ורבי יהושע אשר בעדינותו וחכמתו פילס נתיב לטובת כל הצדדים, וידע היטב היאך לעקור השנאה לגמרי, ולהשיב השלום על כנו. ולא רק מהעיירה פאריסוב בלבד, כי אם מכל האיזור והכפרים הסמוכים היו נכנסים ובאים אצל רבנו לדון דיני תורה קשים, ועניני בוררות.

פעם אחת בימות החורף הקרים, עצרה ליד בית דין שטיבל, מריצה (מרכבת חורף המצויידת במזחלות), וכמעט מנין אנשים ונשים ירדו ממנה, ובראשם הרב דקאלשין ומורה הוראה. הרב מקאלשין סיפר כי זה כל היום כולו אשר עוסק הוא בענין הדין תורה הלז אשר הגיע לפתחו, ולא מצא כל דרך היאך לפתרו על נכון, ולהגיע לעמק השוה, והצדדים כבר הגיע לידי מריבה ומצה, ואף לכדי הכאה, ולפיכך הגיע לרבנו שידון דין זה לאמיתה. רבנו ביקש מהם לומר כל אחד טענותיו, ולאחר שעה קלה הוציא רבנו פסק דין אשר התקבל לטובת שני הצדדים ברוב שמחה, והשלום חזר לשרור בתוכם.

נהנים ממנו עצה ותושיה

כפי אשר נכתב לעיל הרי שאצל הרבי מפאריסוב היו מגיעים גם להתייעץ וליטול עצה על עניני מסחר ושידוכים, וכדו'. פעם אחת הגיעו לרבנו שני הרבנים הראשיים של וורשא ה"ה **הרב גוטשעכטער והרב קאנאל**, והסתגרו אצל רבנו לכמה שעות, ביציאתם שמע רק זאת המשמש, היאך שמודים לרבנו על עצותיו הנפלאות אשר העניק להם.

הין צדק

אם כי רבנו היה ענוותן ושפל ברך, ומעולם לא רגז על איש, כשמדובר היה על כבודו. עם כל זאת בעת אשר אחד בייש את חברו וכדו', עמד בכל תוקף להציל עשוק מיד עושקו. וכן בעת אשר היה נצרך להעמיד דין האמת על תילו, לא היה נושא פני איש, וחתך הדין.

על כך מסופר כי פעם אחת כשבא דין תורה לרבנו, ואחר שהושמעו טענות בעלי הדין והעדים, הוחלט להאמינו ב'הן צדק'. כשנתן הלה את ה'הן צדק', צעק מיד בעל הדין השני, שקרן, נתת 'הן צדק' שקרי.

מיד כששמע רבנו את דבריו, נעשו פניו לבנים כסיד, התרומם ממקום מושבו, ואמר לו כשכל כולו רועד: "דו שייגאץ, מיט וואסער חוצפה קענסטו אין בית דין שטוב, לעבן דעם שטוהל וואס זענען גיזעצן הייליגע אידן, גדולי ישראל, חושד זיין אין א איד אפגעבן א פאלשן 'הן צדק'?. אדער בעטסט ביי אים ער זאל דיר מוחל זיין, אדער דו וועסט מער נישט זעהן מיין פנים. "כבוד ואמונה אין א איד איז כבוד ואמונה אין גאט".[ה] הסיפור הזה היה עם אחד היהודים הנגידים ביותר בקהלה, אך רבנו לא נשא פניו כלל, במקום הצורך.

התקופה האחרונה

בתקופה האחרונה לימי חיי רבנו **הרה"ק רבי יהושע אשר** חלה והיה רתוק למיטתו ובני הקהילה מאוד דאגו לחייו. הד"ר רייזמאן מאטוואצק אשר היה בתקופה ההיא בפאריסוב, עמד ליד מיטת רבנו שעות רבות, ועשה רבות למען רפואתו. ובפרט בימים האחרונים אשר לא מש ממיטת חליו.

בצהרי יום חמישי כ"ט אדר א' תרצ"ה, ראו בני העיירה את רבי אהרן גלאנשטיין כשהוא רץ, מיד הבינו כי משהוא קרה עם רבנו, אח"כ התוודע כי רץ למסור 'טעלעגראם' על פטירת רבנו לווארשא ועיירות אחרות.

כולם רצו לביתו של רבנו, ושם התוודע האמת המרה כי רבנו עלה בסערה השמימה. בהוודע הבשורה המרה בעיר עזבו כל בני העיר את עבודתם, והתאספו ליד ביתו של

ה. בתרגום ללשון הקודש: שייגעץ, באיזו חוצפה אתה מעיז כאן ב"בית דין שטוב" ליד המקום בו ישבו יהודים קדושים וגדולי ישראל לחשוד ביהודי שישבע ב"הן צדק" לשקר? או שאתה מבקש ממנו מחילה או שלא תראה יותר את פני! כבוד ואמונה ביהודי זהו כבוד ואמונה בהשי"ת!

רבנו, כשכולם דומעים, מחצר בית רבנו נשמע קול בכי מר מהנשים אשר התאספו שם.

רבנו הובל ל'בית דין שטוב' שם אמרו רבים משניות או תהילים, כן נמשך כל הלילה. מיד כשהאיר היום התחילו באים הרבנים והחסידים מהעיירות הסמוכות, לאחר מכן התמלא כל הרחוב באנשים אשר באו מקרוב ומרחוק להשתתף בלווית רבנו. כל בתי המסחר בעיר היו סגורים, ואף אחד לא הלך ליריד אשר התקיים ביום השישי, וכל העיירה לבשה אבל.

בשעה שתים עשרה בצהריים החלה מסע הלויה לצאת מבית רבנו לעבר בית הכנסת שהתמלא מיד התמלא באנשים, שמילאו גם את כל הרחבה הסמוכה. בבית הכנסת הספידו בנו הבכור **הרה"ק רבי יעקב צבי הי"ד** אשר אף הוכתר שם למלא מקום אבותיו.

לאחר מכן פנו ללוות את רבנו למנוחתו, כשלשה קילומטר נשאו את ארונו של רבנו, עד לקברי אבותיו ושם נטמן. לפני סתימת הגולל כשהקבר עדיין היה פתוח נשאו הרבנים הספדים על רבנו, וכל העם געה בבכי מר, כך נמשך עד לעת ערב. כשחזרו לעיר כבר היה חושך על פני הארץ, ההרגשה היתה אז כאילו חשכה ואפילה גדולה ירדה לעולם, על פטירתו של אותו צדיק.

הרה"ק רבי יעקב צבי (השני) הי"ד מפאריסוב

רבנו **הרה"ק רבי יעקב צבי (השני) הי"ד מפאריסוב**, נולד לאביו **הרה"ק רבי יהושע אשר (השני) זיע"א מפאריסוב**, עוד בחיי זקנו **הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע**. ונקרא כפי הנראה, על שם דו"ז אחי אבי אביו, **הרה"ק רבי יעקב צבי זיע"א** בעל "**עטרה לראש צדיק**", אשר זקנו רבי אברהם היה גם תלמידו .

הרה"ק רבי יעקב צבי [השני] מפאריסוב זי"ע הי"ד בצעירותו

בקשרי שידוכין

רבנו נשא את מרת חנה ינטע בת רבי מנחם מנדל טננבוים מווארשא, שהיה בעל בית חרושת גדול לנעליים בעיר הבירה, וממילא היתה הפרוטה מצויה בכיסו, וחפץ היה להשתדך עם משפחת רבנים.

השתלשלות השידוך היה, כי רבי מנדל בא אל **הרה"ק רבי יהושע אשר (השני)**, ואמר לו כי רצונו להציע את בתו עבור בנו של הרבי, ומוכן עבור כך לשלם את כל רכושו. ענה לו רבי יהושע אשר, כי אין צריך לכל זאת, כי אם שיתן אלפיים רובל. מיד באו הדברים לידי גמר, והשידוך קם והיה.

ההבטחה מהיהודי הקדוש

אחר השידוכין חלה רבי יעקב צבי במחלה קשה והרופאים נתייאשו הימנו. כשהזכירו לפני זקנו **הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב** את נכדו רבנו, נענה ואמר הרי זקיני **היהודי הקדוש זי"ע** הבטיח כי עד חמשה דורות ישמשו בני בניו ברבנות, וא"כ עדיין נכונו לו אריכות ימים ושנים טובות בעזה"ש. ואכן לאחר תקופה קצרה קם רבנו ממיטת חליו ונתרפאה כליל. חתונתו של רבי יעקב צבי נחוגה ברוב עם ועדה כיאה לבית גדול ורם זה, ואפילו סעודות "השבע ברכות" המו אדם.

תורה עם דרך ארץ

האברך הצעיר, בנם של קדושים לא רצה להיות רב, והיה משנן תמיד את מאמר חז"ל באבות: "שנא ..." . אי לכך פנה לעסוק מעט במסחר לצרכי פרנסה. בתחילה פתח חנות לממכר סבון ונרות בסיטנאות (ברחוב נובינרסקה 15 בווארשא). סדר יומו באותו זמן היה לקום באשמורת, ללכת לבית הכנסת וללמוד עד השעה שמונה, או אז פנה להתפלל. ורק בשעה עשר פתח את החנות. גם כאשר עוררוהו כי עקב איחורו בפתיחת החנות רבים פונים מחנותו לטובת חנויות אחרות מחמת כך, ענה **כי הוא שואב יותר סיפוק מהתפילה במתינות כראוי, יותר מכל דבר, וודאי מהמסחר אשר הוא רק הכרח לו עבר פרנסה.**

ובה"ש אשר הפרנסה היתה מצויה בביתו תמיד, והיה

תמיד אומר "איר זעט, גאט אין הימל פארלאזט מיר נישט". [אתם רואים, הקב"ה לא עוזבני].

והלך לפניך צדקך

עד מהרה יצא שמו לתהילה כאיש ישר מאוד הנושא ונותן באמונה. יום אחד פתח חנותו והבחין בחבילה מליאה כסף, כל מי שנכנס באותו יום לחנות נשאל ע"י רבנו באם לא שכחו סכום כסף, באמצע היום הגיעה אחת ואמרה כי לה נאבד הכסף, רבנו לא שאל ולא בקשה מאתה סימנים. לכשנשאל ע"כ אמר, כשמתייחס מקודם לחלק ההלכה, כי אין שום סימן בכסף. ושנית שאינו מאמין שאנשים מסוגלים לשקר. והעיד בנו כי אביו באמת היה כך **שלא האמין שאנשים יכולים לשקר**.

עטרת צבי

בהשפעת דודתו מרת שיינדל אשת **הרה"צ רבי ישראל פרידל, הרב מבאלוט שבלאדז'**, סגר את החנות והתמנה כרב בעיר לודז'. ולאחר פטירת אביו **הרה"ק רבי יהושע אשר (השני)** בשנת תרצ"ה, מילא את מקומו, ברבנות העיר פאריסוב.

הצבי והצדק

רבנו היה אהוב על הבריות, אוהב שלום ורודף שלום. אנשים נכנסו אליו לדין תורה כשהם מתגודדים, ויצאו כשהם מפוייסים. דבר אשר כפי הנראה לקח מאביו הרה"ק רבי יהושע אשר זי"ע.

רגיל היה לומר "**מיט איין פינגער אמת, ווייזט מען א פייג די גאנצע וועלט**". כשהכוונה כי עם מידת האמת אפשר לסדר ולהסתדר עם הכל.

ארץ הצבי

רבנו השתוקק רבות לעלות לארץ הקודש, אך סיבות

אדמו"ר בפאריסוב

רבות מנעוהו מלעלות לארץ ישראל, ובעיקר משום שלא רצה להשאיר את קהילתו לבדה ללא רב. בשנת תרצ"ט היתה לו כבר תוכנית מוכנה, אלא שבעקבות המלחמה לא היה יכול למששה.

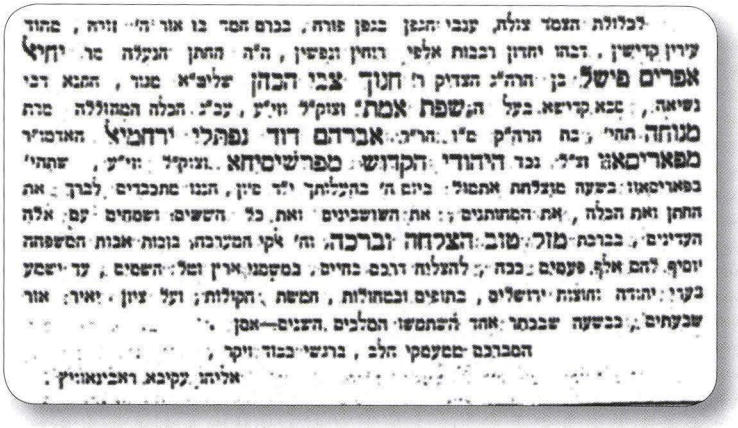
גם על הרה"ק רבי יעקב צבי לא פסחה כוס התרעלה ויחד עם אחינו בית ישראל נעקד עקדה"ש. השם יקום דמו.

ילדיו

א. הרה"ח ר' אריה רבינוביץ ז"ל (ניצל מהמלחמה האיומה, ועלה לארץ הקדושה וממנו נשאר מעט מאשר העלה על הכתב מקורות אביו וזקנו).

ב. הבחור הקדוש פינחס אליהו הי"ד (הי גאון וחסיד טוב לב ובעל מידות), נעקד עקדה"ש בשנות המלחמה.

ג. קיילא מרים הי"ד (הצטיינה במידותיה הטובות) נעקדה עקדה"ש בשנות המלחמה.

ברכות לנישואי הרה"ח ר' אפרים פישל בן הרה"צ רבי חנוך צבי הכהן זצ"ל מבענדין עם בת הרה"ק רבי אברהם זי"ע מפאריסוב

שאר צאצאיו של הרה"ק רבי אברהמ'לי זי"ע:

א. בנו **הרב רבי גבריאל הי"ד** אבד"ק ניישטאט, חתן רבי ישראל איסר שמחה לאנדא אבד"ק איזביצע.

ב. בתו, אשת **רבי אברהם ישכר אלתר הי"ד** - הרב מפאביניץ בנו של **הרה"ק רבי מנחם מענדיל זי"ע הי"ד.**

ג. בתו מרת לציא אשת הרה"ח ר' משה בלאס.

ד. בתו מרת מנוחה הי"ד, אשת **הרה"ח ר' יחיאל אפרים פישל הכהן לוין זצ"ל.**

ה. בתו מרת שיינדל אשת הגה"צ **רבי ישראל פרידל רבה של באלוט שבלאדז'.**[1]

ו. הרבנית מרת נחמה בילא אשת **הרה"ח רבי פינחס אייבשיץ זצ"ל.**[2]

ו. הגאון רבי ישראל פרידל נולד בלוטימירסק בתחילת שנת תר"ט לאביו רבי רפאל (ב"ר אפרים ואסתר מלכה לבית ירוחם) פרידל ולאמו מרת לאה (בת ר' יצחק וחנא טויבא מארגנשטערן), בשנת תרכ"ה נשא בזיוו"ר את פעסא גרינא בת המנוח ר' חיים יודל הכהן הילר. נפטרה בלאדזש בצעירותה בג' אייר תרנ"ה ומנו"כ בבית החיים שבלאדזש. ר' חיים יודל היה בן ר' פנחס ונכד ר' הלל הכהן אבד"ק לאדזש ממשפחת **הרבי ר' העניך מאלכסנדר**.

לאחר חתונתו נתקבל רבי ישראל כרב בעיר ליטומירסק, ובערך בשנת תר"ל עבר לעיר לאדז' ושימש כרב באיזור באלוט. היה נודע כ'הבאלוטער רב',

בלאדז' התפרסם כאחד מותיקי חברי הרבנות, ונשאר לגור שם עד לפטירתו בזקנותו בן תשעים ואחת שנים ביום כ"ה תשרי תרצ"ט, והובל לקבורה בביה"ח בלאדז' טרם יבואו שנות הזעם.

ז. בנו של החסיד הנודע **רבי בונם אייבשיץ** ואחי **הגה"צ רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל רבה של לאשיץ** ומחסידיו הנאמנים של מרן בעל "**שפת אמת**" זי"ע.

שער הכניסה לבית החיים בפאריסוב